

markсист teori 63

ISSN: 2757-8151

Ocak-Şubat 2025 ❖ 50 TL

Fırtına Neyin Üzerinde Kopuyor?

İbrahim Çiçek

3. Dünya Savaşı Çıktı Mı?

İnan Özgür

**Emperyalist Savaş Emareleri Ve
Oportünizm, Sosyal-Şovenizm**

Deniz Boran

**Cinsiyetçi Politikanın
Şiddet Alanı Savaşlar**

Yeliz İsyen

**Politik Bir Deha Olarak
Lenin**

Aydın Akyüz

**İslam Okumaları-1
“Mülk Allahındır”**

Efe Dağlı

**Emperyalist Küreselleşme
Ve Ulusal Sorun**

Metin Botan

Dosya: Savaş ve Devrim

Marksist Teori

63

**Ocak-Şubat
2025**

Daima Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın

Varyos Gazete Dergi adına Yazı İşleri Müdürü: Tülin Gür

Yönetim Yeri: Aksaray Mah. Müezzın Sok. İlhan Apt. No: 12/1 D:7 Fatih/İSTANBUL

Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212) 529 06 75

Web Sitesi: www.marksistteori5.org

Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79

Abonelik: Yıllık 250 TL (Hapishaneler için yıllık abone ücreti: 100 TL)

Posta Çeki Hesap No: Varyos Gazete Dergi 17629956

Türkiye İş Bankası IBAN: TR 83 0006 0011 1220 4668 71

İçindekiler

7 | Fırtına Neyin Üzerinde Kopuyor?
İbrahim Çiçek

19 | 3. Dünya Savaşı Çıktı Mı?
İnan Özgür

33 | Emperyalist Savaş Emareleri Ve
Opportunizm, Sosyal-Şovenizm
Deniz Boran

49 | Cinsiyetçi Politikanın Şiddet Alanı Savaşlar
Yeliz İsyen

61 | Politik Bir Deha Olarak Lenin
Aydın Akyüz

73 | İslam Okumaları-1: “Mülk Allahındır”
Efe Dağlı

83 | Emperyalist Küreselleşme Ve Ulusal Sorun
Metin Botan

Fırtına Neyin Üzerinde Kopuyor?

İbrahim Çiçek

Savaşı yürüten sınıfların elde etmek istedikleri amaçları vardır. Savaşa yol açan politikaları şekillendiren de bu amaçlardır. O savaşta hangi sınıf hangi amaçlar ile savaşmaktadır? Lenin'in güçlü bir tarzda sorduğu savaşta "tehlikede olan ne?", yani "fırtınanın neyin üzerinde koptuğu" sorusunu Marksist analiz açıklığa kavuşturmalıdır.

Bölgemiz alevler içinde. On yıllardır dört parça Kürdistan'da ve Filistin'de sömürgeciliğe karşı süren ulusal başkaldırıların bir başka görünümüdür, Kürdistan'da ve Filistin'de sömürgeciliğe karşı süren devrimci savaşlar. Filipinler'de devrimci savaş diğerleri gibi çok zor koşullar altında varlığını koruyor. Hindistan ise devrimci savaşın devam ettiği bir başka coğrafya.

Ukrayna'da ise farklı nitelikte bir savaş gerçekliği var. Ön cephesi Ukrayna olan ABD ve AB ile Rusya Federasyonu (ve bir anlamda Çin ve diğer müttefiklerinin) karşı karşıya geldiği jeopolitik bir çatışma, uluslar arası ilişkileri derinden etkileyen emperyalistler arası bir hegemonya savaşı bu. Dünyada emperyalistler arası ilişki ve çelişmeler keskinleşiyor. 3. bir emperyalist paylaşım savaşına doğru gidiş

alametleri çoğalıyor. NATO Genel Sekreteri Mark Rute'nin "savaş dönemi zihniyetine geçme zamanı geldi" açıklaması çok şey anlatıyor. 3. dünya savaşı hazırlığının hızlandığı görüşünde olanların sayısı artıyor. Bizde Kürt ulusal demokratik hareketi önde gelmek üzere 3. dünya savaşının çoktan başladığını savunanlar ve bu iki temel eğilim arasında salınan, bocalayan yapılar, çevreler de var.

Bunlara Siyonist İsrail soykırımcılığına karşı Filistin direnişi ve keza Ukrayna savaşına ilişkin dünya sosyalist ve devrimci hareketinde açığa çıkan çarpıcı görüş ayrılıkları ve saflaşmaları da eklemek gerekir. Özetle dünya emekçi sol hareketinde süren yapısal kriz ve onun bir yansıması ideolojik kriz mevcut savaşların analizi ve alınacak tutum konusunda olduğu gibi 3. bir dünya savaşı içinde olup olmadığımız ko-

nusunda da yansıyor. 3. dünya savaşının çoktan başladığını ileri süren, savunan çevrelerin iç bütünlüklü, sistematik bir analiz yönteminden yoksun olmaları özellikle dikkat çekicidir. Çok genel bir şekilde ifade etmek gerekirse dünya sosyalist ve devrimci hareketinde değişik görüşler, saflaşmalar, bölünmeler var. Bütün bunlar savaş bahsinde Marksist analiz yöntemin önemine işaret ediyor. İdeolojik kriz söz konusu olduğunda ilkelerin savunulması daima önceliklidir ve birinci sırada yer alır. Birinci dünya savaşı ön gününü ve dönemi, emperyalist paylaşım savaşı ve devrimci görevlerin dünya komünist hareketi saflarında en çok tartışıldığı kesin bir saflaşma, II. Enternasyonalin çürümesinin dışa vurması ve çöküşü; yeni enternasyonalin, III. Enternasyonalin doğumu ve yükselişi dönemi oluyor. Lenin'in bu süreçteki rolü ve konumu eşsiz. Onun savaşları inceleme yönteminden öğrenmek için Temmuz-Ağustos 1915'de yazdığı "SOSYALİZM VE SAVAŞ" ve bir yıl sonra Ağustos-Ekim 1916 kalemeye aldığı, "MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYA-

LİST EKONOMİZM" broşürleri gerçek birer hazinedir.

Lenin'in Analiz Yönteminin Temeli

Lenin'in siyasal savaşının ve tarihin kritik eşiklerinde siyasi duruşunu formüle ederken öncelikle yöntem sorunu üzerinde durmayı adeta alışkanlık edinmiştir. Bolşevizmin çeyrek yüzyıllık tarihi bunun ne denli gerekli olduğunun doğrulanmasıdır. Lenin politik bakımdan güncel hale gelen bir temel sorunu ele alırken önce Marksist yöntemi tanımlar, gereklerini tartışır, ayırım çizgilerini koyar ve o temel sorun ve duruma "uygular". "Sosyalizm ve Savaş" broşürü de buna tanıklık eder, Lenin giriş paragrafında şunları kaydeder:

"Biz Marksistler, hem pasifistlerden, hem [sayfa 11] anarşistlerden, her savaşın ayrı ayrı, Marx'ın diyalektik materyalizmi görüşü açısından, tarihsel bir incelenmesi yapılması gerektiğini kabul ederiz. Her savaşta kaçınılmaz bir biçimde olagelen dehşete, zulme, sefalete ve işkenceye karşın, tarihte ilerici nitelikte pek çok savaş vardır; bu savaşlar (örneğin mutlakiyet ya da kölelik gibi) çok kötü ve

gerici kurumların yıkılmasına ya da (Türkiye ve Rusya’da olduğu gibi) Avrupa’da en barbar despotlukların ortadan kalkmasına yardım ederek, insanlığın gelişmesine hizmet etmişlerdir. Bunun için, bugünkü savaşın da tek başına tarihsel özelliklerini incelemek zorunluluğu vardır.” (Sosyalizm ve Savaş Sf: 11-12)

Lenin Marksist yöntemi vurguluyor: “Her savaşın ayrı ayrı, Marx’ın diyalektik materyalizmi görüşü açısından, tarihsel bir incelenmesi yapılması gere”kir. Marksizmin yöntemi bellidir; diyalektik materyalizm. Diyalektik ve tarihsel materyalizm diye de formüle edilir. Diyalektik ve tarihsel materyalizm savaşları çıplak gökyüzünde şimşek çakması gibi aniden kendisini gösteren olaylar olarak kabul etmez, her savaşın bir oluşum sürecinin, bir tarihinin olduğu gerçekliğinden hareketle savaşların tarihsel bir incelemesinin yapılmasını gerekli görür. Zaten tarihsel gerçeklikler de yöntemi doğrular.

Tarih farklı niteliklerde savaşların varlığına tanıklık ettiğine göre, bundan şu sonuç çıkar ki, ancak her savaşın somut incelenmesi yolu ile

savaşların niteliği ve özü açığa çıkartılabilir. Diyalektik materyalizm de bunu emretmektedir. Ama dikkat çekilmesi gereken önemli bir nokta daha var. Söz konusu olan savaşın “tarihin hangi döneminde” meydana geldiği de kendi başına önemlidir. Bir birine çok benzeyen savaşlar, farklı tarihsel koşullarda haklı ya da haksız olma anlamında değişik nitelik kazanabilirler. Örneğin Avrupa’da feodalizmin çöküşü ve kapitalizmin gelişimi ve yükselişi dönemi ile tekelci kapitalizm döneminde benzer savaşlar farklı nitelikler kazanmaktadır. Bu nedendir ki, “tarihsel özellikleri” ayrıca incelenmeli ve göz önünde tutulmalıdır.

“Şimdiye dek, özellikle 1789-1871 arasında insanlığın öncüsü olan bu ülkelerde, ulusal devletler kurma süreci tamamlanmıştır. Bu ülkelerde ulusal hareket artık geri gelmeyecek olan bir geçmişe aittir, bu hareketi canlandırmaya çalışmak saçma, gerici bir ütopya olur. Fransız, İngiliz, Alman ulusal hareketi çok uzun süre önce tamamlanmıştır. Bu ülkelerde tarihin bundan sonraki adımı farklıdır: Kurtulmuş uluslar, baskıcı

uluslar haline, emperyalist yağmacı uluslara, “kapitalizmin çöküşü arifesi”nden geçmekte olan uluslara dönüşmüşlerdir.

Peki ya öteki uluslar? “ (Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm sf:15

Günümüz Türkiye’si, İran’ı vb 20. yüzyılda kurulan bütün ulusal devletler bakımından durum böyledir. Kendi ulus devletini kuran bütün uluslar, ulus devletler git gide baskıcı, yağmacı uluslara dönüşürler. Türkiye Cumhuriyeti ise zaten baştan itibaren emperyalistlerin onay ve desteği ile (Lozan anlaşması) sömür-

İlk dünya savaşının yarattığı kırılmalar, oportünizmin tahrifat ve çarpıtmalarının dibe vurduğu, ideolojik karmaşa ortamında Lenin, Marksizmin “haklı” ve “haksız” savaşlar ayrımını özenle günceller. Oportünistlerin “anayurt” savunmasını çarpıtmalarını sergiler. Haklı ve haksız savaşları ayırmak, Marksist savaş analiz yönteminin temel bir ayağıdır, özellikle savaşa karşı devrimci tutumun inşasında bu ayrım belirleyici kriterdir.

geci bir devlet olarak kuruldu. Denebilir ki, Kuzey Kıbrıs’ın işgalinden beri, ama özellikle de 1990’lardan sonra bölgede emperyalist yayılma siyaseti izliyor. Kimi devrimci ya da oportünist akımlar gibi Türkiye’yi siyasal bağımsızlığı olmayan, hala ulus devletini kurma sorunu yaşayan bir ülke, bir ulus gibi düşünmek kendini devrimci bir strateji geliştirme imkanından yoksun bırakmak anlamına gelir. Tıpkı 1970’lerden günümüze toprak sorununu esas alan yeni demokratik devrim stratejisini uygulamaya çalışan Maoçu devrimci örgütlerin boşa düşmesi gibi bir gerçekliktir bu.

Savaş Var Savaş Var

Pasifistler ve anarşistler ayrım yapmaksızın “savaşa”, genel olarak savaşa, diğer bir ifade ile her çeşit savaşa karşıdırlar diyor Lenin. Bu nedenledir ki, her savaşın somut olarak incelemesine de gereksinim duymazlar. “Her savaşta kaçınılmaz bir biçimde” dehşet, zulüm, sefalet ve işkence gerçektir, ama yine de tarihte, ilerici ve devrimci savaşlar vardır. Savaş şiddet, zor demektir ve onlar şiddete karşıdır. Hepsi bu! “Tarihte zorun ilerici, devrimci rolü olabilir mi?” sorusunun açığa çıkartacağı gerçeklikle ilgilenmezler. Biz Marksistler diyor Lenin, her çeşit savaşa karşı değiliz. Çünkü tarihte farklı nitelikte savaşlar vardır. Kölelerin köle sahiplerine karşı; köylülerin senyörlere, toprak ağalarına karşı ayaklanmaları, devrimci savaşları vardır. Burjuvazinin feodal aristokrasiye karşı savaşları, keza burjuvazinin emperyalizm öncesi dönemde anavatan veya savunma savaşları vardır. Paris komünü gibi sömürüyü ve sınıfları ortadan kaldırmak için

başvurulan proleter sınıf savaşları, devrimci iç savaşlar vardır. Bunlar Marksistlerin, pasifistlerin, anarşistlerin subjektif niyetlerinden ayrı inkar edilemez gerçekliklerdir.

İlk dünya savaşının yarattığı kırılmalar, oportünizmin tahrifat ve çarpıtmalarının dibe vurduğu, ideolojik karmaşa ortamında Lenin, Marksizmin “haklı” ve “haksız” savaşlar ayrımını özenle günceller. Oportünistlerin “anayurt” savunmasını çarpıtmalarını sergiler. Haklı ve haksız savaşları ayırmak, Marksist savaş analiz yönteminin temel bir ayağıdır, özellikle savaşa karşı devrimci tutumun inşasında bu ayırım belirleyici kriterdir.

İşçi sınıfı ve ezilenler burjuvaziye, emperyalizme ve gericiliğe, ya da faşizme karşı ayağa kalktığı ve silaha sarıldığı zaman bu şahane bir şeydir, burjuvazinin egemenliğini yıkmak ve sömürüyü ortadan kaldırmak için girişilen devrimci sınıf savaşlarıdır, iç savaştır.

Keza sömürge ve ezilen uluslar sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı başkaldırıp silaha sarıldıklarında bu da şahane bir şeydir, ulusal özgürlük savaşlarıdır, devrimci bir savaştır; Marksist Leninistler daima emperyalist, gericici, sömürgeci savaşlara karşı

çıktıkları gibi duraksamadan devrimci savaşların yanında saf tutarlar.

ABD ve AB ile Rusya Federasyonu (ve bir anlamda Çin ve diğer müttefiklerinin) karşı karşıya geldiği Ukrayna’da cereyan eden jeopolitik hegemonya savaşında olduğu gibi emperyalist gericici savaşlar vardır; Kürdistan ve Filistin ulusal direnişlerinde olduğu gibi ulusal özgürlük için yapılan savaşlar vardır. Diğer yandan kuşkusuz Türkiye ve İsrail bakımından bu savaşlar sömürgeleştirme savaşlarıdır, İsrail açıkça, bütün dünyanın gözleri önünde Siyonist soykırım savaşı yürütmektedir. Filipinler’de süren savaşta olduğu gibi, devrimci iç savaşlar, işbirlikçi burjuvazi ve büyük toprak sahiplerine, onların faşist gericici ya da bürokratik despotik diktatörlüklerine karşı ve onları destekleyen emperyalizme karşı devrimci sınıf savaşlarıdır.

Bizim gerçekliğimizde özellikle sosyal şövenleri unutmamak gerekir. TKP başta olmak üzere Marksizm maskeli sosyal şövenler Kuzey Kürdistan’da başlayan ve süre gelen ulusal özgürlük savaşının Marksist analizine hiç bir zaman yanaşmadılar. Ulusal sorundaki revizyonist sosyal şöven pozisyonlarını savaşa da taşıdılar, ezen ulusun egemen sını-

nıfı işbirlikçi tekelci burjuvazi ile saf tutular, yandaşı oldular. Marksist Leninist komünistler baştan itibaren Kürt ulusunun devrimci başkaldırısının yanında saf tuttıkları gibi süreç boyunca oportünistlerin sosyal şovenizmini de sürekli teşhir ettiler. TKP ve diğer sosyal şovenler Türkiye bakımından ulusal sorun, ulus devletini kurma sorunu varmış gibi Türkiye'yi sürekli emperyalizme karşı "anayurt savunması" pozisyonunda gören bir siyasal mantalite içerisinde politika yapıyorlar.

Gerçeklerin Ters Yüz Edilmesi

Soyutlamalar, genellemeler, tanımlamalar, kavramlar, kategoriler vb teorinin araçlarıdır. Onlarsız teori olmaz. Teori gerçekliğin soyutlanıp genelleştirilmiş halidir. Soyutlaması ve kavramı (yani teori) resmettiği gerçekliğin aslına uygun olmalıdır. Bu materyalizmin gereği olduğu kadar teorinin kendi nesnesine bağlılık anlamında doğru ve işlevli olabilmesi için de gereklidir. Lenin'in savaşa dair teorik görüşü bilinir:

"SAVAŞ POLİTİKANIN BAŞKA ARAÇLARLA DEVAMIDIR (YANİ ŞİDDET) ARAÇLARIYLA [5]"

"Bu ünlü söz, savaş üzerine derin bilgisi olan yazarlardan birisi, Clausewitz tarafından söylenmiştir. Marksistler, haklı olarak, bu beliti, daima, her savaşın özelliğini kavramada teorik temel olarak görmüşlerdir. Marx ve Engels de savaşa işte bu görüş açısından bakmışlardır." (Sosyalizm ve Savaş sf:16)

Savaş politikanın başka araçlarla, yani "şiddet araçlarıyla" devamıdır tanımdan birkaç sonuç çıkartılabilir:

İlki, demek ki, her hangi bir savaşın gerçekliğine ancak o savaşa yol açan çatışan politikalar analiz edilerek

ulaşabilir. Her savaşın bir tarihinin olması yani tarihsel biçimde oluşup gerçekleşmesi materyalist tarih anlayışının da bir doğrulanmasıdır zaten.

İkinci olarak, "politika" değişik politik kuvvetler arasında çatışmadır, politika şiddet araçlarının devreye girmesiyle savaş biçimine dönüşür, böylece bir nitelik kazanır.

Lenin'in yöntemi güncel açıdan bakıldığında örneğin Aksa Tufanı hamlesinin hangi politikanın tarihi boyunca uygulayageldiği siyonist sömürgecilik ve onun en aşağılık biçimi yerleşimci sömürgeciliğin ulaştığı soykırımcı boyut karşısında Filistin halkının ulusal direniş tarihi göz önünde tutularak anlaşılabilir. Ama tabi ki, ABD ve AB emperyalistleri böyle yapmayacaktır, yapmadılar da. İsrail'in durup dururken saldırıya uğradığı ve kendisini savunma hakkı olduğu vb. demagojisini gerçek gibi pazarladılar, dünyayı İsrail'i desteklemesi için manüpile ettiler. Ortadoğu'daki en önemli ve tek güvenilir kaleleri İsrail apartheid rejimini savunmayı haklı gösterecek her çeşit teoriye başvurular. Elleri-deki muazzam bilimsel, teknik vb. imkanları, ücretli kaleşörlerini de kullanarak en adi ve ahlaksız manipülasyonlara başvurarak İsrail siyonizmini aklamaya çalıştılar.

İsrail'in sömürgeci savaşını "savunma savaşı" diğer bir ifade ile "anavatan" savunması olarak göstermek, dünya burjuvazisinin II. Enternasyonal oportünistlerinden kaptığı bir yöntemdir. Kapitalizmin serbest rekabet döneminde, dünyanın feodalizmden kapitalizme geçmekte olduğu ulus devletlerin kuruluş çağından "anavatan savunması" bir gerçekti ve tarihsel bakımdan daha ileriye temsil ediyordu. Lenin şöyle yazıyor:

“Kapitalizm, onlar kurulmadan feodalizmi yıkmasına olanak bulunmayan ulusal devletleri, şimdi kendisi için cendere gibi görüyor...” (Sosyalizm ve Savaş sf: 13)

Ama bir kez ulus devletler kurulup da kapitalizm egemen hale geldikten sonra anayurt savunması, aynı anlamda “savunma savaşları” tarihte kalır, çünkü egemen burjuvaziler feodalizme karşı tarihsel rolünü tamamlıyor, artık kendi pazar ve etki alanlarını genişletmek için, ulus

Eğer bir savunma savaşından, yani anayurt savunmasından bahsedilecekse bu Filistin halkının İsrail siyonizmi karşısında Filistin’i ya da Kürt ulusunun inkarcı Türk sömürgeciliği karşısında Kürdistan’ı savunması gibi olabilir. Günümüzde ne Türkiye ve ne de İsrail için “anavatan savunması” söz konusu olabilir.

devlet alanı dışındaki dünyayı gücü yettiğince sömürgeleştirmek için çalışıyor ve baskıcı yağmacı uluslara dönüştüyorlar, savaşlara da bu sebeple giriyorlar. Eğer bir savunma savaşından, yani anayurt savunmasından bahsedilecekse bu Filistin halkının İsrail siyonizmi karşısında Filistin’i ya da Kürt ulusunun inkarcı Türk sömürgeciliği karşısında Kürdistan’ı

savunması gibi olabilir. Günümüzde ne Türkiye ve ne de İsrail için “anavatan savunması” söz konusu olabilir. Nitekim apaçık görüldüğü gibi Suriye savaşında Türkiye ve İsrail sürdürmekte oldukları işgal ve ilhak politikasıyla sınırlarını ve etki alanlarını genişletmeye, Ortadoğu’nun yeniden paylaşımında olanaklı olan en büyük parçayı kapmaya, en karlı çıkmaya çalışıyorlar. Suriye’de ABD, Rusya ya da İran’ın da pozisyonları da aynıdır.

Savaşların Özü

Savaşların özünü açığa çıkartabilmek için savaşlara yol açan politikaları incelemek gerekir. İçeride sınıflar mücadelesinin yol açtığı savaşlar olduğu gibi devletler arası savaşların temelinde de belli sınıfların politikaları, belirli sınıf çıkarlarını gerçekleştirme çabaları vardır. Lenin bu konuyu tartışırken şunları belirtir:

“Bu siyaset emperyalist bir siyasete, yani mali-sermayenin çıkarlarını güven altına almak, sömürgelemlerle yabancı ülkeleri soymak, ezmek amacını güdüyorsa, o zaman bu siyasetten doğan savaş emperyalisttir. Eğer güdülen siyaset ulusal kurtuluş siyasetiyse, yani ulusa zulmedilmesine karşı olan yığın hareketinin ifadesiyse, o zaman bu siyasetten doğan savaş, ulusal kurtuluş savaşıdır.” (Marksızmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm. sf, 12)

Devletler arası savaşlarda çatışan politikalar, çatışan devletlerin egemen sınıflarının çıkarlarıdır; devraldığı yüzyılların yönetme deneyimiyle burjuvazi her zaman kendi çıkarlarını tüm ulusun çıkarları gibi gösterir, sunar. Emperyalistler arası paylaşım savaşlarında değişik ülkelerin egemen tekeli burjuvazilerinin

güçlerin her birinin pozisyonu da aynı değildir. Ama yine de amaç birliği vardır. Dünyada bugünkü durumu düşünelim. İki emperyalist grup var, bir yanda ABD, İngiltere, AB, Japonya, Avustralya vb diğer yanda ise Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Tacikistan, Kazakistan, Özbekistan, Hindistan, Pakistan, İran (Şanghay İşbirliği Örgütü vb üyeleri). Birinci grup emperyalistler arasında hem siyasi ve hem de askeri (NATO) ittifak çok güçlü iken ikinci grupta henüz askeri ittifak ön plana çıkmıyor. Birinci grupta ABD emperyalizminin çok güçlü hegemonyası söz konusu iken ikinci grupta henüz Çin'in güçlü hegemonyasından söz edilemez. "Kısaca söylemek gerekirse, "dünya egemenliği" (sayfa 38) emperyalist siyasetin özüdür; emperyalist savaş, o siyasetin devamıdır." (Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm. Sf: 14)

Enternasyonalizm ve Devrimci Görevler

Proletarya enternasyonalizminin temelleri Marks ve Engels tarafından

Komünist Manifesto'da, "İşçilerin vatani yoktur" ve "bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" öğretisiyle atmıştı. Bu temel görüş işçilerin kendi uluslarının burjuvazisinin çıkarları için birbirleriyle savaşmayı reddetmelerini, "savaşa karşı savaş"ı, kendi burjuvazilerine karşı savaşmalarını emreder. Bu ilkesel duruş, III. Enternasyonal tarafından "bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşiniz" stratejik yönelimiyle politize edilir. Günümüzde tekeli kapitalizmin emperyalist küreselleşme evresinde Marksist Leninist komünistler, III. Enternasyonalim devrimci yaklaşımını bütün ülkelerin işçileri ve ezilenleri birleşiniz şeklinde güncellemişlerdir.

Denebilir ki küçülen dünyamızda hemen her önemli gelişme devrimci enternasyonal duruşu sınamaktadır. Henüz belleklerde tazeliğini koruyan Kobane direnişi ve Rojava Devrimi'nde olduğu gibi 7 Ekim Aksa Tufanı hamlesi de devrimci enternasyonalizm için yeni bir sınav oldu. İsrail Siyonist soykırımcılığına karşı Filistin direnişiyle gençliğin demokratik, enternasyonalist da-

yanışma eylemleri ABD ve Alman demokrasilerinin sınırlarını açığa çıkarttı. Filistin direnişiyile dayanışmayı demokratik biçimde yükselten gençliğin enternasyonalist duruşunun bedeli polis terörü, gözaltı, tutuklama, hapis cezası tehdidi ve para cezaları oldu. Demokrasi, düşünceyi açıklama, propaganda-ajitasyon ve demokratik eylem özgürlüğü, İsrail Siyonist soykırımcılığını, ABD ve Alman tekelci burjuvazisinin hükümet politikalarını destekleyenler için vardı; enternasyonal dayanışmayı yükseltmek ise yasaktı.

Yalnız başına bu örnek bile Lenin'in emperyalist, gerici savaşlar karşısında devrimci görevleri düşünürken illegal örgütlenme görevini ilk sıraya koymasının önemini, yerindelik ve doğruluğunu teyit etmeye yetiyor.

“Sosyal-demokrat partiler her zaman ve her koşulda, yığınların örgütlenmesi ve sosyalizmin yayılması için en küçük legal olanaktan yararlanmayı ihmal etmemekle birlikte, legal çalışmanın kölesi olmaktan da, kendilerini kurtarmalıdır. Engels, iç savaşa ve burjuvazinin yasaları çiğnemesinden sonra bizim de yasaları çiğnememiz gereğine değinecek, “ilk silahı patlatan siz olunuz bay burjuvalar!”[11] diye yazıyordu. İçinde bulunduğumuz bunalımlar, burjuvazinin, bütün ülkelerde, en özgür ülkelerde bile, yasaları ayaklar altına aldığını göstermektedir; devrimci savaşım yöntemlerini savunmak, tartışmak, değerlendirmek ve hazırlamak amacıyla bir illegal örgüt [sayfa 28] kurulmaksızın yığınların devrime yöneltilmeleri olanaksızdır.” (Sosyalizm ve Savaş. Sf: 25)

Yasallıkla sınırlandırılmış bir devrimcilik anlayışının yaygınlaştığı,

emekçi sol harekette tasfiyeciliğin illegal örgüt ve devrimci mücadele yöntemlerini reddetme yönünde derinleşmekte olduğu ve keza işbirlikçi egemen sınıfların Kürdistan’da ve bölgede gerici bir savaş yürüttüğü bugünkü koşullar altında illegal örgütün ve devrimci mücadele yön-

Yasallıkla sınırlandırılmış bir devrimcilik anlayışının yaygınlaştığı, emekçi sol harekette tasfiyeciliğin illegal örgüt ve devrimci mücadele yöntemlerini reddetme yönünde derinleşmekte olduğu ve keza işbirlikçi egemen sınıfların Kürdistan’da ve bölgede gerici bir savaş yürüttüğü bugünkü koşullar altında illegal örgütün ve devrimci mücadele yöntemlerinin önem ve gerekliliği ne kadar vurgulansa azdır.

temlerinin önem ve gerekliliği ne kadar vurgulansa azdır. Diğer yandan kuşkusuz son derece sınırlı, titrek ve güvenilmez de olsa her alanda en küçük yasal imkanların kullanılması cesaret ve kararlılığı da büyük bir öneme sahiptir. Bütün ülkelerde burjuvazinin kitleleri savaş arabasına bağlama hazırlığı burjuva hükümetler tarafından demokratik

kazanımların tasfiyesi ve faşist eğilimlerin desteklenmesi ile birlikte yürütülmektedir.

Dünya sosyalist hareketi olaylar emperyalist 1. paylaşım savaşına doğru giderken proleter enternasyonalizmin gereğini Basel Konferansı'nda tam bir açıklıkla koydular:

“Tam da “büyük Avrupa devletleri” arasındaki güncel savaş konusunda, Basel kararı bu savaşın “en küçük bir ulusal çıkar bahanesiyle” “haklı” gösterilemeyeceğini bildirir!..” (PROLETARYA DEVRİMİ VE DÖNEK KAUTSKY Sf: 117)

II. Enternasyonal bu haksız savaşta işçileri kendi burjuvazilerine karşı mücadeleye çağırıyordu, emperyalist gerici savaşları ancak proletarya ve halkların devrimci mücadeleleri ve devrimler önleyebilirdi. Eğer emperyalist, gerici savaşlar önlenemezse kaçınılmaz olarak devrimci krizlere yol açacaktır ve devrimci öncüler burjuvaziyi devirmek için bu durumdan yararlanacaklardı.

“Gerici bir savaşta, devrimci bir sınıf, hükümetinin yenilmesini iste-

mekten başka bir şey yapamayacağı gibi, hükümetin askeri başarısızlığı ile onu devirme olanaklarının arttığını görmemezlik de edemez.” (Sosyalizm ve Savaş. Sf: 26)

Gerici, emperyalist bir savaşta görev bunu iç savaşa, burjuvaziyi devirecek devrimci bir savaşa dönüştürmektir. Bunun illegal örgütlenme ve devrimci yöntemler olmaksızın düşünülemeyeceği yukarıda vurgulanmıştır.

Lenin barış için mücadele sorunu üzerinde de önemle durur:

“Yığınların barıştan yana duyguları, çoğu zaman, bir protestonun başlangıcını, savaşın gerici niteliğine karşı kızgınlığı ve yığınların bu niteliğin bilincine vardıklarını ifade eder. Bu duygudan yararlanmak, sosyal-demokratların görevidir.” (Sosyalizm ve Savaş. Sf 26)

Komünistler barış talep eden gösteri ve hareketlere katılır, barış talep eden kitlelerle ilişkilendirilir. Ancak genel olarak barış istemek, soyut barış talebi hiç bir zaman barışı getirmemiştir. Böyle olduğu içindir ki, komünist devrimciler barış talep

eden kitleleri duraksamadan savaşa karşı savaşa, yani burjuvaziye karşı savaşa yönelteceklerdir. “Sürekli ve demokratik barış isteyen herkes, hükümetler ile burjuvaziye karşı, bir iç savaştan yana olmak zorundadır.”

Dünya tekelleri, onların dayandıkları emperyalist devletler arasındaki rekabetin ve emperyalist devlet grupları arasında hegemonya mücadelelerinin keskinleşmesi, büyüyen savaş bütçeleri, yayılan militarizm, kapitalizmin ve burjuva devletlerin gözeneklerinden faşizm eğiliminin neşt etmesi ve tırmanışı; bütün bunlar dünyamızın yeni bir paylaşım savaşına doğru itilmekte olduğunun kuvvetli emareleridir.

Emperyalist devletler başta gelmek üzere belli başlı ülkelerin işbirlikçi egemen sömürücü sınıflarının

savaş hazırlığına yöneldiği koşullar altında barış hareketleriyle bu süreci önlemenin olanaklı olduğunu sanmak, düşünmek vahim bir siyasi yanlılgı olur. Dünyanın efendisi tekelci burjuvazi ve bütün burjuva ülkelerde ona bağlı egemen işbirlikçi tekelci burjuva sınıflar tarafından dünyanın yeni bir paylaşım savaşına doğru sürüklenmesi ancak devrimler ile önlenebilir. İşçi sınıfı ve ezilenlerin mücadelesi bütün ülkelerde devrime yöneltilmelidir. Türkiye gibi siyasi bağımsızlığını kazanmış ve uluslaşma sürecini çoktan tamamlamış kapitalizmin orta düzeyde geliştiği mali-ekonomik sömürgelerde emperyalizme karşı mücadele, siyasi bağımsızlık sorunu olarak değil, egemen işbirlikçi tekelci burjuvazinin siyasi iktidarını yıkma; diğer bir ifade ile politik devrim sorunudur.

3. Dünya Savaşı Çıktı mı?

İnan Özgür

Günümüzün emperyalist küreselleşme dünyasındaki belli başlı olayların yeni bir dünya savaşına dair çeşitli tartışmalar doğurmasında şaşılacak bir yan yok. Zira genel bir emperyalist paylaşım savaşının alametleri gitgide artıyor. Fakat 3. Dünya Savaşı'nın yaşanmakta oluşu ile yaklaşmakta oluşu arasındaki ayrım basit bir analiz farklılığına indirgenemez. 3. Dünya Savaşı, malum, tarihsel önemde devasa bir olaydır, bütün güncel ve dönemsel toplumsal ve siyasal koşullarda değişim anlamına gelir, eğer politik özne olunacaksa strateji ve taktiklerde, mücadele ve örgüt biçimlerinde buna uygun büyük değişiklikler gerçekleştirmeyi gerektirir. Yani, politik varoluşu bireysellikle sınırlı entelektüeller bir yana, 3. Dünya Savaşı sürüyor görüşünün örgütlü sahipleri açısından, bu görüşün politik konumlanışta bir karşılığı olması gerekir.

“Üçüncü dünya savaşında hangi silahların kullanılacağını bilmiyorum ama dördüncü dünya savaşında taş ve sopalar olacağını biliyorum” demişti, Albert Einstein 1947’de. Buna benzer sözleri ondan kısa bir süre önce ABD ordusundan kimi subaylar da söylemişlerdi. Büyük bilim insanı Einstein’ın bu ironik cümlesi elbette 3. Dünya Savaşı’na dair bilimsel bir tez sayılmaz, fakat yeni bir dünya savaşının muhtemel kapsamına ve yıkıcılığına dair ciddi bir uyarı olarak yabana da atılamaz.

Burada, 3. Dünya Savaşı’nın halihazırda yaşanmakta olduğunu ileri süren görüşler üzerinde duracak, ye-

ni bir emperyalist dünya savaşının yaklaşmakta oluşu ile yaşanmakta oluşu arasındaki hiç de hafifsenemez farklılığa dikkat çekeceğiz.

3. Dünya Savaşı Sürüyor Çeşitlemesi

Türkiye ve Kürdistan’da sol liberal entelektüellerden antifaşist aydınlara, sosyalizm iddialı kimi parti ve gruplardan Kürt ulusal demokratik hareketine kadar birçok birey ve örgüt 3. Dünya Savaşı’nın bugün sürmekte olduğu görüşünü savunuyor.

Anti-troçkist nitelikli Proleter Devrimci Duruş ile troçkist çizgideki Marksist Tutum 3. Dünya

Savaşı sürüyor tespitinde ortaklaşabiliyor. 3. Dünya Savaşı sürüyor tezinin eleştirisini yapan kimi yazılara da yayınında yer vermekle beraber Umut Gazetesi editoryası, “3. savaş konjonktürü” kavramsallaştırması temelinde benzer analizler yapıyor. Birikim dergisinin yazarları arasında, Enis Batur’dan Halil Berktaş’a sol liberal entelektüeller safında, 3. Dünya Savaşı’nın yaşanmakta olduğu savunusunun çeşitli versiyonlarına sıklıkla rastlanıyor. 3. Dünya Savaşı yaşıyor görüşlerinin yayılmasında Türkiye ve Kürdis-

3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerinde, bu savaşın ne zaman ve hangi olayla başladığına, taraflarının kimler olduğuna, neleri kapsadığına dair önemli farklılıklar bulunuyor.

tan’daki en etkili kaynak, kuşkusuz ki, Abdullah Öcalan ve Kürt ulusal demokratik hareketi.

Dünyadan çeşitli parti ve örgütler, bir kısım solcu entelektüeller de 3. Dünya Savaşı sürüyor argümanını benimsiyorlar. Zapatistalar ise, liderleri Marcos’un tarif edişiyile, 3. Dünya Savaşı olarak yaşanmış olan Soğuk Savaş’ın ardından 4. Dünya Savaşı’nın gerçekleşmekte olduğundan bahsediyorlar.

3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerinde, bu savaşın ne zaman ve hangi olayla başladığına, taraflarının kimler olduğuna, neleri kapsadığına dair önemli farklılıklar bulunuyor. SSCB’nin çöküşü ve

Varşova Paktı’nın çözülüşü sonucu Soğuk Savaş’ın bitmesi, ABD’nin 1. Körfez Savaşı’nı başlatması, Batılı emperyalist devletler koalisyonunun Yugoslavya’ya saldırması, 11 Eylül’de İkiz Kuleler’e saldırıyı takiben ABD’nin Afganistan’ı işgal etmesi, ABD’nin 2. Körfez Savaşı’na girişmesi ya da Rusya-Ukrayna savaşının patlak vermesi 3. Dünya Savaşı’nın başlangıç momentleri olarak alınabiliyor. Rusya-Ukrayna savaşının 3. Dünya Savaşı tartışmalarını bilhassa alevlendirdiği açık.

3. Dünya Savaşı’nın tarafları konusunda da, savaşın bir tarafını emperyalist saldırganlığın odağı olarak ABD’nin ve onun etrafındaki Batılı emperyalist blokun oluşturduğunda hemfikir olunmakla birlikte, çok çeşitli değerlendirmeler yapıldığı görülüyor. Bu değerlendirmelerde savaşın ikinci tarafına, ekseriyetle Rusya-Çin bloku, daha özgün olarsa emperyalist küreselleşmenin gereklerine boyun eğdirilecek devletler, İran, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Müslüman toplumlar ya da bütün emekçi insanlık yerleştiriliyor.

3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerinin çoğunluğundaki kesişim kümesinde ise, 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşı’ndan farklı olarak, kapitalist sistemin genel krizinin derinliğinin, askeri teknoloji ve savaş araçlarındaki değişimin bugün dünya savaşının taraflarını birbirleriyle doğrudan savaşa tutuştuktan, topyekün ve yok edici bir savaşı başlatmaktan kaçınmak zorunda bıraktığı, bu yüzden 3. Dünya Savaşı’nın kendine özgü yeni bir biçime bürünerek geliştiği iddiası yer alıyor.

Günümüzün emperyalist küreselleşme dünyasındaki belli başlı

olayların yeni bir dünya savaşına dair çeşitli tartışmalar doğurmasında şaşılacak bir yan yok. Zira genel bir emperyalist paylaşım savaşının alametleri gitgide artıyor. Fakat 3. Dünya Savaşı'nın yaşanmakta oluşu ile yaklaşmakta oluşu arasındaki ayırım basit bir analiz farklılığına indirgenemez. 3. Dünya Savaşı, malum, tarihsel önemde devasa bir olaydır, bütün güncel ve dönemsel toplumsal ve siyasal koşullarda değişim anlamına gelir, eğer politik özne olunacaksa strateji ve taktiklerde, mücadele ve örgüt biçimlerinde buna uygun büyük değişiklikler gerçekleştirmeyi gerektirir. Yani, politik varoluşu bireysellik sınırlı entelektüeller bir yana, 3. Dünya Savaşı sürüyor görüşünün örgütlü sahipleri açısından, bu görüşün politik konumlanışta bir karşılığı olması gerekir. Oysa, PKK dışta tutulursa, özgürlük, devrim veya sosyalizm iddialı, devrimci veya reformist nitelikli parti ve örgütlerden hiçbirinin politik konum alışı yeni bir dünya savaşının yaşanmakta olduğu söylemiyle örtüşmüyor, daha doğrusu, 3. Dünya Savaşı yaşanıyor görüşünü ortaya koymadan önceki politik konumlanış yönelimi ile orta-

ya koyduktan sonraki politik konumlanış yönelimi arasında kayda değer bir farklılaşma göze çarpmıyor.

Gayet dikkat çekici olan bu durumu açıklamakta, pratiğin düşüncelerle tutarsızlığına vurgudan ibaret bir değerlendirme yeterli sayılabilir mi? Bunun yanı sıra, bizzat düşüncede, analizde bir arıza yok mu?

Kavramsal Çerçeve

3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerinin hiçbirinde “dünya savaşı” kavramının esaslı bir ele alınışının olmaması çok çarpıcı. 3. Dünya Savaşı'nın birincisi ve ikincisinin bir tekrarı olmadığını ve olmayacağını söylemek kavramsal bir çerçeve kurmak anlamına gelmiyor. Gelmeyince de, savaşın asıl tarafları henüz birbirleriyle doğrudan savaşmadıkları ve mevcut fiziki savaşlar da henüz bölgeselliğin ötesine geçmedikleri halde olayların neden bir dünya savaşı düzeyinde cereyan ettiği açıklanmış oluyor.

“Dünya savaşı” kavramı tarihsel olarak içeriklenmiş, böylece nesnelleşmiş bir kavramdır. Onun ayırt edici özelliklerini sıralayalım:

a) Dünya savaşı her şeyden önce bir savaştır, yani politikanın başka

araçlarla, şiddet araçlarıyla, silahlı kuvvetlerle devamıdır.

b) Dünya savaşının mekanı dünya genelidir. Savaş bölgesel sınırlılıkta kalmaz, hiç değilse dünyanın geniş bir bölümünde gerçekleşir ve dünyanın bütününe de öyle veya böyle taraflaştırır. Emperyalizm öncesi çağlardaki en büyük savaşlar bile dünya savaşı değildir, örneğin İskender'in liderlik ettiği antik ordunun geniş bir coğrafyada fetih savaşlarına girmesi dünya savaşı olarak değerlendirilemez, çünkü emperyalizmden önce "bütünleşmiş bir dünya" yoktur.

c) Dünya savaşı bir emperyalist genel paylaşım savaşımıdır. Emperyalizm çağına özgüdür, dünyanın emperyalist devletler ve tekeller arasında sömürgeler ve nüfuz sahaları bakımından paylaşılmasını ve yeniden paylaşılmasını içerir.

d) Dünya savaşının tarafları belli başlı emperyalist devletler ve onların etrafında kümelenmiş diğer burjuva devletlerdir. Emperyalist devletler ve işbirlikçi devletler birbirine düşman kamplarda toplanırlar, o güne değin bağlayıcı olan uluslararası burjuva hukuk normları ve kurumları çöker.

e) Dünya savaşının nedeni eşitsiz gelişim yasaının sonucu olarak emperyalistler arası güç dengelerinde farklılaşmalar ve hegemonya eksenlerinde kaymalar gerçekleşmesi, bu zeminde boy veren başlıca çelişkilerin ve genel krizin artık silahlı zor kullanmadan çözülemeyen düzeyde şiddetlenmesidir.

f) Dünya savaşının birbirine düşman blokları, savaşın stratejik niteliği ve kader tayin edici rolü nedeniyle, ellerindeki en gelişmiş askeri teknolojileri ve en yıkıcı silahları karşı tarafa boyun eğdirmek için eninde sonunda devreye sokarlar.

g) Dünya savaşı topyekün bir toplumsal seferberlik halini getirir. Savaş her yerde, hem kentlerde hem kırlarda sürer, siviller de dolaysız veya dolaylı biçimlerde ama had safhada savaşın parçası olurlar.

h) Emperyalizm çağında dünya savaşları kaçınılmazdır, çünkü emperyalistler arasındaki rekabet ve çelişkiler uzlaşmaz karakterdedir. Yeni bir dünya savaşı da, eğer muzaffer toplumsal devrimlerce önü alınmazsa, en nihayetinde patlak verecektir.

Bir "dünya savaşı"nın bu ayırt edici özellikleri, 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi, yeni bir emperyalist genel paylaşım savaşında, yani 3. Dünya Savaşı'nda da geçerli olacaktır. Bu özelliklerin olmadığı bir durum başka bir kavramla nitelenebilir, ama bir dünya savaşı gerçekliğine tekabül etmez. En azından "henüz" tekabül etmez. Zira kavram tarihsel olarak maddi gerçeklikten doğmuştur, öznel niyetleri ya da düşünceleri maddi gerçeklikle özdeşleştiremeyince kavramı keyfi olarak yeniden içeriklendirmek yüzeyselleştirici ve yanıltıcı olur.

Tarihsel Deneyim

1. Dünya Savaşı başlıca emperyalist güçler olan İngiltere ve Fransa'nın hegemonya kaybı yaşamaları, arkadan gelen emperyalist güçler olarak Almanya ve ABD'nin güç dengelerini değiştirmeye başlamaları, bu eşitsiz gelişimin sömürgeleri ve nüfuz sahalarını yeniden paylaşma talebini gündemleştirdiği, emperyalistler arası çelişkilerin olağanüstü keskinleştirdi-

1. Dünya Savaşı'ndan önceki on yıl içinde gerçekleşen Rus-Japon savaşı, İtalya-Osmanlı savaşı, Balkan savaşları gibi olaylar kuşkusuz ki büyük savaşa giden yolun köşe taşlarıydı, fakat herkesin kabul ettiği üzere 1. Dünya Savaşı Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın 1914'te rakip emperyalistlere karşı savaşa girmeleriyle başladı.

ği ve emperyalist kapitalizmin genel bir krize yuvarlandığı koşullarda patlak verdi. Siyasi ve askeri bakımdan en güçlü devletler İttifak Devletleri ve İttifak Devletleri adları altında kamp-laştı. Uluslararası ilişkiler sisteminin bütünlüğü çöktü, ta ki büyük savaşın ardından Milletler Cemiyeti kurulup yeni bir uluslararası burjuva hukuk normları bütünlüğü oluşturuluncaya değin.

1. Dünya Savaşı'ndan önceki on yıl içinde gerçekleşen Rus-Japon savaşı, İtalya-Osmanlı savaşı, Balkan savaşları gibi olaylar kuşkusuz ki büyük savaşa giden yolun köşe taşlarıydı, fakat herkesin kabul ettiği üzere 1. Dünya Savaşı Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın 1914'te rakip emperyalistlere karşı savaşa girmeleriyle başladı.

Bu düpedüz bir emperyalist paylaşım savaşıydı. Birbirinin iradesini kırmak isteyen başlıca emperyalist güçler ve dünyanın büyük bölümünün sömürge yönetim tekeline sahip olanlar Avrupa'da bulunduğu için, 1. Dünya Savaşı Avrupa kıtasında yoğunlaştı. Ama bu büyük savaşın dünyasal bir kapsamda olduğu da tartışmasızdı. Askeri tekniğin ve savaş araçlarının o günkü gelişmişlik seviyesinde, top ve tüfek belirleyici savaş araçları, siper savaşı belirleyici savaş biçimi oldu. Konserve tipi dayanıklı besin maddelerinin yaygınlaşması, atlar ve katırların yanı sıra ulaşımında tren ve gemilerin kullanılması da savaşın biçimine etki etti.

1. Dünya Savaşı bir emperyalist blokun diğerini yenilgiye uğratmasıyla sonuçlandı. Fakat savaşın sonunu getiren asıl kudret, Ekim devrimi başta olmak üzere, işçi ve halk devrimlerindeydi. O anlı şanlı taçlar savaşın sonunda kaldırımlarda yuvarlanıyordu.

1. Dünya Savaşı'nın zor yoluyla tekrar tesis etmiş olduğu emperyalist statükonun daha fazla sürdürülemez hale geldiği kısa sürede belirginleşti. Çok geçmeden kapitalizm tarihinin en sarsıcı iktisadi bunalımına yakalandı. Emperyalizmin aşılamayan genel krizi koşullarında emperyalist devletler arasındaki çelişkiler dizginlenemez oldu. Hitler'in başa

geçtiği Almanya emperyalist sömürü sisteminden aslan payını almak istedi ve yeni bir dünya savaşını başlattı.

Almanya'yla beraber saf tutan İtalya ve Japonya faşist Mihver'i, ABD, İngiltere, Fransa ve SSCB ise Müttefik Devletler blokunu meydana getirdi. Uluslararası burjuva ilişkiler bütünlüğünü sağlayan Milletler Cemiyeti çöktü, bu ikinci büyük savaştan sonra onun yerini Birleşmiş Milletler alacaktı. 2. Dünya Savaşı, kapitalist dünya zemininde bir emperyalist genel paylaşım savaşı niteliği taşıırken, Sovyetler Birliği açısından sosyalist anavatan savunması ve dünya halkları açısından faşizmi yenilgiye uğratma savaşı karakterine büründü. Nitekim savaşın bu ikili niteliği, savaş sonrasında NATO ve Varşova Paktı olarak iki karşıt uluslararası siyasi-askeri yapının ilan edilmesinde de kendisini gösterecekti.

2. Dünya Savaşı'ndan önceki on yıl içinde, tıpkı 1. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde olduğu gibi, çe-

şitli lokal savaşlar yaşanmıştı. Japonya'nın Mançurya'yı işgali, İtalya'nın Habeşistan ve Libya'yı işgali, hatta Almanya ve İtalya'nın İspanya iç savaşına askeri müdahaleleri de, 2. Dünya Savaşı'na giden yolu açıkça döşeyen olaylardı. Yine de, yeni bir dünya savaşına doğru gidişat 1930'larda besbelli olmasına rağmen, Almanya Polonya'ya saldırısına kadar dünya savaşının başladığını hiç kimse iddia etmedi.

Bu ikincisinin yayıldığı coğrafya ilk dünya savaşına kıyasla daha geniş oldu, Avrupa'nın yanı sıra, özellikle Asya ve Afrika'da daha çok sayıda ülkenin topraklarında savaş gerçekleşti. İki dünya savaşı arası dönemde savaş teknolojisi ve araçları önemli ölçüde gelişmişti, böylece bir nevi makineleşen savaşın yıkıcılığı da katlanarak arttı. Öyle ki, tanklar, uçaklar ve denizaltılar savaşa damga vurdular. 2. Dünya Savaşı'nın sonunda ABD'nin öncelikle SSCB'ye karşı gövde gösterisi yapmak amacıyla Japonya'da

kullandığı atom bombaları ve buna karşılık SSCB'nin birkaç yıl içinde imal etmeyi başardığı nükleer silahlar ise, 20. yüzyılın ikinci yarısında iki karşıt uluslararası kamp arasında büyüyen çelişkiler ve çatışmalarda, "nükleer dehşet dengesi" olarak da adlandırılan, çok önemli bir yer tutacaktı.

2. Dünya Savaşı'nın sonucunu tayin etmekte, üstelik birincisinde olduğundan çok daha dolaysız şekilde, dünya emekçileri ve ezilenleri rol üstlendiler. Faşist Almanya'yı yenilgiye uğratan esas güç sosyalist Sovyetler Birliği'ydi. Savaş şartlarında olgunlaşıp zafere ulaşan devrimler

2 o. yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran Soğuk Savaş da dünyasal kapsamdaydı, fakat kelimenin gerçek anlamıyla bir dünya savaşı değildi.

Avrupa'nın doğusunda ve Çin'de halk cumhuriyetlerinin kuruluşunu getirdiler. Sömürgelerde ulusal özgürlük ve bağımsızlık dalgası ortaya çıktı.

20. yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran Soğuk Savaş da dünyasal kapsamdaydı, fakat kelimenin gerçek anlamıyla bir dünya savaşı değildi.

Başlangıçta sosyalist Sovyetler Birliği'nin önderlik ettiği sosyalist kamp, SSCB'de iktidarın revizyonistleşmesinin ardından modern revizyonist kamp ile başını ABD'nin çektiği emperyalist kapitalist kamp arasındaki çelişkiler keskin ve dün-

yasaldı. Öte yandan, kapitalist sistem 2. Dünya Savaşı'nın ardından genel krizden çıktığından ve iki kutuplu dünyada kapitalist ülkeler çoğunlukla Amerikan emperyalizminin hegemonik şemsiyesi altında kümelenmiş olduğundan, Batılı emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiler henüz keskin değildi, Çin ise dünyasal rekabet sahnesinde yer almaktan henüz uzaktı. ABD ve SSCB kutupları etrafında oluşmuş iki kampın Soğuk Savaş denilen ve dünyanın siyasi-askeri çehresini şekillendiren uluslararası mücadelesi psikolojik savaş yöntemlerini, askeri darbeleri, kontrgerilla örgütlenmelerini, iktisadi sabotajları, askeri operasyonları, lokal çatışmaları içeriyordu. Hatta Soğuk Savaş'ın ilkin Kore savaşı, kendine özgü biçimde Vietnam savaşı, Kamboçya ve Laos'taki savaşlar, SSCB'nin Çekoslovakya'ya askeri müdahalesi, İsrail'in Arap devletleriyle savaşları, Irak-İran savaşı, karşıdevrimci politik islamcı güçlerin yürüttükleri silahlı savaşım ve son olarak SSCB'nin Afganistan işgali gibi bizzat savaş formunda bir dizi dolaylı veya dolaysız uğrağı da vardı.

ABD'nin saldırgan taraf olduğu, SSCB'nin savunma pozisyonunda bulunduğu açıktı. Bir yandan dünya halklarının antiemperyalist demokratik eğilimleri ve mücadeleleri, diğer yandan iki kampın karşılıklı nükleer silah stokları doğrudan bir dünya savaşının çıkmasını frenleyen etmenlerdi. Küba füze krizi dünyayı büyük bir savaşın eşiğine getirse dahi, 3. Dünya Savaşı patlak vermedi. Soğuk Savaş, kelimenin mecazi anlamıyla bir savaş olarak kaldı, dünya çapında ABD'nin SSCB'yi, emperyalist kapitalizmin önce sosyalist

kampı ve ardından revizyonist kampı yıpratarak çökertme mücadelesi olarak devam etti.

Soğuk Savaş'ın sonucunu tayin eden temel bir boyut SSCB'nin modern revizyonist iktidar altında içten çürümesi ve çöküşe gitmesi ise, diğer bir temel boyut da ABD'nin SSCB'yi kuşatması, iktisadi ve askeri rekabette nihayet ona üstün gelmesidir.

Güncel Durum

Günümüzde 3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerine dayanak kılınan iki ortak vurgu var:

a) Emperyalist genel paylaşım savaşları, kısaca dünya savaşları, birbirlerini tekrar etmezler, her şeyden önce askeri teknolojinin ve savaş araçlarının gelişimi savaşın biçimini farklılaştırır.

b) Dünya kapitalist sistemi içinden çıkamadığı ve çelişkilerini savaş harici yollardan çözme imkanına sahip olmadığı derin bir tarihsel ve yapısal kriz içindedir.

Bu iki vurgudan hareketle, bugünkü dünya savaşının önceki ikisi gibi olmadığı ve başlıca emperyalist güçlerin doğrudan birbirine girmeleri biçiminde gerçekleşmediği, topyekün bir savaştan karşılıklı olarak kaçınıldığı ve ama savaşın dünyanın

farklı bölgelerinde bir alevlenip bir sönen tarzda ya da birbirine eklemelenen halkalar biçiminde geliştiği, bunun pek çok devleti ve toplumda dünyayı kapsadığı ileri sürülüyor. Kimisi buna "post-modern karakterli emperyalist yeniden paylaşım savaşı" da diyor.

Hemen belirtmeliyiz ki, buradaki doğru vurgular aceleci, yüzeysel, öznel ve dolayısıyla yanlış bir sonuca bağlanıyor. Zira nedensellik zincirinde ilk halka ile son halka arasındaki belirleyici başka halkalar atlanıyor.

Küresel kapitalizmin bir varoluşsal krize tutulmuş olması, 30 yıllık emperyalist hiyerarşinin de krizde bulunması, bu koşulların emperyalistler arası çelişkileri şiddetlendirmesi ve emperyalist bir genel paylaşım savaşını kaçınılmaz kılıp onun yolunu döşemekte olması, hiç kuşkusuz, günümüz dünyasının temel bazı gerçekleri. Keza yeni bir dünya savaşının bir asır önce gerçekleşen dünya savaşlarıyla aynı olmayacağı, tek başına savaş teknolojileri ve araçlarındaki muazzam değişimin bile dünya savaşının biçiminde büyük farklılıklar yaratacağı bir gerçek. Fakat bu gerçeklerden bugün 3. Dünya Savaşı'nın yaşanmakta olduğu sonucu çıkmaz.

İlkin, 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşı kapitalist emperyalizmin genel krizinin birer sonucuydu, evet ama, o sonuç emperyalistler arası çelişkilerin bir dünya savaşının patlak vermesini getirecek derecede keskinleştiği tarihsel anda ortaya çıktı. Bugün Rusya ve Çin'in böyle genel nitelikte bir paylaşım savaşına henüz hazır olmadıkları, mevcut askeri güç dengeleri içinde bunu kesinlikle istemedikleri sır değil. ABD emperyalizminin ve Batılı emperyalist

devletlerin de genel bir paylaşım savaşına halihazırda temkinli yaklaştıkları, örneğin İsrail'in pervasız saldırganlığının Ortadoğu'da derhal bölgesel bir savaşın fitilini ateşleyecek olmasından endişe ettikleri açık.

Devamla, başlıca emperyalist devletlerin birbirleriyle doğrudan savaşa girmedikleri koşullarda, ne çelişkilerin ve çatışmaların pek çok devleti etkiliyor olması, ne de savaşın biçiminde teknolojik gelişmeyle bağlı tarihsel farklılaşmanın zorunlu olması yeni bir dünya savaşını tanımlamaya yeter. Örneğin Soğuk Savaş kamplaşması da pek çok devleti, aslında dünyanın tamamını bugünkünden daha ez etkilemiyordu. Keza Soğuk Savaş yıllarındaki tek tek savaşların, askeri operasyonların ve çatışmaların, darbelerin, sabotajların ve suikastların, büyük savaş gerilimlerinin dünyada tuttıkları yer bugünkünden daha dar değildi.

3. Dünya Savaşı'nın emperyalist devletlerin dolaysızca savaşa tutuşmaktan kaçınmaları sonucu, parça parça savaşlarla, dünyanın bir bölgesinden diğerine atlayarak ve çok uzun bir zamana yayılarak ilerlediği görüşü, belirtilsin veya belirtilmesin, bilincinde olunsun veya olunmasın, iki büyük yanlış varsayımı da içinde barındırıyor.

Birincisi, nükleer bir savaşın emperyalist burjuvazi için paylaşılabilir bir dünya bile bırakmayacak olmasının emperyalist rakiplerin doğrudan birbirlerine girmelerini şimdiye değin engellediği ve bundan sonra da engelleyeceği varsayımı. Öyle ya, bir dünya savaşı sürüyorsa ama emperyalist devletler birbirleriyle savaşmıyorlarsa, ortada onları bundan kaçınmaya mecbur eden bir olgu olmalı! Nükleer silahların karşılıklı

kullanılmasının hayalgücünü zorlayan bir yıkıcılığa yol açacağı da, bunun dün Soğuk Savaş'ta ve bugün emperyalist küreselleşme evresinde en büyük nükleer silah stoklarına sahip devletlerin birbirlerine savaş ilan etmelerini bir ölçüde frenleyici olduğu da elbette söylenebilir. Fakat daha önemlisi, gerek Soğuk Savaş koşullarında gerekse bugünkü emperyalist

3. Dünya Savaşı'nın emperyalist devletlerin dolaysızca savaşa tutuşmaktan kaçınmaları sonucu, parça parça savaşlarla, dünyanın bir bölgesinden diğerine atlayarak ve çok uzun bir zamana yayılarak ilerlediği görüşü, belirtilsin veya belirtilmesin, bilincinde olunsun veya olunmasın, iki büyük yanlış varsayımı da içinde barındırıyor.

rekabet koşullarında, temel rakipler arasındaki çelişkiler nükleer silah kullanımını tetikleyecek bir zirve noktasına tırmanmış değildir. Başlıca emperyalist devletlerden birinin emperyalist hiyerarşideki kaderinin stratejik olarak tayin edileceği bir savaşta, ki dünya savaşı bu anlama gelir, onun nükleer silah kullanmaktan geri durmayacağı kesindir. Bahse konu ettiğimiz varsayım, emperya-

lizmin kan dökücülükte limitsizlik eğilimini hafife aldığından, ister istemez, dünya işçilerine ve ezilenlerine yanlış bilinç aşılamaaya götürür.

İkincisi, ABD emperyalizminin zayıflayan dünya hegemonyasını yükselişteki bir başka emperyalist devlete, örneğin Çin'e, onunla doğrudan savaşmaksızın, nispeten "barışçıl" biçimde teslim edebileceği varsayımı. Öyle ya, ABD çözülmekte olan emperyalist hegemonyasını yeniden tesis etmek için bugün dolaylı biçimiyle bir dünya savaşı yürütüyorsa, onun buradaki olası başarısızlığı, hegemonyanın en büyük emperyalist rakibine bu biçimde geçişine razı olması sonucunu doğurmalı! Bu varsayımın ham bir hayal olduğu apaçıktır. Zira emperyalist hiyerarşideki köklü değişikliklerin gerçekleşmesinde mevcut ve müstakbel emperyalist hegemonya odaklarının doğrudan dahil oldukları büyük bir savaş çıkması, ya da en azından, mevcut hegemonya odağının devletsel bir çöküş yaşaması dışında bir yol yoktur. Soğuk Savaş gerçek bir dünya savaşıyla sonuçlanmadıysa, bunun nedeni, SSCB'nin bir dünya savaşı henüz çıkmadan devletsel çöküşe uğramış olmasıdır. Sözümlü ettiğimiz bu ikinci varsayım, ilk varsayım da örtüşerek, emperyalizmin hüküm sürdüğü bir dünyada başlıca emperyalist devletlerin birbirlerine gireceği bir büyük ve genel savaşın aslında kaçınılmaz olmadığı, böyle bir savaş yaşanmaksızın da emperyalist kapitalizmin içsel çelişkilerine çözüm getirebileceği fikrine kement attığından, yine dünya işçilerini ve ezilenlerini silahsızlandırmaya kapı aralar.

Devam edelim.

SSCB'nin çökmesi ve Varşova Pakti'nin dağılmasından bu yana

yaşanan bütün savaşlar genellikle yerel, en fazlasıyla bölgesel bir kapsamda gerçekleşti. 1. Körfez Savaşı da, Sırbistan'ın bombalanması da, Afganistan'ın işgali de, 2. Körfez Savaşı da, bu savaşların hiçbiri, ABD'nin emperyalist hegemonyasına tehdit teşkil eden bir emperyalist rakibe karşı yürütülmedi. Potansiyel emperyalist rakiplere askeri güç gösterisi yapmak gibi bir boyut taşımakla beraber tek taraflı saldırganlık biçiminde gelişen bu savaşların hedefi, ABD hegemonyası altında emperyalist küreselleşme normlarını dünyanın her köşesinde hakim kılmak, buna ayak direyen burjuva devletlere zorla diz çöktürmekti. Bu 30 küsur yıl içinde savaşların öncelikle Ortadoğu'da yoğunlaşması da, rakip emperyalistlerin Ortadoğu'da birbirleriyle boy ölçüşmeye girişmelerinden ziyade, büyük enerji rezervleriyle Ortadoğu'nun emperyalist sömürgecilik ve soygunculuk için en verimli alan olmasından kaynaklandı. Mevzu bahis savaşlar yerel veya bölgesel düzeylerde kuşkusuz emperyalist paylaşım amacıyla bağlıydı, fakat en az iki emperyalist gücün karşı karşıya geldiği bir siyasi-askeri saflaşmayı içermiyordu. Arap halk isyanlarını takiben Suriye'de yaşanan savaşta bu tür bir emperyalist siyasi-askeri saflaşma eğilimi gün yüzüne çıktı, Rusya-Ukrayna savaşıysa düpedüz böyle bir emperyalist saflaşma zemininde geliştiğinden emperyalistler arası rekabette yeni bir eşik oldu.

3. Dünya Savaşı yaşanıyor tezinin çeşitli versiyonlarında yukarıda sıralanan bu savaşlardan biri ya da diğeri yeni dünya savaşının miladı sayılıyor.

30 yıldır veya 20 yıldır süren, ama dünyayı yeniden paylaşmaya soyun-

muş emperyalistlerin halen birbirlerine silah çekmedikleri bir dünya savaşı olmaz. Lokal savaşların ötesine geçmeyen, birbirine rakip emperyalist silahlı kuvvetlerin kapışmasına dünya genelinde öncelik vermeyen bir dünya savaşı olmaz. Bir mali-ekonomik sömürge iktidarı olarak Erdoğan'ın faşist şeflik rejiminin karşılıklı dünya savaşına tutuştukları söylenen ABD'yle ve Rusya'yla, her ikisiyle birden böyle yakın ilişki

30 yıldır veya 20 yıldır süren, ama dünyayı yeniden paylaşmaya soyunmuş emperyalistlerin halen birbirlerine silah çekmedikleri bir dünya savaşı olmaz. Lokal savaşların ötesine geçmeyen, birbirine rakip emperyalist silahlı kuvvetlerin kapışmasına dünya genelinde öncelik vermeyen bir dünya savaşı olmaz.

sürdürmesine zemin sunan bir dünya savaşı olmaz. Yürürlükte olup olmadığı bu denli tartışma konusu yapılan, savaşan taraflar olarak belirtilen emperyalist güçler nezdinde bile henüz maddi bir gerçeklik haline gelmemiş olan bir dünya savaşı olmaz. Dikkat edelim: emperyalist devletler İsrail'in Filistin'de tırmandırdığı ve akabinde Lübnan'a yaydığı savaşı henüz bölgesel bir savaş olarak, yani bir bölgedeki bir dizi

devleti kapsayan nispeten geniş çaplı bir savaş olarak dahi görmüyorlar, Ortadoğu'da halihazırda bölgesel savaşın kendisinden değil riskinden bahsediyorlar.

3. Dünya Savaşı sürüyor görüşlerinin birkaç farklı motivasyon kaynağının olduğu tespit edilebilir. Türkiye'de emekçi sol hareket safalarında ve ilerici aydınlar arasında bunlardan en belirgin olanı soyut entelektüel analizciliktir, ki politik duruşta karşılık üretmekten uzak olan bu zaafli çözümleme tarzı yeni bir dünya savaşının alametlerinin bugün gerçekten birikiyor olmasından da beslenmektedir. Öte yandan, dünyadaki ilerici hareketler ve bireyler arasında işçi sınıfının ve halkların antiemperyalist demokratik mücadelelerine güven duymak yerine bu tür görüşlerle ABD emperyalizmine karşı Rusya'yı veya Çin'i desteklemeye meşruluk kazandırma arayışına girmek seyrek rastlanır bir durum değildir. 3. Dünya Savaşı yaşanıyor görüşünü savunan Kürt ulusal demokratik hareketi ise büyük kahramanlıklarla ve fedakarlıklarla yürütegeldiği savaşın önemini böylece dünya çapında anlamlandırma istegindedir.

Burada bir parantez açarak, Abdullah Öcalan'ın 3. Dünya Savaşı yaşanıyor görüşüyle, SSCB'nin çöküşünü ve Varşova Pakti'nin dağılışını takiben ABD'nin yaptığı emperyalist atakların muhtevasını ve amacını gördüğü, Kürdistan devriminin ulusal demokratik hedeflerden saptırılmasına geçit vermediği ve Güney Kürdistan yönetiminin emperyalist politikaların yedeği haline gelmesine karşı çıktığı, dolayısıyla Kürt ulusal demokratik hareketinin hem halkçı ve özgürlükçü doğrultusunu hem de

savaşma kararlılığını tahkim ettiği gerçeğini teslim edelim.

Fakat hangi formda kurgulanırsa kurgulansın, 3. Dünya Savaşı sürüyor görüşü, yeni bir dünya savaşına bakışta nesnel gerçekliğe ulaşamayan bir öznelcilikle, dünya savaşını sıradanlaştırıp emekçi ve ezilen insanlığı bekleyen büyük tehlikeyi hafifseyen bir yüzeysellikte maluldür. Dahası, 3. Dünya Savaşı'nın haki-katen patlak vereceği yeni koşullara adapte olma, olağanüstü bir konjonktüre özgü mücadele ve örgüt biçimlerine odaklanma, yeni emperyalist paylaşım savaşının yıkıntılarında filizlenecek olan yeni devrimlere hazırlanma kapasitesini çoğunlukla zayıflatıcı bir rol oynar.

Peki Üçüncüsü Nasıl Olacak?

3. Dünya Savaşı'nın biçim itibarıyla 1. Dünya Savaşı'na ve hatta 2. Dünya Savaşı'na benzemeyeceği açık. Bunun güncel işaretlerini İsrail'in Filistin'deki soykırımcı işgalinde ve Lübnan savaşında, Rusya-Ukrayna savaşında, ABD'nin Irak ve Suriye'deki savaş pratiklerinde ya da Türkiye'nin Başûr ve Rojava Kürdistan işgallerinde görebiliyoruz.

Eğer siyasal ve toplumsal devrimler tarafından önü alınamayıp gerçekleşirse, 3. Dünya Savaşı'nda, sadece daha da etkinleştirilmiş konvansiyonel silahlar değil, son derece gelişmiş bütün savaş teknolojileri kullanılacaktır. Dev uçak gemileri, süpersonik uçaklar, silahlı dronlar, güdümlü bombalar, kıtalar arası balistik füzeler, füze kalkanları, kimyasal ve biyolojik silahlar, uzay uyduları, yapay zekalı araçlar ve çok daha fazlası devreye sokulacaktır. Robot piyadeleri savaş cephelerinde sıklıkla görmek sürpriz olmayacaktır.

Yeni bir dünya savaşının psikolojik harp boyutu, iletişim teknolojilerinin bugünkü gelişmişlik seviyesinde, önceki dünya savaşlarıyla kıyaslanamaz bir yoğunlukta gerçekleşecektir. Siber savaş silahlı savaşın çok önemli bir bütünleyicisi olacaktır. Ama en önemlisi, emperyalist güç dengelerindeki değişimi stratejik sonuçlara bağlayacak, emperyalist devletler hiyerarşisini uzun erimli şekillendirecek böyle bir savaşta, emperyalist-kapitalist kan dökücüler nükleer silahları ateşlemekten geri durmayacaktır. Demek ki, 3. Dünya Savaşı'nın sonuçları insanlık için, yerküre için çok ağır olacaktır.

3. Dünya Savaşı'nın fiziken ağırlık kazandığı coğrafya, bugünden görüldüğü kadarıyla, önceki iki dünya savaşından farklı olarak, bu kez Avrupa değil, büyük olasılıkla Asya olacaktır. Bu coğrafi ağırlık merkezi düşman kamplardan birinin muhtemel bir Rusya-Çin bloku ekseninde oluşmasıyla belirlenecektir. Keza enerji ve hammadde kaynaklarının bulunduğu, enerji nakil hatlarının geçtiği bölgelerde savaş yoğunlaşacak, sermaye ilişkilerinin egemen olduğu başlıca üretim alanları ve tedarik güzergahları hedefe konulacak, emperyalist küreselleşme dünyasının her karışı böyle bir savaşa şu veya bu biçimde çekilecektir. Savaşa dahil olan herhangi bir ülkenin kendi toprakları da bu defa dolaysız fiziki yıkımdan azade kalmayacaktır.

Dünya savaşlarının birincisi ve ikincisi güçlenmekte olan, mevcut emperyalist hiyerarşiyi değiştirmek isteyen ve sömürgelerin talanından daha büyük pay kapmayı amaçlayan emperyalist devletlerce başlatılmıştı, fakat olası ki, üçüncüsü dünyasal hegemonyası artık çözülmeye yüz

tutan emperyalist odak ABD tarafından kışkırtılacak, Çin başta olmak üzere yükselen emperyalist güçleri frenlemek ve onlara boyun eğdirmek amacıyla başlatılacaktır.

Burada belirtilen veya belirtilmeyen bütün farklılıklarına rağmen 3. Dünya Savaşı, yine de bir “dünya savaşı” olarak, her halükarda, kapitalizmin varoluşsal krizinin daha da derinleşmesi ve emperyalistler arası çelişkilerin topyekün bir savaşı gerektirecek denli şiddetlenmesiyle, birbirine düşman emperyalist kampların tamamen netleşmesiyle, uluslararası genel burjuva hukuk normlarının ve kurumlarının çökmesiyle, söz konusu düşman kampların dünyanın yeniden paylaşımı amacıyla karşılıklı savaşa tutuşmasıyla, bu yeni büyük kapişmanın korkunç bir dünyasal yıkıma yol açmasıyla gerçekleşecektir.

3. Dünya Savaşı Alametleri

Özellikle Rusya-Ukrayna savaşı emperyalist devletler arasındaki rekabette kritik bir eşğin geçilmesi anlamına geliyor. Zira, ABD ve NATO açısından Rusya'nın dışlerini sökme emperyalist hedefine bağlı olan, Rusya açınsındansa ne pahasına olursa olsun kendi emperyalist nüfuz sahasını korumayı amacıyla belirlenen bu savaşla, kızışan rekabette emperyalist silahlı kuvvetlerin artık daha fazla ve daha dolaysız devreye girdiği yeni koşullar ortaya çıkmış bulunuyor.

Ortadoğu'daki savaş alevleri yıllardır sönmediği gibi, İsrail'in Filistin'de tırmandırdığı soykırımcı savaşı Lübnan'a da yayması ve İran'a karşı genel bir emperyalist-siyonist saldırıyı pervasızca kışkırtması emperyalist dünya sistemine içsel

çelişkilerin şiddetlenmesinde diğer bir kritik eşği meydana getiriyor.

Emperyalist bloklaşmalar gitgide belirginlik kazanıyor. Dünyanın, bir tarafta ABD, İngiltere, AB ve Japonya'nın meydana getirdiği, diğer tarafta Rusya ve Çin'in eksenini oluşturduğu iki emperyalist bloka doğru ayrışması hızlanıyor. Her iki blokta da, ama bilhassa ABD'nin başını çektiği blokta önemli iç çelişkiler bulunmasına rağmen, bu iki emperyalist blok arasındaki karşıtlaşma şiddetleniyor.

ABD Rusya'nın geniş bir bölgede enerji kaynakları üzerindeki tekelci hakimiyetini kırmak ve Çin'in devlet kapitalizmini dağıtarak Batılı sermaye tekelleri için yeni bir genişleme alanı yaratmak, böylece Rusya'yı ve özellikle Çin'i emperyalist rekabette yenilgiye uğratmak ve çözülmekte olan emperyalist hegemonyasını yeniden tesis etmek amacıyla saldırgan politikalarını yoğunlaştırıyor. Trump'ın ikinci başkanlık döneminde ABD'nin saldırgan emperyalist politikalarının öncelikle Çin'i hedef alacağı resmen ilan ediliyor. Rusya ve Çin ise ABD ve NATO karşısında Şangay İşbirliği Örgütü'ndeki ilişkilerini daha kapsamlı kılmaya, bu emperyalist ittifakın kurumsallığını güçlendirip hegemonya sahasını genişletmeye yöneliyorlar.

Birbirine karşıt emperyalist bloklaşmaların geldiği düzey ABD'nin emperyalist hakimiyetindeki dünyasal gerileme gerçeğinin kesin bir ifadesi. Emperyalist hiyerarşide Soğuk Savaş'ın bitiminde oluşmuş statüko artık krizde. ABD'nin “ticaret savaşı” açmasına, Güneydoğu Asya'da bir tür NATO saldırganlığı misyonu yüklenen QUAD örgütlenmesi ve AUKUS anlaşması gibi siyasi-aske-

ri girişimlerde bulunmasına, Tayvan ve Güney Çin Denizi'nde gerilimi tırmandırma hamleleri yapmasına rağmen, Çin'in iktisadi-mali gücüne dayanarak ve yeni bir emperyalist odak olarak yükselişi sürüyor.

Emperyalist silahlanma yarışı olağanüstü boyutlara varmış durumda. Batılı emperyalist ülkelerde gerek devletlerin faşist nitelikli yasalar ve kurumlarla tahkimatı, gerekse yeni faşist hareketlerin siyasi inisiyatiflerinin artışı, nesnel olarak, burjuva savaş rejimlerinin yapılanmakta olduğuna işaret ediyor.

Bütün bu veriler, yani emperyalistler arası rekabetin şiddetlenmesi ve emperyalist bloklaşmaların belirginleşmesi, SSCB'nin ve Varşova

Paktı'nın çöküşünü takiben ABD hegemonyası altında paylaşılmış pazarları ve nüfuz sahalarını şimdi ABD hegemonyası çözülme sürecindeyken yeniden paylaşma yönlü girişimlerin artması, ABD'ninse hegemonyasındaki çözülmeyi durdurmak için emperyalist saldırganlığını tırmandırması ve nihayetinde emperyalistler arası askeri karşıtlaşmanın Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte lokal savaşlar çerçevesinin ötesine geçme eğilimi göstermesi yeni bir emperyalist genel paylaşım savaşının, 3. Dünya Savaşı'nın alametleri olarak görülmeli.

Hasılı, 3. Dünya Savaşı'nın henüz yaşanmıyor olduğu ne kadar doğruysa, artık yaklaşıyor olduğu da o kadar doğru!

Emperyalist Savaş Emareleri Ve Oportünizm, Sosyal-Şovenizm

Deniz Boran

Lenin'i takip eden herhangi bir komünist, devletin geleceği, sınırlarının durumu hakkında burjuva grupların çıkarlarıyla örtüşen bir kaygıya düşmez. Savaşı yürüten burjuva yönetimin iktidarının yıkılması, proletaryanın devrimci iktidarının kurulması için mücadele eder. Bu ulusal veya "yurtsever" bir savaş değil, sınıf savaşımıdır. TC yıkılmalıdır. "Eski haliyle" bilinen Türkiye'nin ötesidir bu.

*"Savaş, en iyi Anschauungsunterricht'tir."*¹

Yeni bir emperyalist paylaşım savaşının alametlerinin güçlendiği, belli başlı emperyalist devletlerin kendilerini ve "çevrelerini" ittifak kuvvetleriyle savaşa hazırladıkları, emperyalist merkezlerde yeni faşist hareketlerin güçlendiği ve siyasal saflaşmanın sertleştiği koşullarda "savaş karşısında pozisyon" emekçi sol hareketin, sosyalizm iddialı parti ve örgütlerin de durumunu ve sınıf mücadelesinde oynadıkları rolü belirliyor.

Siyasal saflaşmalar tablosunun sertleştiği güncel eşikte oportünizm, sosyal-şoven eğilimler ve çizgiler ile devrimci sosyalizmin ayırıcı ar-

gümanları ortaya konulmaz, taktikteki farklılıkların ideolojik boyutları açıklanmaz ise, devrimci proletaryanın önüne açılan olanaklar değerlendirilemez, işçi sınıfı ve ezilenlerin devrimci iradesi gelişmez.

*"Savaşın, kokuşmuşluğu ortaya çıkarmak ve uzlaşmaya dayanan her şeyi yadsımak gibi"*² bir yararı olduğunu vurgulayan Lenin de oportünizme karşı mücadelede ideolojik ve politik-taktik ustalıklı Rus devrimci proletaryasına birinci emperyalist paylaşım savaşını iç savaşa dönüştürme cesaretini kazandırmış ve RSDİP/Bolşevik'i devrimin öncüsü, devrimci proletaryanın öncü müfrezesi olarak örgütleyip Ekim'in yolunu açmıştı.

Anschauungsunterricht: Görsel öğretim: öğretim aşamasını görsel kılarak daha derin ve net bir kavrayışı amaçlayan pedagojik metod.

¹ Lenin, Enternasyonal Propaganda Komisyonu Başkanına Mektup

² Lenin, Dönek Kautsky

Oportünizmin Bir Türü Ve Doruğu Olarak Sosyal-Şovenizm

Lenin'in II. Enternasyonal'in çöküşü aşamasında işçi hareketi ve sosyalizmin tarihsel gelişiminin incelenmesinden çıkardığı en temel sonuçlardan biri, sosyal-şovenizmin, yani savaşın patlak vermesiyle işçi hareketinin bir bölümünün bir burjuva grubun, öncelikle de "kendi hükümetinin" yanında saf tutmasının

Sosyalizm için Mücadelenin 1871- 1914 dönemini belirleyen ayırıcı çizgilerin başında gelen görece "barışçıl" niteliği, "ilkin bir anlayış, sonra eğilim ve en sonu işçi bürokrasisi ile küçük burjuva yoldaşları kapsayan grup ya da katman olarak" oportünizmi besledi.

tarihsel koşullarını, kaynaklarını işçi hareketinde sürekli eğilim olarak var olan oportünizmde bulduğudur.

Oportünizm, işçi sınıfı hareketi içindeki burjuva politikasını dile getirirken, "*küçük-burjuvazinin çıkarlarını ve burjuvalaşmış işçilerin küçük bir kesiminin proleter yığınların, ezilen yığınların çıkarlarına karşı 'kendi' burjuvaları ile birleşmesini ifade eder*".³

Sosyalizm için mücadelenin 1871-1914 dönemini belirleyen ayırıcı çiz-

gilerin başında gelen görece "barışçıl" niteliği, "*ilkin bir anlayış, sonra eğilim ve en sonu işçi bürokrasisi ile küçük burjuva yoldaşları kapsayan grup ya da katman olarak*"⁴ oportünizmi besledi. Fakat işçi hareketinde halihazırda iki eğilim, yani oportünizm ve devrimci sosyalizm "özel olarak" tarihi boyunca vardı ve 1889'dan 1914'e kadar sosyal demokratik işçi partilerine "içkin"di. 1905 devriminde zengin deneyim biriktiren RSDİP'te bu iki eğilim en belirgin biçimde ayrıştı. Çünkü bu iki eğilim 1905 devrimi sırasında iki farklı taktiğe, çizgiye denk düşmekteydi.

"*Savaş bu gelişmeyi hızlandırdı ve oportünizmi sosyal-şovenizm biçimine dönüştürdü, yani oportünistler ile burjuvazi arasındaki gizli ittifakı açık duruma getirdi.*"⁵ Savaş, sosyalizm için mücadelenin bir dönemini de kapatmış oldu. Kautskyci sosyal-şoven çizgi SPD ve II. Enternasyonal partilerini "anavatan savunması"nda burjuva kampa geçirdi. Sosyal demokrasi, birinci emperyalist paylaşım savaşının ardından, Ekim devrimi karşısında da burjuvazinin sol kanadı olarak "varlık hakkı"nı kazandı.

Kautsky, sosyal-şovenizmi tabii ki açıktan, burjuvaziyi, onun savaşını överek geliştirmede. Tam tersine, savaş ve Alman egemen burjuva sınıflarının devletini, hükümetini işçi sınıfının çıkarları adına savundu. Hatta sınıf işbirlikçi "ulusal programına" teorik bir kılıf olarak "*devrimci marksistlere karşı yeni 'ultra-emperyalizm' teorisini çıkardı. O,*

³ Lenin, Sosyalizm ve Savaş

⁴ Lenin, Dönek Kautsky

⁵ Lenin, Sosyalizm ve Savaş

ultra-emperyalizmden, 'ulusal mali sermayeler arasındaki savaşım'ın ortadan kalkmasını ve bunun yerine 'dünyanın uluslararası mali sermaye tarafından ortaklaşa sömürülmesi'ni anlıyor. Ama, diye ekliyor, 'kapitalizmin bu yeni evresinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini kararlaştırmak için zorunlu öncüllere henüz sahip değiliz'. Öyleyse bu 'evre' mucidi, bugün, bir savaş, sınıf çelişkilerinin görülmemiş bir yeğînleşme bunalımının başlamış bulunduğu evrede, bir 'yeni evre'ye ilişkin basit varsayımlara dayanarak ve onun 'gerçekleşebilir' olduğunu açıkça söyleme cesaretini de göstermeksizin, kendi öz devrimci bildirimlerini yalanlıyor ve proletaryanın devrimci görevleri ile devrimci taktiğini yadsıyor!''⁶

Lenin, tekelci kapitalizmin ayırıcı çizgilerini ortaya koyarken, döneminin "zorunlu öncülleri"ne dayandı, emperyalizmi tek tek burjuva devletlerin bir "iç olgusu" olarak değerlen-

dirdi. Lenin'in emperyalizm analizi ve devrim teorisi döneminin "zorunlu öncüllerine" dayandığı ve proletarya diktatörlüğü hedefine sınıksız bağlandığı için dünya proletaryasına irade kazandırdı, sınıfın "maddi gücü"ne dönüştü. Tarih Lenin'i haklı çıkardı.

Sosyal-şovenizm, tarih boyunca birikmiş ve çeşitli formasyonlar almış oportünizmin uzantısı ve doruk noktasıdır. Kautskyci sosyal-şovenizmi "İngiliz liberal işçi siyasasının, milerandcılığın ve bernştayncılığın dolaysız uzantısı" olarak tanımlayan Lenin'e göre, "oportünist eğilimle devrimci bir eğilim biçimindeki bölünme, sosyal-şovenlerle enternasyonalistler biçimindeki bölünmeye karşılık"⁷ düşer. Tek tek ülkelerde özgün görünüşleriyle, biçimleriyle tabii ki. Rusya'da 1905 devriminin yenilgisinin ardından hüküm süren karşıdevrimci Stolipinci gerici döneminde RSDİP ve işçi hareketinde

⁶ Lenin, Dönek Kautsky. Kautsky'den alıntılar Neue Zeit, 30 Nisan 1915 makalesindedir.

⁷ Lenin, Dönek Kautsky

boy gösteren tasfiyecilik sosyal-şovenist eğilimin gelişmesinin yatağı olur.

Sosyal-şovenizm en yoğun ve aşağılık biçimini ezilen ulus ve sömürgeler sorunu karşısındaki tutumlarda aldı. Lenin dünya savaşının tam ortasında ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesini tartışır, onu tanımayan, “aşılmış” sayan sosyalistlerle sert ideolojik mücadelelere girişir. Konuya ayırdığı makaleler ve konuşmaların yanı sıra savaş üzerine yazdığı yazılar ve broşürlerde de “marksizmin bir karikatürü” olarak teşhir ettiği emperyalist ekonomizme genişçe yer ayırır. Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminden “kalma” ulusal sorunları içermekle birlikte “Emperyalizm, dünya uluslarının bir avuç ‘büyük’ devletçe gitgide daha fazla ezilmesi çağı” olduğundan dolayı *“ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı tanınmaksızın, emperyalizme karşı uluslararası sosyalist devrim için savaşım”*⁸ vermenin olanaksız olduğunu vurgular. Dönemin deneyimleri ve sorunlarını canlı biçimde ele alan Lenin, ezen ulusların proleteryanının demokratik ve sosyalist gelişimi bakımından –ayrılma hakkı da dahil– ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını “ilkesel olarak tanınmaksızın” enternasyonalist ve sosyalist olunamayacağını olanaklı en keskin dille ifade eder.

Emperyalizm ve savaş oportünizmle kopmanın tarihsel koşullarını da hazırladı. Sosyal-şovenizm kendi burjuvazisiyle veya bir burjuva grupla birlik, uluslararası proleteryanın bölünmesi demektir ve proleteryanın devrimci savaşımı için artık

oportünistlerden kopmak zorunlu ve kaçınılmazdır. Çağdaş komünist hareket, leninizm bu kopuşun ürünü olarak doğdu. RKP(B) ve III. Enternasyonal’in kurucu ve ayırıcı nitelikleri, ruhu bu kopuş içerisinde şekillendi.

SBKP 20. Kongresi’nde Sovyetler Birliği’nde iktidarlaşan modern revizyonist katman, önce ÇKP-AEP’in, daha sonra AEP’in direncine rağmen kapitalist restorasyonu, 1989-1990 döneminde de içten içe çürümüş Varşova Paktı’nın emperyalist küreselleşme kapitalizminin düzenine, kapitalist dünya pazarına entegrasyonunu gerçekleştirdi. 1989-1990 dönemi sosyalizm için mücadelenin bir dönemini de kapattı.

Emperyalist kapitalizm ise, sermaye ve meta dolaşımının ardından üretimin de uluslararasılaştığı, dünya pazarının bütünleştiği emperyalist küreselleşme evresine vardı.

Bu dönemde sosyalizm için mücadelenin öznelere zayıfladı, emekçi sol saflarda boy gösteren tasfiyeciler gericiler aynı zamanda bütün oportünist gelenekleri en ileri biçimde seferber etti. Tasfiyeci ve inkarcı oportünizm, dünya işçi ve emekçi sol hareketini büyük ölçüde esir aldı. Emperyalist küreselleşme kapitalizminin üretim modelinde uyguladığı değişiklikler ve ona eşlik eden ideolojik saldırılar işçi sınıfının örgütlülüğü ve bilincini büyük ölçüde dumura uğrattı.

Sosyalizm iddialı parti ve örgütler için 1989-90’la başlayan sosyalizm için mücadelenin bu “ara dönemi”ni esas alırsak, çizgilerini test edecekleri momentler tabii ki oldu. Yugoslavya savaşı ile Irak’ın işgali karşısında

⁸ Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*

tutumlar bunun başında geliyor. Fakat Ukrayna savaşı yeni bir emperyalist dünya savaşının emarelerini belirginleştirdi, emperyalistler arası çelişkilerde dünyasal siyasi saflaşmaların sertleşmesini yeni bir düzeye sıçrattı.

Ukrayna savaşı karşısında alınan pozisyonlar emekçi soldaki, devrimci ve işçi hareketindeki ayrışmaları netleştirdi. Kimi örneklerde oportünizmi sosyal-şovenizme vardırdı.

Ukrayna Savaşı

Burjuva sol akımlar, Rus emperyalizmiyle güdük bir uzlaşma eğilimi de içinde taşımakla birlikte, “kendi hükümetleri”nin saflarında pozisyon aldılar. Avrupa sosyal demokrasisi Almanya ve İngiltere’de savaşın yürütücü hükümetlerini oluşturdu.⁹ Sosyal demokrasinin “solunda” yer alan Die Linke, Melanchon’un NUPES’i gibi parti ve koalisyonlar da, “savaş karşıtlığı” söylemleri arkasında, NATO’nun Ukrayna savaşındaki çıkarları doğrultusunda konumlandılar, en azından NATO’nun savaşına “aktif muhalefet” geliştirmediler. Avrupa’da savaş karşıtı kitle hareketi burjuva solun hegemonyasında Batılı emperyalist demagojinin çizgisinde hizalandı.

Bündnis Sarah Wagenknecht (BSW) savaşın sona ermesi, Rusya’yla kalıcı barışın sağlanması talebiyle Die Linke’den ayrılırken, yeni faşist hareketlerin yükselişinin de baskısıyla göçmenlik ve cins ilişkisinde şoven bir pozisyon aldı, kendisini burjuva hükümetlere koalisyon olarak önerdi ve politikalarını

bu görüş açısıyla şekillendiriyor. Doğu Almanya’nın modern revizyonist Sosyalist Birlik Partisi’nin ardılı PDS ve Die Linke’nin “tarihsel mirasçısı” olarak Rus mali oligarşisinin çıkarlarını da gözeten BSW, savaş karşısındaki pozisyonuna rağmen enternas-

Sosyalizm iddialı parti ve örgütler için 1989-90’la başlayan sosyalizm için mücadelenin bu “ara dönemi”ni esas alırsak, çizgilerini test edecekleri momentler tabii ki oldu. Yugoslavya savaşı ile Irak’ın işgali karşısında tutumlar bunun başında geliyor. Fakat Ukrayna savaşı yeni bir emperyalist dünya savaşının emarelerini belirginleştirdi.

yonel bir politikanın odağı olmadı.

Ayrışmanın esas sahası modern revizyonist parti ve örgütler cephesi oldu. ÇKP ve Rusya Federasyonu Komünist Partisi’nin de bileşeni olduğu Komünist ve İşçi Partileri Enternasyonal Toplantısı’nın (IMCWP) iki farklı sonuç bildirgesinin yayınlanmasıyla modern revizyonist enternasyonaldeki bölünme kamuoyuna açıklandı.¹⁰ Yunanistan Komünist

⁹ Birinci emperyalist paylaşım savaşının başlangıcında da Fransa’da Guesde ve Sembat, Belçika’da Vandervelde gibi “sosyalist” liderler, savaş dönemi kabinelerinde bakanlık görevini kabul ettiler.

¹⁰ 2022’de Havana’da ve 2023’te İzmir’de gerçekleşen toplantılarda yayımlanan iki farklı bildiriye solidnet.org sitesinden ulaşabilirsiniz.

Partisi'nin (KKE) başını çektiği, TKP'nin parçası olduğu Avrupa Komünist Hareketi (ECA) kuruldu. Rusya'nın Ukrayna savaşını emperyalist ve haksız bir savaş olarak niteleyen KKE, modern revizyonist grup ve örgütler içerisinde ayrımcı bir kümelenmenin tohumlarını da ekti.¹¹

Modern revizyonist SBKP'nin çizgi ve örgüt sürekliliğini temsil eden Rusya Federasyonu Komünist Partisi (RFKP) ve IMCWP, Putin'in ve Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'da yürüttüğü savaşa açık destek vererek, ABD-NATO'ya karşı Rusya'nın "direnişini" haklı görerek ve modern revizyonist kümelenme içerisinde bu çizgiyi örgütleyerek sosyal-şovenist eğilimin olgunlaşmış bir örneğini teşkil ediyor.¹²

Türkiye devrimci hareketinde Mücadele Birliği dergisi ve Halk Cephesi Ukrayna savaşında Rusya Federasyonu yanlısı tavrıyla ayrıştı.

2023 yılında TKP'nin evsahipliği yaptığı IMCWP toplantısına katılan RFKP MK üyesi Roman Kononenko'ya göre, Rus "komünistleri" Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'ya askeri müdahalesini, "her şeyden önce ulusal kurtuluş ve anti-faşist karaktere sahip olması ve Lugansk ve Donetsk Halk Cumhuriyetleri ile Güneydoğu Ukrayna'daki hükümet darbesinden sonra Batı yanlısı Kiev rejiminin başlattığı açık

soykırıma karşı kurtuluş mücadelesindeki çıkarlarına uygun olması nedeniyle desteklemektedir. Rusya'nın siyasi liderliği, RFKP'nin çok sayıda çağrısı üzerine ve Rus halkının ezici çoğunluğunun ulusal çıkarlarını da göz önünde bulundurarak, ülkemizi yok etmeyi amaçlayan ABD'nin tamamen gerici, neo-faşist dış politikasına karşı koymak zorunda kaldı (...) İktidar çizgisini izleyen parti değil, partinin talebini karşılayan-
dır."¹³

Birinci emperyalist paylaşım savaşı sırasında Lenin daima "savaşın gerçek özü"nü sormaya teşvik eder ve savaşın tarihsel koşullarını incelemeye yönelir: "Son on yılın bütün ekonomik ve diplomatik tarihi, savaşın iki uluslar grubunun, sistematik olarak böyle bir savaşa hazırlandıklarını gösteriyor. İlk askeri saldırıyı hangi grubun gerçekleştirdiğinin ya da hangi grubun önce savaş ilan ettiğinin, sosyalistlerin taktiğinin belirlenmesinde hiçbir önemi yoktur."¹⁴

"Sorunun özü, büyük Avrupa devletleri arasındaki ulusal savaşlar çağının yerini bu devletler arasındaki emperyalist savaşlar çağına bırakması"dır.¹⁵ Kapitalizmin tekeli aşamasında belli başlı kapitalist ulus-devletler arasındaki ilişkiler, karşılıklı çelişkiler ve çatışmalar bu toplumsal maddi zemin üzerinden gerçekleşir.

¹¹ Alman Komünist Partisi'nden (DKP) ayrılan ve ağırlıklı olarak öğrencilerden oluşan Komünist Örgüt (KO) de Ukrayna savaşının ardından ikiye bölündü. Bir bölümü modern revizyonist IMCWP'nin geleneksel çizgisini takip ederken, belli bir aşamada kendisini parti olarak ilan eden Komünist Parti (KP) ise KKE-TKP ekseninde konumlandı.

¹² RFKP'den ve RKİP'ten (Rusya Komünist İşçi Partisi) bölünen bir grup ile gençlik birliği RKSM(B)'nin sosyal-şovenizmi eleştiren ve Rus burjuvazini teşhir eden açıklamaları ise Rusya'da yeni bir enternasyonalist devrimci eğilime dair ipuçları veriyor.

¹³ Kononenko'nun IMCWP 23. Buluşması'nda RFKP adına konuşması, 20-22 Ekim 2023, İzmir. Konuşmaya solidnet.org sitesinden ulaşabilirsiniz.

¹⁴ Lenin, RSDİP Yurtdışı Seksiyonları Konferansı, Seçme Eserler 4

¹⁵ Lenin, Dönek Kautsky

Son yılların iktisadi ve siyasi bütün gelişmeleri, Ukrayna savaşıyla lokal çatışma ölçeğini aşan emperyalist rekabet alanının şiddetlendiğini, gerileyen ABD hegemonyası ile yükselen emperyalist Çin etrafında emperyalist bloklaşmanın keskinleştiğinin verilerini içeriyor. *“ABD Rusya’nın geniş bir bölgede enerji kaynakları üzerindeki tekeli hakimiyetini kırma ve Çin’in devlet kapitalizmini dağıtarak sermaye için yeni bir genişleme alanı yaratma, böylece Rusya’yı ve özellikle Çin’i emperyalist rekabette yenilgiye uğratma amacıyla saldırgan politikalarına hız verdi. Rusya ve Çin ise ABD ve NATO karşısında Şangay İşbirliği Örgütü’ndeki ilişkilerini pekiştirmeye ve bu emperyalist ittifakın hem kurumsallığını güçlendirmeye hem de hegemonya sahasını genişletmeye yöneldiler.”*¹⁶

Çin “Bir Kuşak Bir Yol” projesiyle emperyalist nüfuz alanını genişletirken, ABD Trump’ın başkanlık döneminden başlayarak “ticaret savaşı”nı kışkırttı, geri adım atmak zorunda kalınca Doğu Asya’da ve Pasifik’te askeri saldırganlığı arttırdı. Suriye düğümü henüz çözülmemişken, ABD Ortadoğu’da İran, Lübnan ve Filistin’e karşı geliştirdiği tutumlarla saldırganlığını boyutlandırdı, bölgesel bir savaşın yollarını açtı.

Ukrayna-Rusya savaşı da bu koşullar içerisinde şekillendi. Nihayetinde savaş da Rusya’nın işgaliyle başlamadı. Uzayan rejim krizi 2014 Batılı Maydan darbesiyle “iç savaş”a dönüşmüş, NATO ve Batılı emperyalistlerin müdahalesiyle ırkçı-faşist bir iktidar kurulmuştu. Donetsk, Lu-

gansk ve Kırım başta olmak üzere Doğu Ukrayna’da “sıcak savaş” sürüyordu. Rusya’nın askeri müdahalesi ve işgali savaşı mevcut boyuta taşıdı.

Doğu Ukrayna’daki ulusal sorunun savaşın niteliği bakımından oynadığı rol kuşkusuz kritik. Lenin birinci emperyalist paylaşım savaşında Avusturya-Sırp savaşındaki ulusal öğeyi bütün içerisinde şöyle değerlendirdi:

*“Bugünkü savaşın gerçek özü, İngiltere, Fransa ve Almanya arasında, sömürgelerin yeniden paylaşılması ve rakip ülkelerin talan edilmesi mücadelesinden; aynı şekilde Çarlığın ve Rusya’nın egemen sınırlarının, İran, Moğolistan, Asya Türkiye’si, Konstantinapol, Galiçya vs. ’yi ele geçirme uğraşından ibaretir. Avusturya-Sırp savaşında ulusal öğe çok tali önemdedir ve savaşın genel emperyalist niteliğinde hiçbir şeyi değiştirmez.”*¹⁷

Doğu Ukrayna’da ulusal bir sorunun olduğu, Rusların Ukrayna’nın ırkçı rejimine karşı demokratik taleplerinin meşru olduğu ve bunlar için mücadelenin haklı olduğu doğrudur. Nitekim Marksist Leninist Komünistler de Ukrayna savaşının “girişinde” yaptıkları açıklamada, “Ukrayna yönetiminin Donetsk ve Lugansk halkının taleplerini kabul etmesi” için mücadeleyi büyütme çağrısında bulundular.¹⁸ Fakat bu sorun emperyalist Rusya’nın Batılı emperyalistlerle emperyalist rekabet içerisinde Ukrayna’daki nüfuz sahasını korumak için giriştiği savaş haklı kılmaz. Ukrayna sava-

¹⁶ MLKP 7. Kongresi, Politik Durum Raporu

¹⁷ Lenin, RSDİP Yurtdışı Seksiyonları Konferansı

¹⁸ MLKP MK, “Emperyalist İşgale Karşı Grev, Boykot, Blokaj”, 24 Şubat 2022

şının “özü” de bu değildir. Ukrayna yönetimi de savaşı “salt” Doğu Ukrayna’yı sömürge boyunduruğu altında tutmak için yürütmüyor.

“Rusya’nın siyasi liderliği, RFKP’nin çok sayıda çağrısı üzerine ve Rus halkının ezici çoğunluğunun ulusal çıkarlarını da göz önünde bulundurarak, ülkemizi yok etmeyi amaçlayan ABD’nin tamamen gerici, neo-faşist dış politikasına karşı koymak zorunda kaldı” diyen Kononenko, “*Anavatanı savunma, düşman saldırısına karşı koyma, savunma savaşı vs. söylemleri halkı aldatmaktan başka bir şey değildir*”¹⁹ diyen Lenin’i yeniden akıllara getiriyor.

Lenin, Almanya’da Kautskyci çizgiden kopma eğilimlerinin “ilk resmi illegal yayını” olan Junius broşürü üzerine yazdığı makalede, güçlü bir selam eşliğinde, onu emperyalist savaşa karşı “bir ulusal program” çıkardığı için eleştirir: “*İleri sınıfa, yüzünü geleceğe değil, geçmişe dönme-yi öneriyor!*”²⁰ der. Emperyalist uluslarda sınıflar arası ilişkiler ve çıkarlar ayrılmış, ulusal program aşılmıştır. Savaş yönetici egemen sınıfların çıkarlarına tabidir. “İleri sınıf”ın, işçi sınıfının gündeminde burjuva yönetimin yıkılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması vardır. Bu koşullar altında “ulusal program” sosyal-şovenizme varmaksızın gerçekleşmez.

“İktidar çizgisini izleyen parti değil, partinin talebini karşılayandır” denklemi de sosyal-şovenizmin, oportünizmin gerçeği tersyüz etme zorunluluğunun trajik bir karikatürle sonuçlandığının örneğidir. Daha-

sı RFKP, pratikte de dahil olduğu savaşta, Sovyetler Birliği’ne, Hitler faşizmine karşı antifaşist savaşa ve Kızıl Ordu’ya dair referanslarla, emperyalist savaşa “kızıl” tonlar veriyor. Ulusların eşit ve özgür birliğine dayanan bir halk cumhuriyetleri birliği olan Sovyetler’in “tarihsel sınırları”na atıflar yaparak, Rusya Federasyonu’nun işgalini, genişlemesini meşrulaştırıyor. RFKP tanımın tam anlamıyla sosyal-emperyalist bir çizgiyi takip ediyor.

“İleri sınıfın” görevlerini yerine getirmesi bakımından Lenin, proletaryanın “kendi hükümetinin” zayıflamasını olumlar. Savaşlarda “kendi hükümetinin” yenilgisinin “devrimci sınıfın işini kolaylaştırdığı” her zaman söylemedik mi ve gerici savaşların tarihsel deneyimi bunu göstermedi mi” sorusu dün de bugün de şu gerçeği emekçi solun bileşenlerinin, sosyalizm iddialı parti ve örgütlerin yüzüne çarpıyor: “Kendi hükümetinin”, burjuvazinin iktidarının yıkılmasını gerçekten de hedefliyor mu?

Ukrayna savaşında görünürde “enternasyonalist” tavır takınan TKP’nin de takılıp düştüğü nokta bu sorudur. Kürt sorunu karşısındaki tavrı bir yana, emperyalizm ve savaş değerlendirmesi, “işbirlikçisi Türk burjuvazisinin yönetimindeki TC’nin yıkılması hedefi”yle değil, emperyalistler arası gelişen rekabette TC’nin, sınırları başta gelmek üzere, sürekliliğinin sağlanması hedefi ve kaygısıyla bağlıdır. TKP 14. Kongre’sinde karar altına alınan Siyasi Rapor’un ilgili bölümünde bir dizi genel değerlendirmelerin ardın-

¹⁹ Lenin, RSDİP Yurtdışı Seksyonları Konferansı

²⁰ Lenin, Junius Broşürü Üzerine

dan savaşa karşı görevler belirlenir. İlgili bölüm şu görevin tanımıyla bağlanır: “*Parti, sermaye sınıfının ve onun iktidarının, sömürüyle, adaletsizlikle, zorbalıkla, yolsuzlukla, cehaletle, yobazlıkla bezenmiş politikalarını bahane ederek Türkiye’yi gayri-meşru gören ve gösterenlerle mücadele eder. Emperyalist ülkeler, meşru olmadığı iddiasını dile getirmeye ve gerekçelendirmeye başladılar (...) TKP, Türkiye’de düzenin*

Marksist Leninist Komünistler, emperyalist bloklaşmalar karşısında kaba eşitlemecî ve şabloncu değerlendirmelerde bulunmazlar. Kuşku yok ki, dünyada ve özelde de Ortadoğu’da emperyalist savaşı tetikleyen ve kışkırtan güç, hegemonyası zayıflayan ABD emperyalizmidir.

değişmesi ve sosyalizmin kurulması için verilen mücadelenin Türkiye’nin varlığına karşı mücadeleyle karıştırılmasının Türkiye devrimci hareketinin saflarına bulaşan en çirkin lekelerden biri olduğunu ilan eder. TKP işçi sınıfı için, halkımız için, bu ülkenin geçmişinde de geleceğinde de söz sahibi olduğunu bir kez daha vurgular.”²¹

TKP emperyalistler arası ilişkide herhangi bir maddî emaresi ve verisi bulunmayan “Türkiye düşmanlığı” demagojisiyle “ulusal program” ihtiyacını üretir, işçileri ve emekçileri uyarır. Fakat aynı zamanda “ülkemizin [yani TC’mizin (!)] savaşlara dahil olmasının engellenmesini acil bir görev olarak belirler.”

Lenin’i takip eden herhangi bir komünist, devletin geleceği, sınırlarının durumu hakkında burjuva grupların çıkarlarıyla örtüşen bir kaygıya düşmez. Savaşı yürüten burjuva yönetimin iktidarının yıkılması, proletaryanın devrimci iktidarının kurulması için mücadele eder. Bu ulusal veya “yurtsever” bir savaş değil, sınıf savaşımıdır. TC yıkılmalıdır. “Eski haliyle” bilinen Türkiye’nin ötesidir bu.

Marksist Leninist Komünistler, emperyalist bloklaşmalar karşısında kaba eşitlemecî ve şabloncu değerlendirmelerde bulunmazlar. Kuşku yok ki, dünyada ve özelde de Ortadoğu’da emperyalist savaşı tetikleyen ve kışkırtan güç, hegemonyası zayıflayan ABD emperyalizmidir. Ortadoğu’da emperyalizme karşı mücadele ABD’nin nüfuz ve egemenlik sahasının geriletilmesine sınıksız bağlıdır. Bu tabii ki her şeyden önce, Batılı emperyalizme binbir ipele bağımlı Türkiye için geçerlidir. Fakat emperyalizm yeni sömürgelerde de “içsel” bir olgudur. ABD emperyalizmi Ortadoğu’da aynı zamanda mali-ekonomik bir sömürge olan TC ile, işbirlikçi tekeli Türk burjuvazisi ile var. Emperyalistler arası çelişkiler ortasında Türkiye gibi mali-ekonomik sömürgelerin esneme ve bölgesel hegemonya imkanları artar. Faşist şef Erdoğan da bu im-

²¹ TKP 14. Kongresi, Siyasi Rapor, tkp.org.tr

kandan fazlasıyla yararlandı. Ama ABD hegemonyasının geriletilmesi için TC'nin, işbirlikçi tekelci Türk burjuvazisinin yıkılması gerektiği de bir o kadar gerçektir.

Yani bu da Rusya ve Çin'in Ortadoğu'daki nüfuz alanlarını genişletme faaliyetlerini, emperyalist rekabetini "haklı" çıkarmaz.

Suriye'de gerici Baas rejiminin yıkılması ile yeni bir sürece evrilen Suriye iç savaşı da bu denklemin çarpıcı verilerini sunar. Arap halk ayaklanmalarının bir halkası olarak patlak veren iç savaşta Beşar Esad şefliğindeki rejimin yanında saf tutan "komünistler" in, Rusya Emperyalizmi'nin talimatıyla ülkeyi direnmeden, savaşmadan, en aşağılık türden bir teslimiyet ile terk eden Beşar Esad'ın "yurtsever", anti-emperyalist, haklı bir savaş yürüttüğüne dair değerlendirmeleri geçerli midir halen? Açık ki bütün "yurtsever" demogijinin ardında gizlenen burjuva çıkarlar doğrultusunda yönetilen ve şoven bir çizgiye sahip bir sermaye diktatörlüğüydü Baas rejimi. İç savaşı da haksızdı. Kuzey Doğu Suriye Federasyonu ve özerk yönetimine, onun demokratik taleplerine karşı sonuna kadar egemen Arap sermayesinin şoven, inkarcı çizgisini sürdürdü, demokratik, anti-emperyalist bir Suriye için savaşmadı. Rusya emperyalizmiyle ayakta durdu, onun talimatıyla teslim oldu.

Emperyalizm yeni sömürgelerde "işsel" olgulardır. ABD emperyalizmi Ortadoğu'da aynı zamanda mali-ekonomik bir sömürge olan TC ile, işbirlikçi tekelci burjuvazisi ile var. Emperyalistler arası çelişkilerin keskinleşmesi ile – özellikle de jeostratejik konuma sahip - Türkiye gibi mali-ekonomik sömürgelerin

esneme ve bölgesel hegemonya imkanları artar. Faşist şef Erdoğan'ın sömürgeci rejimi de yeni Osmanlıcı bölgesel yayılmacı bir politik çizgiyle Ortadoğu'da iktisadi-siyasi-kültürel hegemonya sahasını genişletiyor. Fakat bu görece siyasi özerklik içeren çelişkili ilişkilerde son kertede ABD emperyalizmiyle ve onun bölgedeki ikinci temel ittifak kuvveti İsrail'le uyumlu bir hareket çizgisine sahiptir TC. Dolayısıyla bölgenin direnişçi, anti-emperyalist kuvvetlerinin de öncelikli hedefidir. ABD emperyalizminin Ortadoğu'dan def edilmesi için TC ve mevcut faşist şeflik rejimi yıkılmalıdır.

Bütün ezilenlere önderlik edebilecek devrimci proletarya bu doğrultuda haksız savaşlarda saf tutmaz, ancak ve ancak emperyalist savaşın devrimci iç savaşa dönüşmesi için mücadele eder, komünist öncü kendisini ve devrimci proletaryayı "kendi hükümetini yıkacak" ve kendi iktidarını kurmasıyla sonuçlanacak savaşa hazırlar.

7 Ekim Ve Günümüz Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri Karşısında Üç Oportünist Eğilim

Uluslararası işçi hareketi ve devrimci hareket ile emekçi sol harekette bir başka ayrıştırıcı ve saflaştırıcı konu, 7 Ekim Aksa Tufanı ile yeni bir boyuta ulaşan Filistin ulusal kurtuluş savaşı ve Ortadoğu'da bölgesel bir savaşa varan siyonist İsrail'in saldırganlığıydı.

Tıpkı Ukrayna savaşında, yani haksız bir savaşta olduğu gibi, Filistin ulusal kurtuluş mücadelesinde de Batılı emperyalist devletlerin burjuva solu ve onun "solundaki" eğilimler büyük ölçüde siyonist İsrail'in ve NATO'nun yanında yer aldılar. Soykırıma varan Gazze savaşı karşısında

“ateşkes” talebini bile gür ve kitlesel biçimde yükseltmeyen bu kesimler, insanlığa dönük bu büyük tarihsel suçun da sorumluları arasındadır.

Ukrayna savaşında –kısmi pasifist çizgisini bir yana bırakırsak– enternasyonalist ve görece birleşik bir duruş sergileyen ICOR, Filistin direnişi karşısında, özelde de 7 Ekim Aksa Tufanı’nın değerlendirilmesinde daha da zorlandı. MLPD’nin Hamas ve İslami Cihad örgütlerini “faşist” olarak değerlendirmesi ve onları İsrail’le eşitleyip “mücadele edilmesi gereken güçler” olarak nitelendirmesi görüş birliğinin oluşmasını engelledi, ortak tavrı erteletti.

Kritik sorun kuşkusuz Filistin direnişinin haklılığıdır. Filistin’in İsrail siyonizmine karşı mücadelesi, ulusal direnişi haklıdır, sömürge-ezilen bir ulusun sömürgeciliği yıkmaya dönük devrimci-demokratik mücadelesidir. Hamas’ın, İslami Cihad’ın politik islamcı, gerici politik programları Filistin direnişinin haklılığını gölgelemez. Bu onları “faşist” de yapmaz! Ulusal kurtuluş güçleri içerisinde komünistler Hamas’ı ve başkaca burjuva ve gerici programa sahip

özneleri özel olarak “desteklemez”, ama direnişlerini ulusal-demokratik muhteva kapsamında meşru görür. Ki ulusun FHKC ve FDKC gibi devrimci-demokratik güçlerinin “ortak” direnişinin sürdüğü koşullarda, savaşın da Filistin’in varlık-yokluk savaşını olarak geliştiği bir dönemde, bu daha da geçerlidir.

Dahası esas olan, ezilen bir halkın silahlı direnişinin haklılığı, meşruluğudur. Belli başlı emperyalist merkezlerin ve iri mali-ekonomik sömürgelerin işçilerin ve ezilenlerin halihazırda daralmış silahlı direniş ocaklarının tasfiyesi için uluslararası bir konsepti devredekken, Filistin, Türkiye/Kürdistan, Filipinler ve Hindistan gibi ülkelerde faşist, ırkçı terör devletleri tasfiyecilerle planlarıyla iktidardayken, devrimci proletaryanın görevi, dünya işçi sınıfı ve ezilenlerinin sömürgeci devletlere, emperyalizme, siyonizme ve kapitalizme karşı savaşımını mümkün olan en ileri düzeyde savunmak ve uluslararası dayanışmayı örgütlemektir.

Filistin’in ulusal direnişi karşısında bir başka oportünist eğilimi Kürt ulusal demokratik hareketi temsil

etti. Savaşın taraflarını Hamas ve İsrail olarak tanımlayarak, Hamas'ın da politik islamcı çizgisini öne çıkararak, Filistin halkının ırkçı, sömürgeci, siyonist İsrail devletine karşı haklı savaşını, ulusal direnişin meşruluğunu bulanıklaştırıyor. Ulusal kurtuluşçu hareketlere ve onların sınıfsal bileşimlerine potansiyel olarak içkin dar ulusalcılığın ve siyasi pragmatizmin izlerini taşıyan bu “tarafsızlık”, mevcut saflaşmalar içerisinde ezileni, halkların birliğini değil, ezeni, ABD emperyalizmi başta olmak üzere emperyalistleri ve bölge statükocu devletlerini güçlendiriyor. Rojava’da, Kuzey ve Doğu Suriye’de devrimin temel dayanağı olan Kürt ve Arap halklarının birliğini olumsuz etkiliyor.²² Tersinden, Rojava’da ve Kuzey ve Doğu Suriye’de Kürtlerin ulusal kurtuluşu ve statüsü karşısında Suriyeli ege-men Arap sermaye sınıfının yanında saf tutan güçlü bir eğilimin, FHKC de dahil olmak üzere, Filistin ulusal kurtuluş örgütlerinde de var olduğunu belirtmek gerekir.

Günümüz ulusal sorunlarında ulusal sosyal-şovenizmin mızrak ucunu kuşkusuz TKP oluşturuyor. O, Rusya Federasyonu/Çin Halk Cumhuriyeti değerlendirmesinde “iki emperyalist bloka da yedeklenmemek” gerektiği fikriyle Yunanistan Komünist Partisi’yle beraber özgün bir çizgiye sahip olsa da, başta Kürt sorunu gelmek üzere “içte” sosyal-şovenizmin dip kuyularında geziyor.

Eylül 2024’te yayımladığı 14. Kongre belgelerinde, “Kürt sorunu”

başlığı altında uzun ve bilinen anakronik ve kemalist tarih yorumunun ardından, TKP şu sonuca varıyor: *“Partimizin Kürt sorununa yönelik öngördüğü çözümde ayrı bir Kürt devleti veya yerel özerklik ya da federatif bir yapı gündemde değildir. Emperyalizm ve Devrim teorilerinden ve günümüzün uluslararası gerçeklerinden bağımsız bir Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı ilkesinden söz edilemez. Partimiz açısından sosyalist devrimin asgari coğrafyası Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi sınırları, öngördüğü devlet biçimi de tüm yurttaşlarının etnik haklarını tanıyan, emekçi halkların birleşik bir örgütlenme ve mücadele içinde olduğu en devrimci ve gelişkin seçenek olan merkezi bir sosyalist cumhuriyettir.”*²³

TKP, “devrimin asgari coğrafyası Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi sınırları”dır derken, sömürgeleştirilmiş, köleleştirilmiş, siyasi ve iktisadi ilhak altındaki Kuzey Kürdistan’ın statüsüz durumunun TC’den devralınacak sınırlar içerisinde sürdürüleceğini, TKP’nin önderliğinde gelişecek bir “devrimin” ardından da Kürtlere statü tanınmayacağını çizgileştirmiş oluyor.

“Emperyalizm ve Devrim teorilerinden ve günümüzün uluslararası gerçeklerinden bağımsız bir Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı ilkesinden söz edilemez” derken de, TKP Lenin’i tersyüz ediyor, inkar ediyor. Lenin, dönemin emperyalist ekonomistleri ve sosyal-şovenleriyle giriştiği polemiklerde, basbayağı

²² Kürt ulusal demokratik hareketinin Filistin ulusal kurtuluş mücadelesi karşısındaki tutumunun daha geniş bir değerlendirmesi için bkz. Taylan Koray Ocak, *İrkçı Siyonist Sömürgecilik Ve Filistin Ulusal Kurtuluş Mücadelesi Karşısında Tutum*, Marksist Teori Sayı 59, Ocak-Şubat 2024

²³ TKP 14. Kongresi, Siyasi Rapor, tkp.org.tr

“ilke” olarak tanımladığı Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’na dair şunu belirtir: *“Uluslar arasında etkin biçimde düzenlemiş demokratik ilişkiler olmadıkça –bunun sonucu olarak ayrılma özgürlüğü tanınmadıkça– genel olarak tüm ulusların işçilerinin ve emekçi halkının burjuvaziye karşı iç savaş vermesi olanaksızdır.”*²⁴

Siyasi Rapor’un başında Filistin’in ulusal kurtuluş savaşının haklı olduğunu ortaya koyan TKP 14. Kongresi, “ Hamas’ın niteliği”, “sivillerin ölümü” gibi meselelerin de bu “görecelik” içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini tespit edecek kadar “bilir” UKKTH’yi. Fakat söz konusu Kürt halkı, onun ulusal kurtuluşu olunca durum değişiyor! Kürt sorunu karşısında TKP’nin ayrı bir çözümü yoktur, çizgisi TC’nin sürekliliğiyle eşleşir. Kürtlerin kendi ulusal kaderini tayin hakkının “günümüzün” değilse hangi “uluslararası gerçekler” içerisinde doğacağını açıklama ihtiyacı hissetmeyen TKP, TC’nin sınırlarını “ebedi” ilan eder. TKP için Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkı –tabii ki “bütün işçilerin çıkarına”– ilkesel olarak yoktur!

Sömürge ve ezilen ulusların demokratik taleplerinin ve mücadelelerinin devrimci proletarya ve ezilenler tarafından sahiplenilmesi, dayanışmanın güçlendirilmesi özellikle de ezen ulus devrimcileri, emekçileri bakımından

“hayatiliği”ni koruyor. Devrimci proletaryanın enternasyonal hareketi ve birleşik eyleminin gelişmesinin önkoşulu olmaya devam ediyor. Emperyalist savaş emarelerinin güçlendiği koşullarda ulusal ve sömürge halkları sorunlarında enternasyonalist-demokratik bir tavrın geliştirilmesi zorlaşırken devrimci özneler bakımından da bir tutarlılık testine dönüşüyor.

Oportünizme Karşı Mücadelede Leninist Yöntem Ve Ölçütler

Oportünizmin temel yıkıcı sonucu “devrimci proletaryanın enternasyonal hareketinin parçalanması”dır. Güncelde de bu birliğin sağlanması ve geliştirilmesine, işçi sınıfı ve ezilenlerin demokratik ve sosyalist birliğinin örgütlenmesine hizmet edip etmediği, politik taktiklerin değerlendirilmesinin temel ölçütüdür.

Bunun için her ülkenin işçi sınıfı ve ezileni, her şeyden önce “kendi hükümetinin yenilgisi”ni hedeflemelidir, onun için mücadele etmelidir. “Emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürme” stratejik yönelimi ile birlikte düşünüldüğünde devrimci proletaryanın savaş karşısındaki ilkesel duruşu netleşir. Burada burjuva ve küçük burjuva pasifizmden ayrışarak “savaşa karşı savaş” yürütür. Genel geçer, sınıf mücadelesinin seyrinden, devrimci proletaryanın iktidar hedefinden bağımsız bir “barış” için mücadele etmez.

²⁴ Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü. “Emperyalist ekonomistler”le polemige giriştiği bu eserinde Lenin görüşlerini “yanlış anlaşılmalara” imkan tanımayacak açıklıkla ortaya koyar: “Her nerede, uluslar arasında zora dayanan bağlar görürsek, biz, her ulusun ayrılma gereğini vaaz etmeye asla kalkışmadan, her ulus için, kendi siyasal kaderini serbestçe tayin etme hakkını, ayrılma hakkını azimle ve kayıtsız şartsız savunuruz. Bu hakkı savunmak, tanımak ve ondan yana olmak, ulusların hak eşitliğini savunmaktır, zora dayanan bağlara karşı çıkmaktır, hangi ulus olursa olsun, onun siyasal ayrıcalıklarına karşı savaşım vermektir ve bu yüzden de ayrı ayrı ulusların işçileri arasında tam bir sınıf dayanışmasını geliştirmektedir.”

Çünkü devrim ancak “iç barış”ın bozulmasının bir sonucu olarak gerçekleşebilir.²⁵

Savaş şiddetli bunalımlar yaratarak gelişir. Emperyalist demagojilere, “ulusal” söylemlere rağmen yığınlar içerisinde kıpırdanmaların gelişmesi kaçınılmazdır. “İç barış”ın bozulmasının ve “emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi”nin belirleyici halkası mayalanmakta olan yığın hareketlerinin devrimcileştirilip birleştirilmeleri, yönlendirilmeleridir.

İdeoloji ve politikanın görevlerini daima örgüt ile iç içe, hepsini birbirine bağlı ele alan Lenin, emperyalist savaş karşısında partinin önüne “yasadışı gizli örgütler kurmak” görevini koyar. “*Sosyal-demokrat partiler he zaman ve her koşulda, yığınların örgütlenmesi ve sosyalizmin yayılması için en küçük legal olanaktan yararlanmayı ihmal etmemekle birlikte, legal çalışmanın kölesi olmaktan da kendilerini kurtarmalıdır. (...) İçinde bulunduğumuz bunalımlar, burjuvazinin, bütün ülkelerde, en özgür ülkelerde bile, yasaları ayaklar altına aldığı göstermektedir; devrimci savaşım yöntemlerini savunmak, tartışmak, değerlendirmek ve hazırlamak amacıyla bir illegal örgüt kurulmaksızın yığınların devrime yönetilmeleri olanaksızdır.*”²⁶

Rusya’da Stolipin gericiliği karşısında işçi hareketinin ve siyasi akımlarının saflarında gelişen tasfiyecilik sosyal-şovenizmin gelişiminin serası oldu. “Legal devrimcilik”, “legal marksizm” ve parlamentarizm “kendi burjuvası” ile uzlaşmanın,

ona bağlanmanın ideolojik halkasına dönüştü. Tasfiyecilik yıllarında devrimci sosyalizmden kopan, legalizme ve yasallığa batarak “ehlileşen” Plehanov, savaş yıllarında da Rus sosyal-şovenizmin aşağılık bir örneğine dönüştü.

Emperyalist savaş emarelerinin ortaya çıktığı, burjuva devletlerin her birinin bir askeri üsse ve özellikle de (Türkiye-Kürdistan, Filistin, Hindistan ve Filipinler başta olmak üzere) ezilenlerin silahlı direniş ocaklarının yandığı bölgelerdeki devletlerin birer terör üssüne, faşist merkeze dönüştürüldükleri koşullarda, belli başlı bütün burjuva ülkelerde “iç gericileşmenin” –yeni faşist hareketlerin de gelişimi ile iç içe– hızlı örgütlendiği bu tarihsel momentte, devrimci öncünün “yasadışı konumlanması” olmaksızın, devrimci proletarya ve ezilenlerin öncü kesimleri de bu konumlanış içerisinde devrimcileştirilmeksizin, işçi sınıfı ve ezilenlerin devrimci özgün konumlanması, iradesi, kuvveti açığa çıkarılamaz, “savaşa savaş” açılmaz. Devrimci harekette, emekçi solda tasfiyeciliğe ve onun etkilerine karşı siyasi ve ideolojik mücadele yükseltilmeksizin, oportünizme ve sosyal-şovenizme karşı da etkili bir savaşım açılmaz.

Savaşın emperyalist ve haksız niteliğinin açığa çıkarılması, ajitasyonun konusu yapılması, kuşkusuz görevlerin başında yer alıyor. Birinci emperyalist paylaşım savaşının başında burjuva parlamentolarına seçilmiş sosyal demokrat vekille-

²⁵ İşbirlikçi Türk burjuvazisinin siyasi temsilcilerinden MHP lideri Devlet Bahçeli'nin 3. dünya savaşını olasılığına dikkat çekerek Kürtlere “el uzatması” ve faşist şef Erdoğan'ın “dış cephe”ye karşı “iç cephenin güçlendirilmesi” söylemleri tipik bir “iç barış” konjonktürünün inşasıdır.

²⁶ Lenin, Sosyalizm ve Savaş

rin “savaş ödeneklerine oy vermesi” dönemin politik mihenk taşıydı. Alman SPD’den vekil Karl Liebknecht’in savaş ödeneklerine oy vermemesi Spartakist bölünmesi ve KPD’nin kurucu tohumlarını ekmiş, sosyal demokrasiden kopuşu kesintileştirmişti. Yığınların savaşa karşı saflaştırılması ve kitle hareketinin devrimcileştirilmesi, burjuva şovenizme karşı siyasi ve ideolojik mücadele yürütülmesiyle mümkündür. “Legal olanaklardan yararlanılması” ve geniş işçi-emekçi kitleleri içerisinde ajitasyonun yaygın örgütlenmesi, ortaya çıkan ve çıkacak olan yığın hareketlerinin de desteklenmesi, geliştirilmesi, devrimcileştirilmesi “emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi”nin belirleyici hal-kasıdır.

Marksizm-leninizm ve çağdaş komünist hareket, devrimci proletaryanın oportünizmden arındırılmış ideolojisi ve kuvvetidir. “Savaşın yararlı sonuçlarından biri de, kuşku yok ki, anarşizmi ve oportünizmi yok etmek olacaktır”²⁷ diyen Lenin, oportünizm ile devrimci sosyalizm arasındaki ayrışmanın tarihsel olarak gerçekleştiğini, oportünizmle, sosyal-şovenizmle uzlaşamayacağını söyler. Birinci emperyalist paylaşım savaşında sosyal-şovenler ile devrimci sosyalistlerin “arasında kalan”lara Lenin’in uyarısı açıktır: “Bugün oportünistler ile birlik, aslında işçi sınıfının ‘kendi’ ulusal burjuvazisinin boyunduruğu altına girmesi, öteki ulusların ezilmesi ve büyük devletlerin ayrıcalıklarının korunması amacı için onlarla işbirliği yapılması, bütün ülkelerde dev-

rimci proletaryanın parçalanması demektir.”²⁸

Tek tek ülkelerin komünist ve devrimcileri, “içteki” görevlerini yerini getirirken, aynı zamanda uluslararası işçi hareketine ve devrimci harekete, emekçi sola taktik önermeler yapmış oluyor, “yol gösteriyor”. Emperyalist savaş emareleri karşısında canlanan küresel ve bölgesel cepheleşme girişimleri bu temelde ele alınmazsa, işçi sınıfı ve ezilenlerin uluslararası birliğini güçlendiren pratikler üretmezse, bu tarihsel koşullarda işlevini de yerine getiremez. Savaşın, içerisinde bulunduğumuz sosyalizm için mücadele tarihinin “ara dönem”inde, sosyalizm iddialı parti ve örgütlerin, hareketlerin yapısal bunalımını daha da derinleştireceği bilinciyle, –başta silahlı devrimci mücadeleyi geliştiren– devrimciler ile etkin dayanışmanın, karşılıklı destek ve enternasyonal ilişkilerin geliştirilmesinin kritik bir yerde durduğu aşık. Zira tablonun bize dönük yüzünde oportünist eğilimler ile devrimci sosyalist eğilimler arasındaki saflaşmanın giderek reformculuk ile devrimcilik arasındaki ayrışmaya denk düştüğü görülecektir. Yeni bir devrimci enternasyonal da bu saflaşmadan doğacaktır.

Emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürmek, “kendi hükümeti”nin, yani faşist şefflik rejiminin yenilgisi, yıkılması için mücadeleyi büyütme, yığınların gelişen hareketini devrimcileştirmek, bölgesel devrim ateşini yaymak için enternasyonal ve bölgesel antiemperyalist, devrimci cepheleşmeyi ilerletmek, ezilenleri devrimci proletarya ön-

²⁷ Lenin, Sosyalizm ve Savaş

²⁸ Lenin, Sosyalizm ve Savaş

derliğinde yeni devrimci süreçlere hazırlamak uğruna komünist öncüyü, onun illegal temelini örgütlemek, devrimci proletaryanın direnen ve savaşıyan partisini büyütmek dışında marksist-leninist bir tavır, enternasyonalist bir duruş ve politik taktik yoktur.

Yazı boyunca sunulan görüş, politik taktik veya eğilimlerin bir bölümü olgunlaşmış ve sosyal-şovenizme varmışken, diğerleri ise mevcut gerçek-

lik içerisinde belirginleşen oportünist tehlikeler, risklerdir.

Öncü işçilerin ve ezilenlerin bilincini zehirleyen, kitlelere herhangi bir burjuva kamp safında yer almayı öneren ve örgütleyen, bölge ve dünya proletaryası ve ezilenlerinin birleşik hareketini zayıflatan, oportünist, sosyal-şovenist eğilim ve çizgiler ile ideolojik ve politik mücadele ise vazgeçilmez ve ihmal edilmez öncelikler arasında olacaktır.

Cinsiyetçi Politikanın Şiddet Alanı Savaşlar

Yeliz İsyen

Emperyalist sömürge ve işgal savaşları erkek egemenliğiyle bütünleşiktir. Nüfus üretimi ve denetimi politikasının başatlığı yoğun biçimde heteroseksizmi üretir. Savaş dönemi ve sonrası, heteroseksizm dahil bütün cinsel baskı ve sömürü biçimleri, cinsel işkence ve şiddet normalleştirilir. Politikanın zor araçlarıyla sürdürüldüğü savaşta, kadını köleleştirme politikasında da zor ve şiddet aygıtları yoğun biçimde kullanılır.

Kapitalizmin ekonomik kriz ve çelişkilerini gidermede girdiği başlıca yollardan biri emperyalist sömürge ve işgal savaşlarıdır. Erkek egemenliği kapitalizmin toplumsal ilişkiler sisteminin ideolojik temelidir. Kadın özgürlük mücadelesinin birikim ve kazanımları, cinsiyetçi toplumsal işbölümüne karşı kadın bilinci, erkek egemen şiddete karşı kadın isyanı erkek egemenliğini krize sokmuş, cins çelişkisini keskinleştirmiştir. Emperyalist küreselleşme dönemiyle, kadın özgürlük mücadelesinin etkileşim ve gelişim olanaklarının genişlemesine paralel, erkek egemenliğinin krizi de genel bir kriz düzeyine çıkmıştır. Emperyalist devletler ve tekeliler arasındaki ekonomik rekabetin en üst siyasal biçimi olan işgalci ve sömürgeci savaşlarda bilinen genel doğru, diğer toplum kesimlerinden

daha fazla, kadın ve çocukların savaşın yıkıcı sonuçlarının muhatabı olduğudur.

Emperyalist devletler savaşları kapitalizme için erkek egemenliğinin cinsiyetçi toplumsal işbölümü esaslarıyla yürütür. Emperyalist sömürge ve işgal savaşlarında amaç, kadının yeniden kitlesel boyun eğişini örgütleyerek erkek egemen düzenin restorasyonu, kriz unsurlarının çözümü ve mali-ekonomik sistemin yeniden yapılandırılması yoluyla güçlendirilmesidir.

Kadın özgürlük mücadelesinin alanı daraltılarak zayıflatılır, kadın kazanımları artan oranda gasp edilir, toplumsal cinsiyetçi işbölümü zayıfladığı tüm alanlarda yeniden inşa edilir. Toplumsal cinsiyetçi işbölümüne, ekonomik ve politik saldırılara toplumsal rıza üretiminin

“normali” savaşlar olur. Savaşlar, erkek egemenliğinin krizini bir bütün çözüme imkanlarını oluşturamasa da, restorasyon yoluyla istikrarlaştırılması olanaklarını yaratır.

Emperyalist sömürge ve işgal savaşları, erkek egemenliğinin yeniden yapılandırılmasının imkanlarını yaratır. Cinsiyetçi politika, nüfus politikası ve aile politikası zor ve şiddet araçlarıyla yeniden düzenlenir. Cinsiyetçi politikanın temeli heteroseksizm yoğun biçimde üretilir. Militarizasyon yoluyla şiddet ve ataerki toplumsallaştırılır. Sömürgeleştirilen halklar ve toplumlar üzerinde gerici-lik ve cinsiyetçilik özel biçimde örgütlenir.

Halihazırda Filistin ve Lübnan’da emperyalistlerin, bölgesel gerici, sömürgeci ve faşist devletlerin sürdürdüğü savaş ve işgal saldırıları, Ortadoğu halklarını köleleştirme politikalarının yanı sıra, kadına yönelik şiddet, katliam ve köleleştirme politikasının yükselişinin, erkek egemenliğini istikrarlaştırma politikasının somut yansımasıdır.

Kadın özgürlük mücadelesi için kırılma ve gerileme, erkek egemenliği için güç ve ivme kazanma anlamına gelen emperyalist sömürge ve işgal savaşları, erkek egemenliğinin toplumsal cinsiyetçi politikasından bağımsız ele alınamaz. Aksi halde, bu savaşlar karşısında mücadele görevlerinin belirleniminde cins özgürlükçü görüş açısı oluşturulamayacağı gibi, kadınlar bilanço rakamlarında cinsel işkence ve şiddeti tespit verilerine dönüşür.

Emperyalizmin Savaş Güzellemeleri Ve Cinsiyetçi İşbölümü

Savaş öncesi vitrinlerinden toplumsal eşitlik söylemini indirmeyen emperyalist burjuva devletler, savaş

dönemi özlerini, yani erkek egemenliğini alenen propaganda eder. Cinsiyetçi söylemler yaygın biçimde dolaşıma sokulur. Cephede savaşan “kahraman” erkek, çocuğunu ve eşini kaybeden mağdur, fedakar kadın, vatan, aile propagandanın temel argümanı olur. Sistemik olarak üretilen erkek egemenliğiyle cinsiyetçi işbölümü toplumsal norm ve normalle dönüştürülür.

Emperyalist sömürge ve işgal savaşlarının erkek egemenliğini üretiminin çarpıcı örnekleri, birinci emperyalist paylaşım savaşında dönem ve ihtiyaçlarla bağlı içeriklendirilen propaganda afişlerinde fazlasıyla mevcuttur. Teknoloji ve iletişim araçlarının henüz günümüz düzeyinde gelişmediği 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, propaganda afişleri, toplumsal algıyı yönetmenin, erkek egemenliğini üretmenin araçlarıdır. Sayıları binleri bulan bu afişlerden üçünü incelemekte yarar var.

1915’te İngiltere’de tasarlanan “Bu Resimde Neredesin?” başlıklı afiş, savaşta farklı cephe ve görevlerle toplumsal cinsiyetçi işbölümünü resmeder. İki kadın, dördü erkek olmak üzere altı kişi vardır. Mekanlar cephe, cephe gerisi ve sermayenin üretim alanı fabrikadır. İngiliz bayrağı önünde bulunan bir topu ateşlemek üzere hazır bekleyen denizci bir asker ile elinde tüfeği olan bir başka asker cephededir. Aynı askerlere mektup taşıyan ise küçük bir erkek çocuktur. Afişte yer alan iki kadından biri cephe gerisinde hemşire, diğeri ise fabrikada üretilmiş mermileri masa başında dizen kadın işçidir. Son olarak elleri cebinde yürüyen ve savaşı izleyici konumuyla “Bu resimde neredesin?” sorusunu güçlendirme imgesi olan bir erkek

ile elinde balyozla çalışan bir erkek işçi vardır. Eli cebinde yürüyen erkek dışında herkes savaşla bağlı işlerdedir.

Afişte bulunan iki kadın da cinsiyetçi işbölümüne uygun konumlandırılmıştır. Cephede erkek askerler, cephe gerisinde ise onlara sağlık hizmeti vermek üzere bekleyen hemşire bir kadın. Fabrikada elinde balyozla ağır işte üretim yapan erkek işçi güç ve üretimin simgesiyken, kadın işçi üretim alanının ikincil ve elbette geleneksel cinsiyet rolü gereği üretilen ürünü düzenleyendir. Oysa dönemin gerçeği resmin tam aksini söylemektedir.

Birinci ve ikinci emperyalist paylaşım savaşlarında, özellikle savaş sanayisini, fabrikaları dolduran kadın işçilerdir. Kadınlar ağırlıklı olarak, metal, silah, mermi, patlayıcı, üniforma yapımı ve konserve fabrikalarında çalışmıştır. İkinci emperyalist paylaşım savaşı süresince, savaş sanayisinde çalışan kadın işçilerin sayısı İngiltere’de 6,5 milyon, ABD’de 6 milyondur. Ucuz işgücü kaynağı kadın işçiler, iş güvenliğinden yoksun, hiçbir sağlık önlemi olmadan çalıştırılmıştır. Binlercesi yoğun kimyasal gaz ve maddelere maruz kalma sonucu, solunum ve akciğer hastalıklarına yakalanmıştır. Kadınlar üretim sırasında yaşanan patlamalarda yaşamını yitirmiş, ellerini, gözlerini kaybetmiştir.

1917’de ABD Deniz Kuvvetleri için tasarlanan “Bayrağı İzleyin” afişi, dönemin ABD’sinin “ideal” erkek figürünü resmeder. Afişteki erkek beyaz, kaslı, güçlü, vatansever, asker ve elbette heteroseksüeldir. Üzerindeki üniforma ve elinde tuttuğu bayrağa rağmen kas hatları belirginleştirilecek biçimde estetize edilmiştir. Erkek asker tüm erkeklerle

bayrağı, yani ABD’yi izleme çağrısı yapmaktadır. Dönemin ulus devlet anlayışıyla uyumlu olarak, ulus ve vatan propagandası erkek üzerinden yapılmış ve vatan bayrağı erkeğin ellerine teslim edilmiştir.

Son olarak, 1917’de ABD ordusu için tasarlanan, bir kadının ağzından “keşke erkek olsaydım, orduya katılırdım” diyen afişe bakalım. Afişte, denizci astsubayı üniforması giyen genç ve güzel bir kadının ağzından üç cümle kurulur. İlk olarak, “keşke erkek olsaydım” cümlesiyle kadın erkeğe öykünerek onu yüceltir ve fiilen kendi cinsini eksik, zayıf ilan eder. Ardından, “orduya katılırdım” sözüyle savaşın erkek işi olduğuna vurgu yapar. Son olarak da, “Erkek ol ve bunu yap” talimatını verir. Afiş, Amerikan Deniz Kuvvetleri Asker Alma Merkezi adresiyle tamamlanır.

Afişte kadına, duruşu, göğüs dekoltesi ve bakışlarıyla özel biçimde erotik bir hava katılmış, kadın bedeni ve cinselliği, erkeğe çağrının metasına dönüştürülmüştür. Cinsiyetçi işbölü-

münü kabullenmiş, erkek olmamaya hayıflanıp ve cepheye giden erkeğe öykündürülen kadın üzerinden, cephe gerisinde bulunan kadınlara da dolaylı biçimde görevleri için fedakarlık yapma mesajı vardır.

Nüfus Politikası:

Doğurganlığın Kontrolü

Emperyalist devletler savaşla ve savaşın sonuçlarıyla bağlı nüfus politikasını yeniden düzenler. Nüfus politikasının özü geleneksel cinsiyetçi işbölümüdür. Erkek egemenliğinin cinsiyetçi toplumsal işbölümü doğurganlığın kontrolüne, nüfusun kontrolüne dayanır. Bunun biçimi, sermaye için işgücü üretimi ve denetimi, emperyalist sömürgeci savaşlar için asker üretimi ve denetimidir.

Emperyalist sömürge ve işgal savaşları erkek egemenliğiyle bütündür. Nüfus üretimi ve denetimi politikasının başatlığı yoğun biçimde heteroseksizmi üretir. Savaş dönemi ve sonrası, heteroseksizm dahil bütün cinsel baskı ve sömürü biçimleri, cinsel işkence ve şiddet normalleştirilir. Politikanın zor araçlarıyla sürdürüldüğü savaşta, kadını köleleştirme politikasında da zor ve şiddet aygıtları yoğun biçimde kullanılır.

Doğurganlığı denetim altına alınan kadının nüfus politikasına uyan biçimlerde hareket etmesi istenir. Teşvik politikalarının sonuç vermediği yerde kürtaj yasakları, doğum kontrol kısıtlamaları ile kadının kendi bedeni üzerindeki tasarruf hakkı gasp edilir. Erkek egemen cinsiyetçi işbölümü kadının bedeni üzerindeki karar ve tasarruf hakkı ortadan kaldırılarak sağlanır.

Faşist şeflik rejiminin nüfus politikası dönem dönem rakamlarda yaptığı küçük değişikliklere karşın

kadınlara 3 çocuk, 5 çocuk doğurma çağrısı, doğum sınırlılığına neden olan sezaryen yoluyla doğumu önleme ve kürtaj hakkını fiilen kullanılamaz hale getirmedi. Faşist şef Erdoğan'ın sömürgeci savaş suçlarından Roboski katliamını nüfus politikası için teşvik aracına dönüştürdüğü "Her kürtaj bir Uludere'dir" sözüyle hala akıllardadır.

Savaş döneminde kapitalizmle erkek egemenliğinin çelişkili birliği daha fazla görünür olur. Sermaye politikaları ve artan ucuz işgücü ihti-

Emperyalist devletler savaşla ve savaşın sonuçlarıyla bağlı nüfus politikasını yeniden düzenler. Nüfus politikasının özü geleneksel cinsiyetçi işbölümüdür. Erkek egemenliğinin cinsiyetçi toplumsal işbölümü doğurganlığın kontrolüne, nüfusun kontrolüne dayanır.

yacı kadının üretimde daha fazla konumlanmasını şart koşarken, nüfus politikaları evsel köleliğin alanını genişlemeye iter.

Birinci ve ikinci emperyalist paylaşım savaşları süreci ve sonrası nüfus politikası tüm zor ve baskı biçimlerini taşır. Birinci emperyalist paylaşım savaşı sonrası kadın doğurganlığı yasa ve yasaklar yoluyla denetim altına alınır, kadına "milletin fedakar anneliği" görevi tayin edilir.

Hitler Almanyası'nda "Her doğum Alman kadınının bir meydan mu-

haberesidir. Bununla kendi halkının var olup olmamasını tayin edecektir” ifadesinde somutlanan nüfus politikası yasa ve yasaklarla desteklenir. Çalışma yaşamının dışına itilen bekar kadınlara vergi ödeme mecburiyeti getirilir. 1 Haziran 1933’te kadınlara verilmeye başlanan evlilik kredilerinin ödemeleri ise erkeğe yapılır. Doğan her çocuk için vergi indirimi doğum oranını artırma politikası olarak uygulanır. Bu dönem yapılan evliliklerin üçte biri kararnameler sonrasındır.

Mussolini ise çocuk doğurmayan kadınları ihanetle suçlar. “Kadınlar ulusun anneleri olmalıdır” diyerek, 40 milyon civarında olan İtalya nüfusunu 60 milyona çıkarma emrini verir.

Altı yıl süren ikinci emperyalist paylaşım savaşı süresince, değişik kaynaklarca farklı veriler açıklanmasına karşın, 22-23 milyonu Sovyetler Birliği’nden olmak üzere yaşamını yitirenlerin sayısı 56 milyon, değişik uzuvlarını kaybedenlerin sayısı ise 34 milyondur. Bu tabloda nüfus politikasında kadınlar için birincil öncelik “iyi anne, iyi eş” olma, yeni işgücü ve yeni savaş gücü üretimine ağırlık verme olarak belirlenir. Nüfus politikası kürtaj yasaklarını, doğum kontrol kısıtlamalarını da içerir. Savaş döneminde asker üniforması ya da işçi tulumu içinde propagandaya konu edilen kadınların yerini, savaş sonrasında evlerinde çocuklarıyla erkeğin yolunu gözleyen, mutfakta poz veren kadınlar alır.

1930’lardan itibaren Sovyetler Birliği’nde de savaşlarda verilen ağır kayıpların sonuçları ve yeni nesillerin yetiştirilmesi önceliği nüfus politikalarına yansır. Devrimin sürdürülmesi ve geleceğinin

güvencelenmesinde nüfus üretimi nesnel bir zorunluluktur. Buna karşın, doğurganlığın kadın açısından evsel köleliğin temellerini oluşturuca yapısı ile kadın özgürleşmesi arasındaki çelişkinin henüz çözülmediği koşullarda, nüfus politikası kadın özgürleşmesi görüşü açısından ziyade toplumsal öncelikler görüşü açısıyla, doğurganlığın denetimi ve teşvikiyle sürdürülmüştür. 1936 aile ve kürtaj yasaları, 1944 annelik kararnamesi dönem politikalarının yansımalarıdır. Fazla çocuk doğuran kadınlara mali destek, madalya ve şeref ödülleri uygulamaları, on ya da daha fazla çocuk doğuran kadınlara kahraman anne unvanı, her doğum için nakit yardım ödülü gibi uygulamalar vardır. 1945’te devletten yardım talebinde bulunan bekar anne sayısı 280 bin iken, 1950’de bu oran 1.700.000’e, 1957’de ise 3.200.000’e kadar ulaşmıştır. Farklı açılardan eleştirel analiz ve tartışmaları gerektiren, cinsel çelişkilerin tamamen ortadan kaldırılmadığı koşullarda, kadın açısından evsel köleliğin alanını genişleten nüfus politikaları kadın özgürleşmesinde geriye dönüşlere, uzun vadede ise devrimin gerilemesine ve karşıdevrimin gelişimine kapı aralamıştır.

Emperyalist devletlerin erkek egemenliğini restore etme ve süreklileştirme politikasının sonucu olan nüfus politikası ile Sovyetler Birliği’nde uygulanan nüfus politikası asla bir ve aynı tutulamaz. Emperyalist devletler için kadının doğurganlığının denetimi ve evsel köleliği ideolojiktir, kapitalist sisteme için erkek egemenliğinin zorunlu ön koşuludur. Sovyetler Birliği’nde ise kadının özgürleşmesi, cinsiyet eşitliğinin inşası ideolojiktir. Nüfus politikasında or-

taya çıkan gerilimler ise, dönemin verili koşullarında nesnel, “kaçınılmaz” bir ihtiyaca dönüşen nüfus artışı sorununun çözümünün, cinsel çelişkilerin varlığını koruduğu, toplumsal devrimin kadın devrimi ile buluşturulamadığı koşullarda nasıl ve hangi yoldan sağlanıp yönetileceği sorusuna esaslı bir yanıt geliştirememiş olmasının ürünüdür. Ki bu sorun, güncel olarak da hala varlığını korumaktadır.

Burjuva Ordularda Cinsiyetçi İşbölümü

Savaş tek başına cephede değildir. Cephe gerisinde askeri teçhizat, beslenme, sağlık vb. lojistik alanın örgütlenmesi zorunludur. Emperyalist sömürge ve işgal savaşlarında, zorunlu hallerde toplumsal cinsiyetçi işbölümünde kısmi esnekliklere gidilse de, toplumsal cinsiyetçi işbölümünün özü korunur.

Dünden farklı olarak günümüzde, emperyalist devletlerin silahlı kuvvetlerinde ve ordularında, ülkelere göre farklılaşan kadın gücü bulu-

nuyor. Bu durumu kadın özgürlük mücadelesinin kazanımı kabul edenler, cinsiyet eşitliğinin verisi kabul edenler kadar, kadının askeri güç ya da ordulara katılımını kendi cinsine yabancılaşma kabul edenler de buluyor. Meselenin kadınlarla ilgili boyutları pek çok açıdan tartışma ve incelemeyi hak ediyor. Konu burjuva ordulara daraltılmayacak denli kapsamlı ve çok boyutlu. Devrimci savaşlar, ulusal özgürlük mücadeleleri, işgal ve sömürge savaşları karşısında ulusal direniş hareketleri içindeki kadın gerçeği farklı açılardan tartışmayı gerektiriyor. Konumuz bağlamında odağımız emperyalist sömürge ve işgal savaşlarında erkek egemenliğinin üretimi olduğundan burada ayrıntılara germiyoruz.

Şüphesiz kadınların emperyalist burjuva ordularda varlığı kadın özgürlük mücadelesinin tarihsel birikim ve kazanımlarının sonucudur. Buna karşın burjuva ordular, yapıları gereği erkek egemen toplumsal işbölümü ve zihniyetin egemen olduğu, cinsiyetçi işbölümü gereği kadının ikincil konumda olduğu yapılarıdır. Kadınlara, istisnalar olsa da, doğrudan düşmanla temas etme, yani ön cephede konumlanma gerektirecek sahalarda görev verilmez. Görev dağılımının belirleyeni ise kadının zayıf ve güçsüz olduğu düşüncesi ve esir düşme olasılığının önüne geçilmesi istemidir. Savaşa, sömürgeleştirmeye, işgale gideceği uluslardan kadınları “ödül” olarak alma motivasyonu ile hazırlanan burjuva ordu askerleri, karşılığında bulunan güçlerin de aynı motivasyonla hazırlandığını ve esir düşme durumunda kadın askerleri neyin beklediğini iyi bilir. Ordu içinde de olsa kendisini kadının, “namusu”nun koruyucusu ilan eder.

Burjuva orduların çoğunda kadınlar hava, deniz ve kara sahalarında, düşmanı uzaktan vuracak askeri araç ve silahların kullanımında görevlendirilmektedir. Sağlık, beslenme, bakım ihtiyaçları vb. hizmet alanları zaten ağırlıklı kadın işgücüyü örgütlenir.

Kimi ülkelerin ordularındaki kadın asker oranları ve görev tablosu şöyledir:

ABD ordusunun %17,3'ü kadın askerlerdir. Cephe önünde sıcak çatışmaya girmelerine izin verilmeyen kadın askerler, topçu birliklerinde, savaş uçakları ve gemilerinde görev almaktadır.

Almanya'da genellikle topçu birliklerinde yer alan kadın askerlerin görev alanlarına ilişkin kısıtlama yoktur.

İsrail'de kadınlar için 2 yıl askeri hizmet zorunludur.

Rus ordusunda kadınların oranı %10'dur.

Avustralya'da 1899'dan bu yana kadınlar hemşire olarak orduda yer alabiliyor. 2017'de ordunun %16,5'i kadınlardan oluşuyordu. 2016'da kadınların savaşta birinci derecede görevlerde bulunmalarına izin verildi.

Çin'de 18 yaşını dolduran kadınların orduya katılımı ilke olmasına karşın, mecburi hizmet yasası çıkarılmamıştır. Ordunun %4,5'ini oluşturan kadınlar, ağırlıklı olarak tıbbi, veterinerlik ve diğer teknik işlerde görevli.

Japonya'da ilk kez 2001'de bir kadın general olmuştur. 2018'de ordunun %6'sını kadınlar oluşturmaktadır.

İngiltere'de ordunun %9'u kadınlardan meydana gelmektedir. Düşmanla doğrudan temasta kadınlar görev alamamaktadır.

Finlandiya'da orduda askeri olmayan görevlerde kadın alımı ilk kez 1991'de başlamış, 1995'ten itibaren bütün alanlarda serbest bırakılmıştır.

Bangladeş'te kadınların orduda tıbbi alanlar dışında yer almalarına 2001'de izin verilmiştir.

Hindistan'da ordudaki kadın oranı 2014'te toplamda %3, hava kuvvetlerinde ise %8,5'tir.

Burjuva ordularda bulunan kadınlar, kendi cinsine yabancılaşır, erkek egemenliğiyle uyumlu hale gelir. Kadınların kendilerini kanıtlama ya da başarı ölçüleri erkekleşme düzeyleriyle belirlenir. Amerikalı kadın askerler Lynndie England ve Sabrina Harman'ın Irak işgalinde, Ebu Garip Hapishanesi'nde kadın ve erkek tutsaklara uyguladıkları cinsel işkence ve şiddet duruma örnektir.

Suudi Arabistan'da orduda kadınların sınırlı ve askeri olmayan görevlerde yer almalarına ancak 2018'de izin verilmiştir. Daha önce tıbbi alan dahil hiç kadın yoktur.

Türkiye İçişleri Bakanlığı'na açıklanan 2022 verilerine göre, iç güvenlik, yani polis vs. alanlarında kadın sayısı 24 bin 413, jandarma hizmetlerinde kadın subay/astsubay sayısı 2 bin 229, sahil güvenlik hiz-

metleri kadın subay/astsubay sayısı 101'dir.

Tarihi boyunca NATO devletleri içerisinde genelkurmay başkanlığı yapmış, bir tek kadın bulunmaktadır. O da 2018-2020 arasında Slovenya ordusunda.

Burjuva orduların militarist yapısı, cinsiyetçiliği besler. Fiziksel olarak kadınların varlığı bu gerçeği değiştirmez. Burjuva ordularda bulunan kadınlar, kendi cinsine yabancılaşır, erkek egemenliğiyle uyumlu hale gelir. Kadınların kendilerini kanıtlama ya da başarı ölçüleri erkekleşme düzeyleriyle belirlenir. Amerikalı kadın askerler Lynndie England ve Sabrina Harman'ın Irak işgalinde, Ebu Garip Hapishanesi'nde kadın ve erkek tutuklulara uyguladıkları cinsel işkence ve şiddet duruma örnektir. Ama aynı kadınlar kendileri de cinsel şiddet ve saldırıların hedefi olmaktan kurtulamaz. 2009 yılı verilerine göre, ABD ordusunda bulunan kadın askerlerin %30'u tecavüz ya da tacize uğradığını açıklamıştır.

Güç Ve İktidar Alanı:

Heteroseksizm Ve Cinsel Şiddet

Emperyalist devlet ordularında, askeri kurum ve kuruluşlarında cinsiyetçilik hakim dil, cinsiyetçi işbölümü ise genel uygulamadır. Burjuva orduların erkekler için egemen erkek kimliğinin tamamlayıcı, sınavıcı son okuludur. Askeri eğitimlerde verimi düşük olan, hareket tarzı zayıf kalan erkek askerleri daha iyisini yapmaya teşvik yöntemi cinsiyetçi küfür ve söylemler ile kadın bedeninin aşağılanmasıdır. Askeri eğitimin her aşaması cinsiyetçiliğin perçinlenmesidir.

Faşist Türk devletinin ordusunda, yaygın söylemle "asker ocağının

adam edeceği" askerlerin eğitim ve savaşta erkekliklerini kanıtlamaları istenir. Doğarken asker sayılan her Türk tanımı kadınları içermez. Orduda erkeğe ait görülen tüm pratikler yüceltilir, zayıflıklar ise kadını aşağılayan cinsiyetçi söylemlere konu edilir. Askerler için "kız gibi yürüme", "kız gibi korkak olma, erkek ol, cesur ol" lafları gündelik rutindedir.

Burjuva orduların heteroseksist yapıları gereği gay ve translar kabul görmez, aşağılanmaya konu olur. Türkiye gibi kimi ordularda trans erkekler zaten orduya kabul edilmemekte, trans bir kadının askerlikten muafiyet belgesi alabilmesi için cinsel kimliğini belgelemesi, görünümlü olarak ispatı istenmektedir.

Seks endüstrisi ve pornografi burjuva orduların resmi eğlence biçimidir. Askeri bölgelerde seks endüstrisinin teşviki ve yatırımlarının önünün açılması sır değildir. Burjuvazi için büyük bir rant ve sermaye alanı olan seks endüstrisi, savaş dönemlerinde hem askerlerin cinsel ihtiyaçlarının karşılanması hem de rant alanının büyütülmesi için özel biçimde örgütlenmektedir. Özellikle işgal ve sömürge alanlarında, kadın bedeninin genel bir meta ve genel bir sermaye yatırım alanına dönüşümü devasa boyutlara ulaşmaktadır.

Burjuva orduların işgal ve sömürge alanlarında kadınlar savaşın bilinçli seçilmiş hedefidir ve savaş ganimeti kabul edilmektedir. Kadın ve kız çocuklarına cinsel sömürü, şiddet, taciz ve tecavüz sistematik olarak uygulanır. Kadınlar baskı altında tutulmak istenen halkı, düşmanı aşağılamanın, küçük düşürmenin aracı haline getirilir. Emperyalist devletlerin kadın bedeniyle özdeş "namus" propagandası, kendi orduları için ulusu, devleti

savunmanın motivasyonuyken, işgal alanında, savaşılan gücün, ulusun savaş iradesini kırmanın, aşağılamanın aracıdır. 2001 yılı Irak işgalinde tüm dünyaya servis edilen görüntüler hâlâ hafızalardadır. ABD askerlerinin Ebu Garib Hapishanesi'nde, Iraklı erkeklerin başına kadın iç çamaşırı geçirmeleri, yani erkekleri "kadınlaştırdıkları" mesajı ve kadınlara uyguladıkları cinsel işkence, şiddet, tecavüz saldırıları özel biçimde yayınlanmıştır. Ebu Garip'ten yansıyan görüntüler emperyalist barbarlığın ve erkek egemen çürümenin resmidir.

Burjuva orduların işgal ve sömürge alanlarında kadınlar savaşın bilinçli seçilmiş hedefidir ve savaş ganimeti kabul edilmektedir. Kadın ve kız çocuklarına cinsel sömürü, şiddet, taciz ve tecavüz sistematik olarak uygulanır. Kadınlar baskı altında tutulmak istenen halkı, düşmanı aşağılamanın, küçük düşürmenin aracı haline getirilir.

Psikolojik savaşın parçası olan cinsel saldırı ve işkenceler Irak halkını ve işgale direnen güçleri teslim olmaya zorlanma biçimleridir. Tutsak kadınlara tecavüz erkek egemen toplumun değer yargılarına saldırı yoluyla tüm topluma verilen mesajken, erkeklere tecavüz erkekliğin aşağılanması, yani "kadınlaştırılması", teslim alınması, artık savaşa-

maz durumda olduğu mesajıdır. İki durumda da saldırı kadın bedeni ve cinselliği üzerinden yapılmıştır.

Tarih sayfaları işgal ve sömürge savaşlarında kadın ve kız çocuklarına uygulanan cinsel işkence ve tecavüz saldırılarının verileriyle doludur. Ki bu veriler de yaşanan vahşetin tam tablosunu yansıtmamaktadır. Kimi verileri sıralamak gerekirse:

1994'te Ruanda'da 500 bin kadın tecavüze uğramıştır. Kongo'da binlerce kadın ve kız çocuğuna işgalci güçlerce tecavüz edilmiştir. Somali'de 1991-92 yıllarında 300 bin kadın mülteci kamplarında tecavüze uğramıştır. Bosna-Hersek'te ırkçı faşist Sırp birlikleri 50 bin Boşnak kadına tecavüz etmiştir. Japonya ikinci emperyalist paylaşım savaşında işgal ettiği topraklarda askerleri için "askeri genelevler" kurmuş, Kore, Tayland, Filipinler ve Japonya'dan getirdiği genç kadınları zorla buralarda çalıştırmıştır. Bu dönem Japonya'nın Koreli, Taylandlı ve Filipinli en az 200 bin genç kadına zorla seks işçiliği yaptırdığı ortaya çıkmıştır. Nazi Almanya'sında, toplama kamplarının yanına ayrıca inşa edilen "evler"e kapatılan tutsak genç kadınlara sistematik olarak tecavüz edilmiş, bu tutsak kadınlar hamile kaldıkları anda katledilmişlerdir. Yine ABD'nin Irak ve Afganistan işgallerinde on binlerce kadın tecavüze uğramıştır. Sömürgeci faşist Türk devleti destekli Daiş'in Şengal'i işgal ve soykırım saldırılarında on binlerce Êzidî kadına ve çocuğa tecavüz edilmiştir. Kadın ve kız çocukları seks kölesi olarak esir alınmış, köle pazarları kurularak satışı çıkarılmışlardır. 7 Ekim 2023'ten bugüne İsrail siyonizminin işgal saldırılarında Filistin'de, Lübnan'da

binlerce kadın katledilmiş, sayısız kadın tutsak cinsel işkence ve tecavüze uğramıştır.

Sömürgeci faşist Türk devleti Bakur Kürdistan'da on yıllardır sürdürdüğü sömürgeci işgal savaşında kadınlara, özelde de özgürlük savaşçısı kadınlara dönük cinsel şiddet ve saldırı politikasını sistematik olarak uygulamaktadır. 2015 Bakur özyönetim direnişlerinde JÖH, PÖH ve paramiliter çetelerin girdikleri evlerin yatak odalarına "kızlar biz geldik" yazmaları, Varto'da katledilen PKK/YJA-STAR gerillası Ekin Van'ın çıplak bedeninin sokaklarda teşhiri faşist Türk devletinin cinsiyetçi, tecavüzcü savaş politikasının yansımalarıdır. Türkiye'de ise devrimci komünist kadın savaşçı ve gerillalar yine faşist Türk devletinin cinsel şiddet ve saldırılarının hedefi konumundadır. 22 Aralık 2015'te kuşatıldığı üste direnerek şehit düşen MLKP/FESK gerillası Şirin Öter'in vajinasına kurşun sıkılması bilinçli örgütlenmiş cinsiyetçi politikanın bir parçasıdır.

Savaş nedeniyle topraklarını terk etmek zorunda kalan kadınları bek-

leyen de cinsel işkence ve saldırılardır. Kadınlar göç yollarında ve sığındıkları ülkelerde şiddetin her biçimine maruz kalır. Mülteci kadınlar kamplarda cinsel saldırının, şiddetin hedefi olurlar. Birçok mülteci kadın, yaşadıklarını, aile ve toplum korkusu, gelecek kaygısı, dil engeli, sığındığı ülkede hukuki destek alma olanağı bulunmaması nedenleriyle açıklamamaktadır.

Cephe Gerisinin Sömürü Kaynağı Olarak Kadın

Savaş dönemi "vatan" kadının bedeniyle özdeş kılınır. Kadın bedeni ulusal kimliğin ve "onur"un odağına dönüştürülür. Ulusun erkeklerine, vatanlarını, kadın ve çocukları korumaları karşılığında egemen erkekliğin sınırsız imkanları sunulur. Erkek cephenin sahibi, yani savaşın hakimi, gücüdür.

Burjuvazi savaş döneminde işçi, emekçi, ezilen sınıf ve tabakalardan erkekleri kendisine yedekler. Sermaye çıkarları adına yürüttüğü savaş vatan, ulus demagojisiyle toplum-sallaştırır. Cinsiyetçiliği, savaş gücü erkeğin motivasyon aracına dönüştürür. "Vatan savunması namus borcudur", "Vatan namustur" söylemleri sıklıkla propaganda edilir. Ulusun ve kadınların koruyucusu ilan edilen askerlerin işgale gittikleri bir başka ülke ulusundan kadınlara uyguladıkları cinsel şiddet, tecavüz ve saldırılar psikolojik savaşla maskelenir.

Aile kurumunun korunması, kadına "aile ve çocukları için fedakarlık" çağrılılarıyla ve vatanla bağlı demagogik söylevlerle hatırlatılmaktadır. Ev içinde ve dışında cinsiyetçi sömürünün ekonomik, politik ve ideolojik kurumları savaşın ihtiyaçlarıyla uyumlulaştırılır. Kadın emeği ve

bedeni üzerindeki toplumsallaşmış erkek tasarrufuyla biçimlendirilen evsel köleliğe dayalı burjuva ailenin korunması önceliği devam eder ve evsel kölelik derinleştirilir. Öte yandan, sermayenin ihtiyaçlarıyla bağlı savaş ekonomisi, kadının hem işgücü metası, hem cinsel meta olarak kullanımını ve sömürsünü sınırsızlaştırır. Kadına hem ucuz işgücü olmayı hem de evsel köleliği kabul etme, yani çifte sömürüye gönüllülük dayatılır.

Birinci ve ikinci emperyalist paylaşım savaşlarında, üretimde, özellikle savaş sanayisinde yoğun biçimde kadın işgücü kullanılmıştır.

Kadınların emperyalist sömürge ve işgal savaşları karşısında mücadelesi, aynı zamanda erkek egemenliğinin restorasyonuna, yeniden üretimine karşı cins özgürlük mücadelesidir. Bu mücadele aynı zamanda antiemperyalist, antisömürgeci ve antifaşist niteliktedir.

Türkiye’de işgücü açığının kapatılması için kurulan “Kadın Amele Taburları”, ardından da “Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiye” için katılım çağrıları dini vaazlar yoluyla yapılmıştır. Evsel kölelik görevleri baki sayılan kadınlardan geçici süreyle savaş düzeni almaları istenmiştir. Kadınların dönem pratiklerine ilişkin tüm anlatılar asker annesi, asker eşi, asker bacısı gibi tamlamalarla sunulmuştur. Kadın ne iş yaparsa

yapsın, cephede olan askerle tanımlanan, onun mülkiyeti olmakla belirlenen pozisyonudur.

Hitler Almanyası’nda, zorunlu hale getirilerek kurulan kadın seksiyonlarına 1934’te yüz binlerce kadın üye olmuştur. Sayısı 6 bini bulan faşist seksiyonlarda örgütlü kadınlar çoğunlukla kızıl haç, işletme, depo gibi alanlarda çalıştırılmıştır.

Vatan için fedakarlık yapmaları beklenen kadınlardan, toplumsal yaşamda ve ucuz işgücü olarak üretimde emeklerini sonuna kadar kullanmaları istenir. Bu yolla kadınlar ulusun bir parçası olarak savaşa yedeklenir. Savaş gerekçesiyle kadınlardan erkek egemen tüm yaptırım ve uygulamalara rıza göstermeleri istenir.

Erkek Egemen Savaşa Karşı Cins Özgürlükçü Mücadele

Emperyalist sömürge ve işgal savaşları militarizmdir, ırkçılıktır, cinsiyetçiliktir. Burjuvazi için yeni yatırım ve sömürge alanları, işçi, emekçi ve ezilen halklar için, kadınlar için, işsizlik, yoksulluk, açlıktır. Burjuva sistemin ekonomik, siyasi ve askeri kuramlarında daha fazla güçlenen erkek egemenliğinin burjuva ailenin krizine yeni müdahale olanaklarının yaratılmasıdır. Erkek egemen sistemin restorasyonu ile istikrarlılaştırılmasıdır.

Kadınlar sömürgeci ve işgalci savaşların yalnızca mağduru değil, aynı zamanda bunlar karşısında mücadelenin önemli toplumsal bir dinamimidir. Savaşların erkek egemen yapısı, bir yandan kadınlara dönük saldırıları artırırken, diğer yandan kadın kitlelerinin savaş karşısında etkin mücadele etme, toplumsal mücadelede öncü roller üstlenme olanaklarını genişletir.

Hatta yaygın olarak, kadın barış kavramı ile özdeşleştirilir. Bu özdeşliğe kaynaklık eden, erkek egemenliğinden beslenen, kadının cephe gerisine ait olduğu ve savaşın kadın işi olmadığı geri bilincidir. Ki devrimci savaşlar ve ulusal özgürlük savaşları tam aksini söylemektedir.

Erkek egemenliğinin cinsiyetçi işbölümü sonucu kadına barış savunuculuğu görevini tayin edenlerin kadının kimyası, doğası gibi bilimsellikten uzak temellendirmeleri bir yana, kadınlar sömürge ve işgal savaşlarına karşı mücadelede elbette etkin biçimde yer almaktadır/almalıdır. Bunun nedeni kimya-biyoloji değil, emperyalist ve sömürgeci savaşların erkek egemen karakteri, cinsel işkence, tecavüz ve şiddeti sınırsızlaştıran gerçeğidir. Savaş dönemi nüfus politikalarıyla kadın doğurganlığını denetim altına alan, kadınları kitlesel biçimde evsel köleliğe iten cinsiyetçiliktir. Kadınların savaş süreci ve sonrası işsizliğin, yoksulluğun, açlığın ağır yükünü omuzlamak zorunda kalmalarıdır.

Kadınların savaş karşıtı mücadelesi erkek egemenliğine öfkenin yansıması, sonucudur. Dolayısıyla, kadınların emperyalist sömürge ve işgal savaşları karşısında mücadelesi, aynı zamanda erkek egemenliğinin restorasyonuna, yeniden üretimine karşı cins özgürlük mücadelesidir. Bu mücadele aynı zamanda antiemperyalist, antisömürgeci ve anti faşist niteliktedir.

Emperyalistler, gerici, sömürgeci, faşist bölge devletleri Ortadoğu'da savaş ve işgal saldırılarını genişleterek sürdürüyor. Yine faşist şeffik rejimi Kürdistan'a dönük ırkçı-sömürgeci-soykırımcı işgal ve tasfiye saldırılarını derinleştiriyor. Sömürgeci savaş ve işgal saldırılarına karşı direnişte toplumsal mücadelenin önemli bir dinamiği olarak kadın kitlelerinin etkin katılımı, hem politik olarak diğer toplumsal dinamiklerle etkileşimin, hem de erkek egemenliğiyle mücadelenin gereğidir.

Kadın hareketi, diğer toplum kesimlerine sömürge ve işgal savaşlarına karşı mücadelede cins özgürlükçü görüş açısı kazandırmayı, erkek egemenliğinin ittifak politikasını zayıflatarak hegemonya alanını daraltmayı önceliği haline getirmelidir. Bu da ancak kadın hareketinin birleşik mücadelenin aktif bir bileşeni olarak politik alanını genişlemesiyle mümkün olabilir.

Kadın hareketi barış savunuculuğu adına değil, emperyalist sömürge ve işgal savaşları karşısında ezilen halkların özgürlüğünü savunma, militarizme ve erkek egemenliğine karşı kadın özgürlük mücadelesini büyütme ve kadın kazanımlarını koruma adına savaş karşıtı mücadeleyi yükseltmelidir. Kadın hareketi, emperyalist sömürge ve işgal savaşlarını takip etme, kadınlara yönelen saldırıları kınama pozisyonunun ötesine geçerek, aktif savunma hattında konumlanmalıdır.

Politik Bir Deha Olarak Lenin

Aydın Akyüz

Devrimin güncelliğine bağlı olan Lenin, günlük devrimci faaliyetin “en küçük” ve “en önemsiz” görülebilecek işlerinden en önemli ve en kritik devrimci görevlere kadar her anı stratejik zaferin elde edilmesi görüşüyle ele alır. İnatçı ısrarı, bükülmez iradesi ve kararlılığı buradan beslenir. Amaç açıklığı en belirgin özelliklerinden biridir.

Şüphesiz Lenin’in önderlik nitelikleri salt politik önderlikle sınırlandırılmayacak kadar geniş ve kapsamlıdır. Marksizmin üç bileşenine derinliğine hakim, onların oluşturdukları organik bütünün farkında, karşılıklı etkileşimlerini gözden kaçırmayan bir teorisyen, ekonomi politik eleştirmeni ve bilimsel sosyalisttir. Marksizm kavrayışı tek yanlılıktan ve sınırlılıktan uzaktır.

Lenin bir bilim olarak marksizmin, değişen dünyanın sürekli dönüşen ve biçim değiştiren sorunlarına güncel, yerel ve evrensel cevaplar bularak gelişip yenilenebileceğinin farkındaydı. Sorunların hep en acil ve güncel çözüm bekleyenlerinden hareket etmek üzere, ömrü boyunca, Rusya’dan başlayarak dünyayı değiştirip dönüştürmenin bütün sorunlarına kafa yordu. Devrimin yolunu açmak için hemen her alanda ürünler ortaya koydu. Politik, örgütsel ve

ideolojik tutum belirledi. Üç bileşenine de katkıda bulunarak marksizmi geliştirdi. Bütün bunları ele alış ve öncelik sıralamasını devrimin güncelliği ve ihtiyaçları belirledi. Devrimin güncelliği fikrine tutkuyla sarıldı. Hiçbir zaman devrimi uzak ve belirsiz bir geleceğin sorunu olarak ele almadı, anın sorunu ve görevi olarak gördü. Bütün olanak ve fırsatları bu görüşüyle değerlendirdi.

Organik Bütünlük

Bu gerçekler bir yana, onun öne çıktığı, daha fazla fark yarattığı alan politik ve örgütsel önderlik niteliğidir. Bir örgüt sistemi kurma ve işletme, kadrolaşma, politik önderlik ve bu bileşenlerin organik birliğini sağlamanın teorisyenidir. Sınıf mücadelesinin ve partinin geçirdiği her niteliksel dönüşümde, bu organik birliğe yeni bir biçim vermede statik değil, yaratıcı bir pratik sergiler.

“Ne Yapmalı” eseriyle ilkellik ve amatörlüğe son verme ve bir örgüt sistemi kurma, başka bir ifadeyle parti inşa etme amacına yönelir. 1905 devrimiyle birlikte “Yeni Güçler ve Yeni Görevler” makalesiyle, devrimin acil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu organik bütüne müdahale ederek yeniden kurmaya çalışır. Devrimin yenilgisiyle bu organik bütün ve örgüt sistemi dağılmıştır. Gericilik yıllarının ideolojik, politik ve örgütsel tasfiyeciliğini aşma göreviyle karşı karşıyadır. Bu ağır koşullar altında partiyi inşa etmek, ideolojik tasfiyeciliğe, sağ ve sol sapmalara karşı mücadeleyi yükseltmek zorunda kalır. Bu mücadele içinde ideoloji-politika-örgüt düzlemleri arasında daha yetkin bir organik bütünlük kurar. Şubat devriminden sonra, 1917 Ekim ayaklanması hazırlığında, Ekim devrimiyle birlikte, “Savaş Komünizmi” ve NEP dönemlerinin her birinde bu organik bütünlüğü şu veya bu düzeyde revize eder, günceller.

Taktik Esneklik Ve Anı Kazanma Kararlılığı

Politik önderlik kapasitesi ve pratiği dahiyanedir. Bu konuda ilkesel duruştaki ısrarı ve kimi kritik durumlarda gösterdiği esneklikle defalarca Rus devrim sürecinde belirleyici bir rol oynamıştır.

Devrimin güncelliğine bağlı olan Lenin, günlük devrimci faaliyetin “en küçük” ve “en önemsiz” görülebilecek işlerinden en önemli ve en kritik devrimci görevlere kadar her anı stratejik zaferin elde edilmesi görüşüyle ele alır. İnatçı ısrarı, bükülmez iradesi ve kararlılığı buradan beslenir. Amaç açıklığı en belirgin özelliklerinden biridir.

Narodnik devrimciler Rusya’da kapitalizmin gelişemeyeceğini iddia edip köylülüğü merkeze koyan bir devrim savunurken, Lenin “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” ile kapitalizmin gelişmekte olduğunu ispatlar, henüz bir avuç olmasına bakmaksızın devrimde işçi sınıfının hegemonyasını ve önderliğini kararlılıkla savunur. “Halkın Dostları Kimlerdir” ile narodnizme karşı ideolojik mücadeleyi yükseltir. Bu mücadeleyi zafere taşıyana kadar sürdürür.

Bir örgüt sistemi kurma ve işletme, kadrolaşma, politik önderlik ve bu bileşenlerin organik birliğini sağlamanın teorisyenidir. Sınıf mücadelesinin ve partinin geçirdiği her niteliksel dönüşümde, bu organik birliğe yeni bir biçim vermede statik değil, yaratıcı bir pratik sergiler.

Sosyalist çevrelerde amatörlük, ilkellik, dağınıklık ve grupçuluğun Rusya çapında hakim olmasına cephe alır. Rusya çapında bir gazete planını ortaya atıp, bunun aracılığıyla bütün bu sorunları aşarak partinin inşa edilebileceğini savunur. Partinin yeniden kuruluşu gerçekleşene kadar ekonomizme karşı ideolojik mücadele yürütür. Salt ideolojik mücadeleyle kalmaz, büyük bir özveri ve yorulmak bilmez emekle partinin inşa faaliyetinde aktif yer alır.

Devrimin zaferinin olmazsa olmaz koşullarından biri olduğundan emin

olduğu için, Menşeviklerle kavga-sında kongrenin belirlediği iç hukuka bağlı kalması gerektiğinde ısrar eder. Aşılarak geride kalan aşamanın egemen tarzı olduğu için, parti tüzüğünü yok sayan çevreci anlayışla yollarını ayırma pahasına uzlaşmaz.

Aynı Lenin hemen öncesinde parti üyeliği kriterini ilkesel bir mesele olarak görmesine rağmen, partinin kazanılmasını daha öncelikli bir ilke ve acil çözüm bekleyen bir sorun olarak gördüğünden ve anlaşmazlığın zamanla aşılabileceğine inandığından Menşevik önerinin kabul edilmesini krize çevirmez. Böylece ilkelere bağlılık, onları ele alış biçimi ve esnekliğin içeriği ve çerçevesi konusunda bir ölçü ortaya koyar.

Benzer bir bakış açısını Şubat devriminden sonra toprak reformuna ve NEP'e yaklaşımında görürüz.

1917 Şubat devriminde Sosyalist Devrimciler köylülüğe ihanet edip söz verdikleri toprak reformunu gerçekleştirilemeyince, Lenin Sosyalist Devrimcilerin toprak reformu programına sahip çıkmayı savunur. Bu tutum tüm Bolşevikleri iki temel sorunla karşı karşıya bırakır. Birincisi, Sosyalist Devrimcilerin toprak reformu programı Bolşeviklerinkine göre

çok geniştir. Sosyalist inşada ciddi sorunlara yol açacak düzeyde kırdı küçük burjuva mülkiyeti yaygınlaştırmaya hizmet eder. Ancak yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Onlarca yıldır köylülüğün kabaran toprak mülkiyeti özlemi, sosyalist devrimcilerin propaganda ve ajitasyonunun etkisiyle daha da büyümüştür. Geniş kapsamlı toprak dağıtım talebi gelişen aşamada göz ardı edilemeyecek düzeyde toplumsal bilinç biçimine, yani maddi bir güce dönüşmüştür. Bu talebi ve bilinç biçimini göz ardı ederek köylülüğü kazanmak ve devrimi zafere ulaştırmak artık olanak dışı hale gelmiştir. Lenin bu durumu tespit ettiğinde tereddütsüz yoksul köylülerin toprak talebine sahip çıkar.

İkinci sorun ise sosyalist devrimcilerden sonra ortaya çıkacaktır. Sosyalist inşa sürecinin genel toplumsallaşma amacına bağlı olarak toprakları da toplumsallaştırmayı hedeflemesi gerekir. Demokratik devrim sürecinde çözülüp aşılması, bunun yetersizliğiniyse yoksul köylülüğün deneyimlemiş olması gerekirken, Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerin ihaneti sonucu Şubat devrimi sürecinde bu sorun çözülmedi. Toprak devrimi görevi sosyalist devrime sarktı. Sosyalist devrimde yaygın toprak dağıtım yapmak sosyalist inşa sürecinde bir dizi soruna yol açarak, sosyalist inşasına önemli bir frenleyici etkide bulundu. Ve bunlar öngörülemez şeyler değildi. En başta da Lenin bütün bunların farkındaydı. Sosyalist devrim sürecinde atılacak bu geri adımın iktidarı almış olmanın getirdiği büyük avantaj ve olanaklarla telafi edilebileceği programatik ve stratejik görüş açısına sahipti Lenin. Aksi

bir yaklaşım mevcut fırsatları kaçıırıp devrimi belirsiz bir geleceğe ertelemek anlamına gelir. Lenin'in yaptığı pragmatizm değildir. Aksine, nihai amaca sıkı sıkıya bağlı biçimde atılan adımla ilişkili olarak, program ve stratejide bu sorunların nasıl aşılacağı formüle edilir. Pragmatizmden, oportünizmden ve halk dalkavukluğundan farkı buradadır.

Lenin 1921'de büyük risklerle karşı karşıya olan devrimi kurtarmak için benzer bir geri adıma yönelir. "Savaş komünizmi" sınırlarına da-

Lenin'in yaptığı pragmatizm değildir. Aksine, nihai amaca sıkı sıkıya bağlı biçimde atılan adımla ilişkili olarak, program ve stratejide bu sorunların nasıl aşılacağı formüle edilir. Pragmatizmden, oportünizmden ve halk dalkavukluğundan farkı buradadır.

yanmıştır. Köylülük isyan eşiğine gelmiş, işçi-yoksul köylü ittifakı bozulma riskiyle karşı karşıyadır. Ya bu kritik eşiği görmezlikten gelip yeni bir iç savaşa ve karşıdevrimin yükselişine göz yumulacak ya da NEP biçiminde geçici bir geri adım atılarak bunun önüne geçilecek, sosyalist inşa için iktisadi, politik ve örgütsel güç biriktirilmesi için zaman kazanılacaktır.

Stratejik güzergah üzerinde önemli etkileri olan benzer manevralar bunlarla sınırlı değildir; devrimci yürüyüşün ilk yıllarında marksist eserle-

rin basılıp yayılmasında ve devrimci fikirlerin halka ulaşmasında özel bir rol oynayan liberal burjuva aydınlarla geçici ittifak yapmaktan son derece ağır yaptırımları olan Brest-Litovsk anlaşmasını imzalamaya kadar birçok başka örnek üzerinde durulabilir. Hepsinin ortak özelliği, Lenin'in nihai amaçtan kopmadan anı kazanma tutkusu ve yaratıcılığının dahiyane olmasıdır. Bu örneklerde görüldüğü gibi fırsatları değerlendirme tutkusu, cüreti, ataklığı ve yaratıcılığına, büyük riskleri göze alma cesareti ve kararlılığına sahip Lenin gibi güçlü önderler kolay yetişmez.

Strateji Anlayışı

Henüz siyasal literatürde strateji kavramı yaygınlaşmadığından, Lenin Menşeviklerle Bolşevikler arasındaki yol ayrımını "İki Taktik" adıyla çözümler. Bu ünlü esrinde gerçekte Menşevik strateji ile Bolşevik strateji arasındaki temel farklılıkları ortaya koyar. Böylece Menşeviklerin reformcu stratejisini teşhir ederek, Bolşeviklerin devrimci stratejisini açıklar.

Lenin marksist yöntemle, ilkelere ve nihai amaca sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlılık sınıf mücadelesinin getirdiği karmaşık ve özgün kimi durumlarda nihai amaçtan vazgeçemeyen kimi görelî, geçici esneklikler ve manevralar yapabilmenin de yolunu gösterir.

Politik Esneklik

Lenin politik taktikler konusunda, adeta bir cephe savaşında hiç durmadan ordusuna anlık, günlük, haftalık ve dönemsel manevralar yaptırarak bir general gibidir. Özel kalıplar ve şablonlara gerçekliği uydurmaya çalışmaz. Aksine "somut durumun

somut analizi”nden çıkartır taktiklerini. Statik değildir. Yaratıcı ve zengin düşünme ufkuna sahiptir. Artık mücadelenin ihtiyaçlarına cevap veremeyen politikadan, mücadele aracından ve taktiğinden vazgeçmede ve yerine yenisini koymada eşsiz bir kopuş kararlılığına ve hıza sahiptir. Alışkanlıkların gücüne ne düşüncede ne de pratikte teslim olmaz. Meselelere önyargılı, tek yanlı ve tek boyutlu bakmaz. İdeolojik şartlanmışlığa sahip değildir. Devrimci-sosyalist ideoloji ile çelişmeyen ve somut durumda mücadeleyi ileriye taşıyabilecek her türlü mücadele araç, biçim ve taktiğini tanır ve kullanır. Muazzam bir taktik yaratıcılığa ve esnekliğe sahiptir.

Şubat devrimiyle birlikte “Tüm İktidar Sovyetlere” şiarını ortaya atar. Petersburg Sovyeti yönetiminden karşıdevrimci işaretler alınca bu şiarı geçici olarak geri çeker. Sovyet yönetiminde devrimci dinamizm hakim hale gelince tekrar bu şiarı yükseltir.

Şubat devriminde liberal burjuvazinin peşine takılan Menşevikleri ve Sosyalist Devrimcileri devrime, işçi sınıfına ve yoksul köylülere ihanet etmekle suçlayıp, onlarla her türlü işbirliği ve ortaklıktan uzak durur. Kornilov darbe girişiminden sonra liberal burjuvaziyle işbirliğine son verme sinyalleri veren Menşeviklere ve Sosyalist Devrimcilere ittifak çağrısı yapar. İki hafta sonra bu partiler liberal burjuvaziyle anlaşınca ittifak önerisini geri çeker.

1905’te olduğu gibi 1906’da da Bolşevikler Duma seçimlerini boykot kararı alırlar, sonrasında devrimin geri çekilmekte olduğunu tespit edilerek boykot taktiğinden vazgeçilir. Yıllar sonra bir vesileyle bu konuya yeniden değinen Lenin, 1906

boykotunun hatalı bir taktik olduğunu, bu hatayı Duma’ya giren yoksul köylü temsilcileriyle kurulan yakın ilişkilerle telafi ettiklerini belirtir. Hatanın nedenini de şöyle izah eder: Devrimin 1905’in sonlarından itibaren geri çekilmekte olduğunu erkenden fark edemediklerini, kitlelerin yüzünü yeniden düzene dönmeye başladığı bir anda Duma seçimlerini boykot etmek yerine katılmanın doğru olacağını belirtir.

Teorik Arka Plan

Lenin’in politik tutumları her zaman teorik bir arka plana sahiptir. Teoriden, partinin stratejik yöneliminden kopuk, mantıksal bütünlüğü olmayan, sadece anı kurtarmaya çalışan söylem ve pratikler ona yabancıdır. Üzerine çalıştığı her politik ya da örgütsel sorunu teorik arka planıyla birlikte ele alır. O yüzden fikirlerinde güçlü bir mantıksal tutarlılık ve bütünlük vardır.

Marks ve Engels başta olmak üzere marksist literatürü titizce incelemiştir. Lenin marksist eserlerin incelenmesini bitirmiş olarak tarih sahnesine çıkar. Bir kere okuyup inceledikten sonra onları bir kenara bırakmaz. Sınıf mücadelesinin her önemli döneminde karşı karşıya kaldığı sorunlara bağlı olarak, ilgili marksist kaynaklara geri döner. Yeniden okuyup inceler, yazılarında ve eserlerinde gerek gördükçe Marks ve Engels’in yazılarına göndermede bulunur. Yeniden incelediğinde yeni şeyler keşfettiğini söyler, marksizm kavrayışının derinleştiğini hissettirir.

Lenin, bütün bilim dallarında olduğu gibi marksizm kavrayışının da okuyup inceleyen birikimi, konuya hakimiyeti ve deneyimiyle orantılı olduğunun bilincindedir. 1905 dev-

rimi ve 1917 Ekim ayaklanması hazırlık sürecinde Marks'ın ayaklanma ile ilgili yazdıklarını yeniden okur. Marks'ın "ayaklanma bir sanattır" ifadesiyle ne anlatmak istediğini bu süreçlerde daha iyi anladığını ifade eder. Buna benzer birçok örnek verilebilir.

Marksist yöntemin öneminin bilincindedir. Marksist yöntemi kavrama ve uygulama yetkinliğini sürekli geliştirip derinleştirir. Marksist teorisinin öneminin farkındadır, ancak her teorik soyutlamanın belli bir mekan ve tarihsel dönem bağlamıyla ele alınması gerektiğinin de ayırındadır. Mekan değiştiği ve/veya genişleyip farklılaştığı ve onunla ilgili bilgimizin kapsamı ve derinliği geliştiği, toplumsal maddi gerçeklik gelişip dönüşerek yeni nitelikler kazandığı oranda teorik soyutlamaların da yerini yenilerine bırakması gerektiğinin bilincindedir.

O hiçbir zaman marksist teoriyi düzeltmeye kalkmadı. Marksizme yaptığı katkılarda Marks ve Engels'in teorik soyutlamalarının doğruluklarına duyduğu güven ka-

dar, toplumsal ve tarihsel koşullar tarafından aşıldığında yerlerine yenilerinin konulması gerektiğinin de bir o kadar bilincindeydi. Marksist yönetime bilimsel bir güven duyardı. Marksist yöntem hakimiyetine dayanarak yeni teorik soyutlamalar yapmaktan geri durmuyordu.

Köklü Bir Kopuş Ve Sıçrama

Ne salt marksist teori incelemesiyle kendini sınırladı, ne de insanlığın binlerce yıllık birikimine asgari düzeyde hakim olacak kadar okuyup incelemekle yetindi. Yaşadığı çağın sorunları üzerine yazıp çizen sayısız çalışmayı yazarının toplumsal konumu ve ideolojik tutumuna bakmaksızın inceledi. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi", "Amprükritisizm", "Emperyalizm" çalışmalarının her birini yüzlerce burjuva ve/veya idealist yazarın çalışmalarını inceleyerek yazdı. Salt Marks, Engels ve diğer marksistlerin eserleri incelenerek bunlar yazılamazdı.

II. Enternasyonal sosyal-şoven ihanete saplanıp çöktüğünde, böylece topyekün bir çöküşün salt politik-

ideolojik bir sapma olarak görülebileceğini seziyordu. Bu çöküşün daha derin kökleri olduğunu sezdiğinden, yeniden felsefeye yöneldi. Ampriokritisizmi yazarken esas olarak 1905 devrim yenilgisi sonrası baş gösteren tasfiyeciler dalgasının felsefi boyutunu mahkum etmeyi hedeflemişti. 1914-1915'teki felsefi çalışmalarında ise, II. Enternasyonal'in çöküşünün felsefi kaynaklarını ararken, kendi verili sınırlarına da hücum etmek zorunda kaldı.

Lenin için her yeni çalışma kendi verili sınırlarını genişletme çabasıdır. Ampriokritisizmi yazarken marksist felsefeyi kavrayışı, Plehanov başta olmak üzere II. Enternasyonal önderlerinin kısmi etkisi altındadır. 1914-15 felsefi çalışmalarıyla felsefi alanda da bu gelenekten köklü bir kopuş gerçekleştirir. Marksizm kavrayışı, marksist yönetime hakimiyeti ve onu uygulama becerisinde sıçrama yaşamıştır. Bilimde meydana gelen gelişmeler, kapitalizmin geldiği yeni aşama, II. Enternasyonal'in çöküşü ve Hegel'in "Mantık"ı arasında belli bir örtüşme görmüştür. Hegel'in "Mantık"ı okunmadan Kapital'in tam olarak anlaşılacağına söyleyecek kadar ileri gitmiştir. Lenin'in "Felsefe Defterleri" ve "Emperyalizm" çalışması bu sıçrayışın ürünü ve kanıtı gibidir.

Lenin'in bu süreçte yöntem ve kavrayışta elde ettiği sıçrama sadece II. Enternasyonal'in ihanetini daha derinlikli ve kapsamlı çözümlemesine yol açmadı, emperyalizmi çözümlenerek sınıf mücadelesinin yeni sorunlarının anahtarını da keşfetti. Böylece kendi sınırlarını ve ufkunu genişletti.

1989-90 çöküşünden sonra uluslararası komünist hareket tam da II.

Enternasyonal'in çöküşüne benzer bir durumla karşılaştı. Bilimde büyük sıçramalar yaşandığı, emperyalizm yeni bir nitelik kazandığı, uluslararası komünist hareketin uzun yıllara dayanan ideolojik-örgütsel birliğinin ve devrimci işçi hareketinin yokluğunun damga vurduğu koşullarda bu çöküş sosyalizm iddialı bütün parti, örgüt, çevre ve bireyleri sarsarak krize sürükledi. Kendiliğinden işçi hareketi ile devrimci-komünist hareketlerin arası ise daha da açıldı. Neoliberal saldırı dalgası altında işçi hareketi daha da geriledi. Çok boyutlu bu sorunları komünist hareket 20. yy sosyalist inşa deneyimleri de dahil olmak üzere kendisini sorunlaştırmaksızın çözemedi.

Komünist hareket ve önderleri, tam da Lenin'in 1914'te yaptığı gibi, kendi düşünüş tarzından başlayarak, kendini yenilemediği, bir yeniden yapılanma sürecine girmediği, bütün bu sorunları önüne çekip çözmediği sürece iddialarını sürdüremezdi. Birlik Devrimi bunun ilk adımıdır. Komünist öncü bu sayede bir zihniyet devrimi yaparak grupçuluğu alt etti, amacına sınımsız kilitlendi. Strateji ve taktik anlayışında ve politika yapış tarzında sıçrama kaydetti. Kolektivist kendini yapış tarzı olarak benimsedi. Marksizm kavrayışında bir genişleme ve derinleşme yaşadı, teorik ileri sıçrayış için zemin yarattı.

Emperyalist küreselleşme çözümlenmesi, devrim anlayışında genişleme, kendini süreklileşmiş bir yeniden yapılandırmaya tabi tutması, kadın devrimi programına sıçrayış, enternasyonalizm sorununda dönemin özgünlüğüne uygun çözüm perspektifi oluşturması, sosyalist inşa sorunlarını tartışma gündemine alması komünist öncünün kat

ettiği mesafeye işaret eder. Öyle anlaşılıyor ki, sosyalist inşa deneyimlerinden çıkaracağı sonuçlar doğrultusunda kendisine yaptığı müdahalelerle ve devrimci bir işçi hareketine önderlik ettiği oranda bu süreç esasta tamamlanacaktır. Bunun nihai tamamlanması hedefinseyse uluslararası komünist hareketin ideolojik ve örgütsel birliğinin sağlanmasıyla ulaşılabacaktır.

Mücadelesinin ilk yıllarındaki bir sohbetinde kendine biçtiği misyonu Rus devrimine soğukkanlılık ve bilim taşımak olarak ifade etmişti Lenin. Bolşevik Parti'yi Narodnik gelenekten miras kalan duyguların ve onun bir biçimi olan aydınların kendiliğinden öfkesinin etkilerinden arındırmayı başardı. Bilim ve akılla çalışan bir parti inşa etti.

Yerel-Evrensel Diyalektiği

Lenin'in her zaman ele aldığı somut, tekil, konjonktürel ve güncel bir meselede ortaya koyduğu düşünce ve tutumda, teorik, genel, ilkesel ve evrensel olanı yakalamak mümkündür. 1914-15'ten sonra ise artık çok daha doğrudan en genel ve evrensel sorulara kafa yormaya başlar. Genel ile tikel ve evrensel ile yerel diyalektiğine daha sık başvurur. Geçişler çok hızlı, buraya vurgular çok daha güçlüdür.

Temel birçok meselede onun için Marks ve Engels'ten sonra temel referanslar Alman Sosyal Demokrat Partisi ve Kautski'dir. Oysa Kautski ihanet bataklığına saplanmıştı. 1915'te kaleme aldığı "Avrupa Birleşik Devletleri" makalesiyle Lenin'in bu boşluğu doldurmaya soyunduğunun ilk işaretini görmek mümkündür.

Şüphesiz Lenin "Ne Yapmalı" eseriyle ve politika yapış tarzıyla marksizmi geliştirmiş, ona katkı vermeye başlamıştır. Bu katkısı önceleri dolaylı ve örtüktür. "Avrupa Birleşik Devletleri" makalesi ve "Emperyalizm" eseriyle artık doğrudan ve açık biçimde marksizme katkı vermeye başlamıştır. Serbest rekabetçi kapitalizmin aşıldığı ve yeni bir aşama olan emperyalizme geçildiği tespiti, Marks ve Engels'in formüle ettiği "kıta devrimi" yerine tek tek ülkelerde devrimin mümkün ve gerekli olduğu tespiti marksizmin tarihinin dönüm noktasıdır. Marksizme güçlü bir sıçrayış yaptırarak onu güncellemiştir. Hilferding, Hobson, Luxemburg, Troçki ve Buharin'in emperyalizm çözümlemelerinin en ileri yanlarını alarak sentezlemiş, hiçbirinin ufkunun yetmediği düzeye taşıyarak, siyasal, toplumsal, kurumsal nihai sonuçlarına dek vardırıştır. Lenin bunun yanı sıra burjuva iktisatçıların yüzü aşkın çalışmasından yararlanmayı bilmiştir.

O hiçbir zaman Rusya'yı dünyadan, RSDİP'in mücadelesini de enternasyonal mücadeleden ayrı ele almadı. Rusya'ya, RSDİP'e, Bolşeviklere dair en özgün meseleyi incelediklerken bile bunu evrensel bir çerçeveye oturttuğu görülebilir. Bütün bunlar ne kadar gerçekse, Lenin'in 1914'e kadar çalışmalarının merke-

zinde esas olarak Rusya ve Rus devriminin sorunlarının durduğu da o kadar gerçektir. II. Enternasyonal'in ihanetiyle birlikte, giderek artan oranda, dünyanın durumu ve enternasyonal mücadelenin sorunlarına eğilir.

Mücadelesinin ilk yıllarındaki bir sohbetinde kendine biçtiği misyonu Rus devrimine soğukkanlılık ve bilim taşımak olarak ifade etmişti Lenin. Bolşevik Parti'yi Narodnik gelenekten miras kalan duyguların ve onun bir biçimi olan aydınların kendiliğinden öfkесinin etkilerinden arındırmayı başardı. Bilim ve akılla çalışan bir parti inşa etti.

Lenin'in iddiası bununla sınırlı değildi. Yaşamını bütünlüklü incelediğimizde daha iyi anlıyoruz ki, Krupskaya'ya söylediği bu sözlerin anlamı somut bir ifadeden çok daha geniştir. Bunlar anlatmak istediklerinin imgesel ifadesidir. Kendini ortaya koyuş biçiminin, komünist harekette eksik bulunduğu, başkalarının yapmadığı/yapamadığı her önderlik işini kendi görevi olarak görmenin, partiyi tamamlama istek ve kararlılığın ifadesidir. Mücadelenin ihtiyaçlarını azami derecede karşılamaya uğraşırken, Lenin'in iddiasının kapsamı giderek daha da genişledi. Bu görevleri yerine getirirken her yeni eşikte Lenin'i farklı bir uğraşla meşgulken görürüz. Bu eşiklerde aynı zamanda kendi sınırlarına hücum etti. Bilgi, beceri ve kapasitesini genişleterek, kendinde sıçramalar örgütleyerek yeniledi. Yazdığı birçok eser böyle bir sıçramanın ürünüdür.

1914-15 felsefi çalışmaları sırasında kat ettiği sıçrama yeterince bilinmez. Mücadelenin bitmek bilmez politik ve örgütsel sorunları onun bu dönemki felsefe çalışmalarını yazılı

bir esere dönüştürmesini engeller. O yüzden bize sadece "Felsefe Defterleri" olarak basılan alıntılar, kenar notları ve makaleler kaldı. Dolayısıyla diyalektik materyalist yöntem hakimiyette ve marksist yöntemi kavrayışta yaşadığı sıçramayı doğrudan göremiyoruz. Yine de bu sıçramayı dolaylı olarak izleyebiliriz. "Felsefe Defterleri" ve "Emperyalizm" çalışmaları başta olmak üzere hemen hemen sonraki bütün temel çalışmalarında ve devrimin değişik sorunlarını ele alış biçimindeki farklılaşmada bu sıçramayı dolaylı olarak görmek mümkündür.

II. Enternasyonal'in ihaneti sonucu uluslararası komünist harekette ortaya çıkan önderlik boşluğunu doldurma ihtiyacı Lenin'i bu alana daha fazla kafa yormaya mecbur bırakır. Yaşanan süreç aynı zamanda uluslararası komünist hareketin önderlik krizidir. Bu kriz aşılmaksızın Rus devrimi de başarıya ulaşamaz. Sorun salt politik-örgütsel alanlarla sınırlandırılmaz. Marksizmi kavrayıştaki sakatlıklardan cevap bekleyen yığınla teorik ve ideolojik meseleye kadar hayli kapsamlıdır. Bunu en iyi hisseden Lenin, Luxemburg ve Troçki'dir. Üçü de bu sorunları çözmek için kolları sıvar. Ama sorunları bütün boyutlarıyla ele almada, en derin ve en kapsamlı çözümlemeleriyle ve ortaya koyduğu devrimci çözüm yollarıyla Lenin bütün çağdaşlarına fersah fersah fark atmıştır.

Bir kere bu noktaya ulaştıktan sonra artık Lenin'in dikkatinin merkezinde dünya devrimi vardır. Tek tek ülkelerde sosyalist devrimin olanaklı olduğu, emperyalizmin en zayıf hal-kasından devrimin patlak vereceği, işçi sınıfı ve ezilen halkların ittifakı formülasyonlarıyla dünya devrimi-

nin güzergahını açmakta öncü bir rol üstlenir. Rusya'da devrim mücadelesindeki her niteliksel sıçramanın dünya devrimiyle bağıni kurmaya çalışır. Dünyadaki her önemli gelişmenin Rus devrimine etkisi üzerinde daha fazla durur. Her seferinde aralarındaki diyalektik bağı ayrıntılarıyla çözümler. Yerel-evrensel diyalektiğı dahiyanedir.

Tarihsel Arka Plan

Lenin'in yönteminin bir diğeri yönü ise olay ve olguları tarihsel perspektiften kopuk, yalıtık, hareketsiz ve statik olarak ele almamasıdır. Ona göre, her şey mekanda olduğı gibi zamanda da hareket halindedir. Her olay ve olgu evrim-devrim diyalektiğıyle sürekli değışir ve dönüşür. Tarihsel değışim ve dönüşümü gözden kaçırmaz. Öngörülerinin sağlamlığı buradan beslenir.

Lenin tarih sahnesine, insanlık tarihini genel hatlarıyla, yaşadığı çağın tarihini ayrıntılı, Rusya ve egemenliğı altında tuttuğı bölgenin tarihi ve toplumsal gerçekliğini ise çok daha ayrıntılı biçimde incelemiş olarak çıkar. Her çalışması bu tarihsel birikimin süzgecinden geçer, kendi özgünlüğünü bulur. Sübjektivizme, abartıya düşmesini engelleyen niteliklerden biri de bu hakimiyetidir.

Onun için tarih olup bitmiş ve geçmişte kalmış bir şey değildir. Aksine tarihsel yaşanmışlıklar, sadece günümüze taşınan maddi araçlar ve gereçlerle değil, toplumsal hafıza ve gelenekler yoluyla, "bugün"ün üretici güçlerini, bilinç biçimlerini, pratik, politik ve örgütsel yaşamı etkilemeye devam etmektedir. Ve geleceğın bu temel üzerine kurulacağıının bilincindedir. Dünyayı değıştirmek ve yeni bir gelecek inşa etmek için

tarihi bir kere öğrenip rafa kaldırmaz. Karşı karşıya kaldığı sorunları başka bir pencereden incelemek için benzer tarihsel süreçlere yeniden ve yeniden bakmayı ihmal etmez. Onları şablon gibi taklit etmek için değil, onların tecrübeleri ışığında yaşananları daha iyi anlamak ve yeni çözümleri bulmak için inceler.

Sınıfsal Yaklaşım

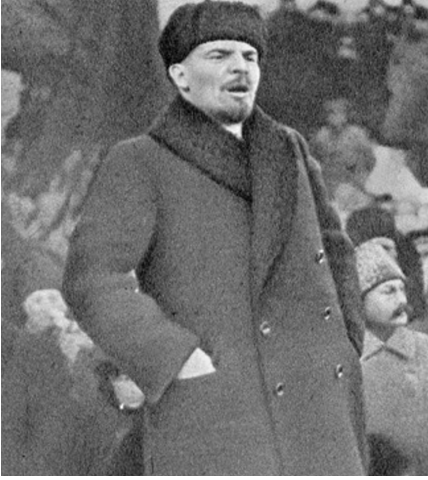
Lenin'in teorik ve ideolojik olandan politik ve örgütsel herhangi bir soruna kadar, tarihsel bir olaydan

Lenin tarih sahnesine, insanlık tarihini genel hatlarıyla, yaşadığı çağın tarihini ayrıntılı, Rusya ve egemenliğı altında tuttuğı bölgenin tarihi ve toplumsal gerçekliğini ise çok daha ayrıntılı biçimde incelemiş olarak çıkar. Her çalışması bu tarihsel birikimin süzgecinden geçer, kendi özgünlüğünü bulur.

sanat ve edebiyata kadar ele alacağı her meselede sınıfsal bir yan vardır. İşçi sınıfının devrimci-sosyalist önderi gözüyle ve onun nihai çıkarları açısından bakar.

Bunu yaparken, işçilerin kendiliğinden bilinci ve hareketiyle uzlaşmaz. Aksine onu ileri taşımanın mücadelesini verir. Devrimci işçilerin kolektif sevgilerine güvenir. Onlara daha fazla kulak kabartır.

Çalışma koşulları ve fabrika düzeni başta olmak üzere işçilerin ya-

şam koşullarını büyük bir titizlikle inceler. İşçilerin düşünüş biçimini ve bilinç düzeyini anlama ve geliştirme konusunda olağanüstü bir duyarlılığa sahiptir. Öncesinde işçilerle bire bir görüşmeler ve işçi toplantıları bunun önemli kaynaklarıdır. Yanı sıra, merkezi toplantılar vesilesiyle veya özel olarak çağırdığı işçi önderleriyle, adeta onları sorulara boğarak, günlerce sohbet yoluyla aynı ihtiyacı karşılar.

Kapitalizmi ve toplumu çözmek için üretici güçleri merkeze koyar. Burada da odaklandığı asıl nokta işçi sınıfını dönüşümün ve devrimin öznesi yapmaktır.

Temel Halkayı Yakalamak

Toplumu değiştirip dönüştürmenin yolunun teorik/ideolojik, politik ve ekonomik mücadelelerin birbirini besleyerek tamamlamasından geçtiğini bilir. Her bir mücadele alanının özgün önemini ve gerekliliğini göz ardı etmeden, politik mücadelenin önceliğini savunur.

Lenin'in başarısının sırlarından biri de temel olanla tali olan ve öncelikli gelenle sonradan gelen ayrımını

yapmasında, belirli bir anda diğer bütün devrimci görevlerin ve sorunların çözümünde temel ve öncelikli olanı tespit edip o ana halkayı sıkıca tutmasıdır. Genel olarak politik mücadele halkasının sınıksız tutarak, teorik/ideolojik, ekonomik ve örgütsel mücadele ve çalışma sorunlarını ona bağlı ele alır. Ancak teorik sefaletin ve felsefi-teorik sapmaların yaşandığı anlarda teorinin öneminin altını çizip oraya yöneldiğini de görürüz.

Politik mücadelede de her zaman zincirin bütününe koparıp getirecek temel halkayı arayıp bulur, bütün gücüyle onu kendine doğru çekmeye çalışır.

Bir dönem temel halka olarak, Rusya'da kapitalizmin gelişmekte olduğunu kanıtlayarak Narodnizmi mahkum etmeye yoğunlaşır; bir başka dönem politik mücadelenin önemini ve önceliğini vurgulayarak, ekonomizmi topa tutar; diğer yandan, ilkelik ve amatörlüğü aşarak bir parti inşa etmenin temel ve öncelikli aracı olarak Rusya genelinde yayınlanacak bir gazetenin gerekliliği için mücadele eder. Bu örnekler, Menşevik strateji ile Bolşevik strateji arasına kalın bir çizgi çekmek, emperyalist savaşa karşı sosyal-şovenizmi mahkum edip her ülkede işçi sınıfına kendi burjuvazisine savaş ilan etme çağrısında bulunmak gibi tutumlarıyla çoğaltılabilir.

Bilinç Ve İradenin Önemi

Lenin her zaman toplumsal maddi gerçekliği çıkış noktası olarak alır. Bilinç ve iradeyi bunun üzerine inşa eder. "Aslolan dünyayı değiştirmektir" prensibine sıkı sıkıya bağlıdır. Değişmesi gereken nesnellikler ile değiştirici güç, özne/özneler arasın-

da kurduğu diyalektik mükemmeldir. Devrimin sorunları söz konusu olduğunda imkansız yoktur. Daha bilinen ifadeyle, “Gerçekçi ol, imkansız istel!”. Gerekli güç ve olanakları biriktirdikten sonra her şey mümkün kılınabilir. Bu yüzden çubuğu bilinç ve iradeden yana bükür.

Ekonomizm, ilkelik, amatörlük ve dağınıklık bir dönemin her şeyden önce nesnel gerçekliğidir. Uygun bir araçla bu nesnellik dönüştürülebilir. Lenin’e göre bu araç, Rusya çapında yayın yapan bir gazetedir. Gerisi, gazeteyi amacına uygun çıkarmaya, düzenli dağıtmaya, kolektif bir ajitatör, kolektif bir propagandacı ve kolektif bir örgütçü olarak işlevini yerine getirmesini sağlamaya bağlıdır. Bunlar da bilinç, irade ve emeğin konusudur.

1917 Ekim ayaklanması kararına kadar devrimler kendiliğinden patlar, devrimci partilerse bu kendiliğinden ayaklanmalara biçim, yön ve içerik kazandırarak tamamlamaya çalışırlardı. 1905 ve 1917 Şubat devrimlerinin deneyimlerinden geçmiş bir işçi sınıfı ve halk varsa, bunların devrimci ve mücadeleci kesimlerinin örgütlendiği Sovyet gibi bir araç ortaya çıkmışsa, bu Sovyet aracılığıyla işçi sınıfını ve üniformalı köylüler olan askerleri seferber edebilecek sıkı bağlara sahip bir parti bulunuyorsa, emperyalist savaşın dünyada ve Rusya’da yarattığı iktisadi-toplumsal yıkımın ve siyasi krizin nabzını tutabilecek birikim, yetkinlik, kapasite ve otoriteye sahip, amaç açıklığı ve kararlılığı olan Lenin gibi bir önder bu partinin başındaysa, ayaklanma için en uygun an kestirilebilir: “yarın geç, bugün erken, bu gece” talimatı verilebilir. Burada özne-nesne diyalektiğinin seçkin

bir görünümü sergilenmektedir. Tıpkı “bana bir dayanak noktası gösterin, dünyayı yerinden oynatayım” sözünde olduğu gibi, devrim meselelerinde deneyimle edinilmiş kafa açıklığına sahip olanlar gerekli araçları ve olanakları da biriktirebilirler. O zaman devrim, yakalanan ilk fırsatlarda bütün güçleri seferber etme işidir. Tabii ki bu güç ve olanakları biriktirmek sadece zaman almaz, uzun yıllara dayalı yoğun bir emek vermek, zorlu sınamalardan ve bedel kapılarından geçmek gerekir.

Gramsci’nin Ekim devrimini ele aldığı makalesindeki “kapitale karşı devrim” ifadesini bilinç ve iradenin öneminin altını çizmek olarak anlamak gerekir. Aynı zamanda, II. Enternasyonal önderlerinin devrimde bilinç ve iradenin rolünü silikleştiren kaba materyalist anlayışlarına ve ekonomik indirgemeci bakış açılarına cephe alış vardır bu ifadede.

Burada Lenin’in dehası, devrim için gerekli araçları iyi tanimasında, onları biriktirme becerisinde, ne zaman ve nasıl devreye sokulacaklarını bilmesinde yatar. Dehasının diğer yanı ise, devrimci iradeyi keyfi kurgular, fantastik hayaller üzerine değil, toplumsal maddi gerçeklik üzerine kurmasıdır. Böyle olduğu için de, başlangıçta hayal ettiklerinin ötesine geçmeyi başarmıştır.

Lenin bir bilim insanı titizliğiyle çalışarak marksizmi geliştirip ona katkı verdi. Bu yüzden çağının sorunlarına cevap olabildi. Marksizm 20. yüzyılda leninizle tamamlanır hale geldi. 21. yüzyılın marksistleri de marksizm-leninizmin lafzını tekrarlayarak değil, ancak onu geliştirerek 21. yüzyılın sorunlarına cevap vermeyi başarabilirler.

İslam Okumaları-1: "Mülk Allahındır"

Efe Dağlı

Hemen her tarihsel devrim gibi İslam da tedrici ilerlemeyi öngören, köklü değişimlerden kaçınan, Hz. Muhammed liderliğinde bir hareketti ve peygamberin vefatı ardından esaslı bir kırılmaya uğrayarak devrimci özelliğini yitirdi. Halk ondan sonra, dine kendi özelemlerini içerdi. Devrimin özü muhayyel bir karakter kazanırken, zaman zaman girişilen ve sonu genellikle kitlesel kıyıma varan zulümle yanıtlanan özgürlükçü isyanlar, merkezine devrimin kurucu unsurlarına atıfları aldı. Bazı isyanlarda bayraklara "Mülk Allah'ındır" yazıldı. Ancak o çizgi hakim olamadı.

Yıl 1957. Tek parti diktasına karşı halk öfkesini arkalamayı başararak hükümete gelen Demokrat Parti'nin kendi tek parti diktasını oluşturduğu zamanlar. Eyüp Sultan Camii avlusundayız. Cuma namazından çıkanlar arasında uzun boylu, kır saçlı, heybetli biri cemaate seslenip İslam'ı, İslam'ın temel değerleriyle sosyalizmin ana prensiplerini ve emeği anlatıyor. Ömrünün 20 yılını Türkiye'nin çeşitli hapisanelerinde geçirmiş, komünizme imanlı, tarihsel TKP'nin merkez komitesi üyesi Hikmet Kıvılcımlı konuşmaktadır. O gün orada bulunma sebebi, kurduğu sosyalist partinin seçim çalışmasıdır. Demokrat Parti devri iktidarında kıdemli sosyalistimiz H. Kıvılcımlı bu eylemi nedeniyle iki sene daha

hapsedilirken, partisinin faaliyetleri, Türkiye'de bir ilktir, "irtica" nedeniyle askıya alındı. Çalışma şevkiyle bilinen Kıvılcımlı ise içeride kaldığı iki yılda İslam üzerine çalışmayı bırakmadı.

Konumuz Kıvılcımlı değil, fakat Türkiye'de siyasal demokrasi ve sosyalizm için tırnak ucu kadar ışık gördüğü her ihtimali kurcalayan biri olduğu için, düşünsel alanda elimizi nereye atsak altından Kıvılcımlı çıkar. Analizleri eksiktir fazladır, orası ayrı; ilham veren tarafı o aşk ve o azimdir. Coğrafyamızın, inançlarımızın ve tarihimizin maddesini analiz etme çabasını elden bırakmamasıdır. Kendisini tekrarlamayı, sabah akşam "işçi sınıfı" demekten ötesine burun kıvrımayı, dolayısıyla düşün-

sel ve siyasal konformizme çakılmayı tercih edebileceksen, zor olanı seçmiştir. İşçi dediğin insan tekinin ve işçilerden oluşan topluluğun/sınıfın bir kalemde tarif edilemeyecek çeşitlilikte zengin tarihleri, kültürleri, gelenekleri, inançları vardır. Oralarla temas etmeden, marjinalizmin marjlarında gezinen propaganda gruplarına hapsolme tuzağını aşarak, ana akım bir devrimci- sosyalist halk hareketi yaratarak on milyonlarca işçi-emekçiyle kalıcı ve derin bağlar kurulması imkansızdır. TKP

TKP o dönemlerde “enternasyonalizm” adı altında Doğu Berlin-Moskova merkezli zihinsel kırıma uğrarken, Kıvılcımlı’nın, ayaklarını Türkiye sahasına basan enternasyonalizm anlayışı ve arayışı Lenin’in “gerçek enternasyonalizm kendi ülke devrimini yapmaktır” mealindeki yaklaşımıyla örtüşmüştür.

o dönemlerde “enternasyonalizm” adı altında Doğu Berlin-Moskova merkezli zihinsel kırıma uğrarken, Kıvılcımlı’nın, ayaklarını Türkiye sahasına basan enternasyonalizm anlayışı ve arayışı Lenin’in “gerçek enternasyonalizm kendi ülke devrimini yapmaktır” mealindeki yaklaşımıyla örtüşmüştür.

TKP’nin kuru işçiciliğe yaslanan söylem ve eylemlerinin kalıcı sonuçlar elde edemeden belli bölgelere sıkışıp kalması, toplumun geneli bakımından yabancı-dışarıklı bir güç

sayılması gibi gerçekleri on yıllar boyunca gören Kıvılcımlı’nın andığımız yönelimleri geleneksel prangaları kırma çabalarıdır. Çoğu zaman yalnız bırakıldığı halde dikkati diriliğinden bir şey yitirmedi. Kürtlerle de bu kapsamda ilgilendi. Türk tarihine baktı ayrıca. Sonra Osmanlı’yı inceledi. İslam tarihine çalıştı. Osmanlı çalışmasının adı “Osmanlı Tarihinin Maddesi”ydi. “İslam Tarihinin Maddesi” adını verdiği etraflı inceleme hapislik ve yersizlik yurtsuzluk nedenleriyle kaybolunca, bize adı “Allah Peygamber Kitap” olan dağılık notlar kaldı. Sadece bunlar okunduğunda bile harcadığı zihinsel emeği anlamak mümkündür.

Andığımız çalışmasında Kıvılcımlı konuya yaklaşırken marksizmden öğrendiği yöntemleri uyguladı, Engels’in “Köken”deki perspektifini kuşanıp dikkatle incelediği Morgan çalışmasına baktı, onlara 20. yüzyıldaki psikoloji-sosyoloji disiplinlerinden öğrendiklerini ekledi, dil bilmenin avantajıyla, henüz Türkçeye kazandırılmamış Frazer gibi yazarları okudu. Evrensel bilgi birikimini, kendine özgü üslubuyla işleyerek “buralı” bir hareket inşa etmek için değerlendirdi. Etraflı tarih okumalarının pek çok faydasını teori-politika oluşturma süreçlerinde ayrıca gördü.

Hız. İbrahim’den Hız. Muhammed’e dek peygamberler tarihine vakıftır Kıvılcımlı: “Tektanrı fikri Semitlerin içinde Adem Aleysselamdan beri parlayıp sönen bir yıldız fikirdi. Semit torunları (...) bu fikri Hız. İbrahim atalarından almışlardı. Filistin üç antika medeniyetin (Irak, Finike, Mısır’ın) buluşma noktasıydı. (...) Her krizde bir peygamber yaratmakta gelenekselleşmiş İsrailoğulları her peygamber ile çok tanrı gelenekle-

rinden tektanrı geleneklerine doğru, başka medeniyet ve kavimlere bakılınca adeta koşar adım geliyordu. Musevi ve İsevi dinleri böyle yaratıldılar. Ulu bir tarihsel devrimi işlemedikleri ölçüde yereldiler...”

***

Kıvılcımlı İbni Haldun’dan feyz aldı: “Hicaz Arapları belki cahiller ama barbardırlar; yani insancıl kolektif aksiyon; komün özlerini tap-taze taşımaktadırlar ve Güney ticaret yolunu açarak evrenselleşebileceklerini sezecek kadar uyanık, maceracı ve ülkücüdürler. Bunun için İsrailoğullarını aratmayan zengin Kureyş uluları yerine daha maneviyatçı ve insancıl (komüncül) kalan züğürt bezirganları, fakir fukaraları ve göçebe çöl bedevilerini derleyecek bir lider peygamber gerekir o kadar. Muhammed buna en uygun kişi olur.”

İslam’a soyut ve genel ilahiyat penceresinden değil, “tarihsel devrim” anlayışıyla baktı: “İrak balçıkları ve çölü ortasında ne kereste ne büyük taş ne de maden bulunuyordu. Bunlar yakın Zağros, Elbruz, Kafkas, Toros dağlarından komşu barbar (komün) yurtlarından getiriliyordu. Ve kaçınılmaz bir gidişle ön tarihsel

devrim hazırlanmış oluyordu. Yeni gelenler, daha geri de olsa, tap-taze insan, tarih ve coğrafya üretici güçleri taşıdıkları ölçüde eskilerden devraldıkları eseri daha ileri zaferlere ve yüceltimlere taşımak potansiyeliyle dopdoluydu. Barbar demek, tarihçe, manevi insan (ruh ve coğrafya potansiyeli) demektir. İleri bir ortama düştü mü onu kavrayıp geliştirmek için ölümüne dirimine savaşır.”

Bilindiği gibi üç büyük din yanı başımızda doğdu. Ayrıca pek çok inancın izi vardır coğrafyamızda. Bunun böyle olması rastlantısal değil, tarihsel, coğrafi, sosyolojik nedenlerden dolayıdır. Anadolu ve Mezopotamya’da dinler safkan inançlar değil, terkipler halindedir. Tarihsel olarak sonradan gelen önceki birikimi alıp bir kısmını kendine katmıştır. Hz. Muhammed’in de bir hadisinde kendinden öncekilerden devraldıklarına işaret ettiğini görürüz. Sonraki yüzyıllarda mesela Marks da geçmiş tarihsel birikimi, şu aşağı sınıflardan şu egemenlerden kaldı diye ayırmadan, dahası dışlamadan, tarihsel bakiye olarak aldığına işaret edecektir. Tutumunun kök sebebi gayet sadedir: Tarih ve kül-

türel gelişim özünde deterministtir. Devrimler, iradi müdahaleler, tarihsel akışın içinde tipik değil tekildir. Devrimler de bir tarihten, kültürden, inanç düzeninden gelen insanlarca inşa edilir. Aslolan bütün o terkiyle uyumlu bir hukuk ve yaşam düzeni kurmayı başarmaktır.

Tek tanrılı dinler en az üç-dört bin senedir varlığını sürdürüyor. Bugün ulus adını almış olan insan topluluklarının o isimleri taşıdıkları tarihin kökleri de birkaç bin yılı bulur. Bundan dört bin sene önce de Türk

Osmanlı'nın sömürgeleştirilme sürecinde ulus bazlı reaksiyoner bir hareket olarak ortaya çıkan İttihatçılar ideolojik gıdalarını pozitivism ve sosyal-darwinizmden aldı. Cumhuriyet de Fransız devrimini hayranlıkla kopyaladı, bilhassa etnik körlük ve dini devlet denetimi altına alma konularında.

ve Kürt vardı örneğin, bu tür toplulukların refleksi üç yüz yıllık geçmişi olan ABD halkının gibi olamaz sözgelimi; hakeza tarih kavrayışlarıyla din ve yurt bilinçleri de. Dolayısıyla “milletler”in ve tek tanrılı dinlerin tarihi hiç değilse üç-dört bin sene geçmişe uzanır. (Onun öncesi de uzun bir zamanı alır, bunun için mesela Göbeklitepe buluntuları üzerine yapılan yayınlara bakılabilir.) Evrimsel işleyen bir süreçten

bahsediyoruz. İnançlar ve “milletler” kendi akışı içinde tedricen gelişip değişir. Köklere düşman olan, kişileri geçmişlerinden utanmaya sevk ederek tarihsel akışta bir tür radikal kesinti yaratmayı benimseyen ve popüler ağızda bunu köylülük-şehirlilik gibi klişelerle köpürten pozitivismden el alan iktidar eğitim-denetim gibi dışarıdan müdahalelerle sıfırdan bir tarih imal edilebileceği saplantısına sahipti. Ne var ki, hayat o zorlamaları kısa sürede boşa çıkardı. Dinlere mesafeli ve yer yer karşıt konumlar alan yetmiş yıllık sosyalizm denemeleri sona erdiğinde, halkın kiliselere koşması sadece bu açıdan bile ele alınıp incelenmeyi hak eder. Pozitivism kalıntısı her tür zorlamanın toplumsal kültür tarafından bünyeden atılmış olması artık tarih bilgisi olarak yedeğimizdedir.

Osmanlı'nın sömürgeleştirilme sürecinde ulus bazlı reaksiyoner bir hareket olarak ortaya çıkan İttihatçılar ideolojik gıdalarını pozitivism ve sosyal-darwinizmden aldı. Cumhuriyet de Fransız devrimini hayranlıkla kopyaladı, bilhassa etnik körlük ve dini devlet denetimi altına alma konularında. Devlet denetimi saplantısı tipik bir pozitivist modernleşme zorlaması olarak son iki-üç yüzyılda türlü ritüellerle üretilmiştir. Cumhuriyetin erken dönemindeki Fransız hayranlığı ise bir tür himaye-manda arzusunu içermiştir. Mustafa Kemal'in yeraltı kaynaklarını seksen yıllığına Fransa'ya vakfetme teklifi bu arzuyla uyumlu olmakla birlikte, mahcup edici bulunduğundan olacak, siyaset bilimi ders kitaplarının sayfalarına terk edilmiş bilgiler arasındadır.

Devlet ideolojisi çeşitli coğrafyalardan gelip Türkiye sathına yerleşen

heterojen toplulukları "milletleştirmenin" katalizörü olarak kullanıldı. "Devletin milleti" böylesi adımlarla yaratılırken (Onuncu Yıl marşında o "yaratma" eylemine gönderme vardır), onlara bir de devletin dini içermek istendi. Gelenekten, tarihten, kültürden koparma adımlarına bağlı olarak alınan mesafeye rağmen iki temel problem kendisini hissettirdi: Kürtler ve dindarlar. Rejim Kürtleri kapsayamayacak denli fanatik bir Türklük inşasına girişmişti. O kaynaktan gelen itirazların yüz yıla yayılan sonuçları biliniyor. Din konusunda ise üçlü bir yarıma vardı. Bir yanda halk İslam'ı, bir yanda Fransız modeline öykünen devlet İslam'ı, bir yanda siyasal İslamcılık. Halk tepeden dayatmacılığı sessiz bir reddedişle karşıladı. TKP ise arada bir ulusal sorun etrafında sözler ederken, din konusundan uzak durdu, halk dini karşıtı kemalist politikaları destekledi. Harf inkılabını ilerici saymak, kılık kıyafet modernleşmesinde devrimcilik bulmak gibi garabetler zihin dünyasının nasıl işlediğine işaret etmesi bakımından dikkate değerdir. TKP bir tür etkisiz

elemanlığa çakılırken, ezan Türkçeleştiriliyor, müezzinlere papyon taktırılıyor, Arapça ezan okuyanlar tımarhanelere kapatılıyor, bütün bu faaliyetle halk İslam'ı baskılanıyordu. Sosyalistler fiilen politika dışı kalmıştı. O evrede siyasal İslamcılar halk İslam'ını bastırma hareketinden sinsice nemalanmayı seçerek semirdi.

Oysa Anadolu merkezli halk İslam'ı otantikti. İslam öncesi inanç unsurları İslam'a katıldığı için din günlük hayatla uyumlu hale getirilerek yaşanmaktaydı. Türkler Gök tanrı, Kürtler Zerdüş inançlarından kalan kültürel detayların İslam ilahiyatıyla oryantasyonunu kendi doğallığı içinde gerçekleştirmişti. Dini müktesebattaki müphem alanların halk İslam'ı detaylarıyla doldurulması, daha sonra, bugüne kadar uzanacak bir başka gerilimi, siyasal İslamcıların Anadolu'daki otantik İslam'ı din dışı saymaya varan tariz ve tacizlerine yol açtı. Hatta bu gerilimde, alana ilişkin tarihsel ve güncel okumalara uzak kadro bakiyesine sahip olan sosyalist ve devrimci hareket devre dışı kaldığı oranda, siya-

sal İslamcılığa görece direnç erken dönem Türkçü hareketten gelmiş ve bu gerilim son on yıla dek türlü biçimlerde sürmüştür. Hem basınç hem direnç yanlış bir aksa sahip olduğu için bir tür ayıklama, tasnif etme ve yeniden tanımlama işi henüz orta yerde durmaktadır.

Tasavvuf da ayırıcı bir özellik olarak Anadolu'daki halk İslam'ı bileşeni olmuştur. Başka ulus ve ulusal toplulukların özgünlüğünü reddeden Arabik İslam'a mesafe almayı beraberinde getiren tasavvuf aracılığıyla özgünlüklere kapı aralandı. Özellikle 1970'lerdeki kitlesel devrimcilik yıllarında devrimciler halk İslam'ının/kültürünün içinden çıkıp sosyalizm mücadelesine katılmıştır. O katılımı radikal bir kopuşma zorunlu değildi, ailelerinde görüp tanıdıkları İslam'la sosyalizmin ana prensipleri arasında yakınlık buluyorlardı zira. Ancak başka bazı yeni problemler baş göstermişti. Siyasal İslamcılık "yeşil kuşak" projesinin aparatıydı. Ayrıca sol-sosyalist dünya çeşitli mezhepleşmelere uğramıştı. Siyasal İslam'a tepki, otantik İslam'ın halkçı yanlarından uzak kalmayı ve zaman içinde bunlara karşıymış sanılmayı beraberinde getirdi. Karşıdevrim cenahı ise dini araçsallaştırarak mülk edinmeyi başardı. Olayların akışı içinde sol-sosyalist hareket teorik darlık ve Sovyetler Birliği, Çin gibi devletlerin siyasal gündemlerine takılma stratejik hatasıyla inanç dünyasının dışında kaldı. Zaman içinde yenilgiye uğramış Avrupa solunun kısır tartışmalarıyla 1989-91 yenilgisinin yol açtığı tasfiyeci rüzgar eklenince, halktan duygusal planda da uzaklaşarak genel geçer doğruların saçığına sığındı.

İslam'ı Hristiyanlık üzerinden okuma yanlışı pek çok imkanın kaybedilmesine yol açmıştır. Türkçeye çevrilen kitapların içeriklerini indirgeyici bir yüzeysellikle İslam eleştirisinde kullanmak yabancılaşma katalizörü olmuştur. Batı'da Kilise feodalitenin takdis edicisiydi. Ayrıca bütün toprakların dörtte üçü kiliseye aitti. Sistemin sürmesi Papa'dan alt kademe papazlara dek düzenle uyumu herkesin işine geliyordu. Burjuvazi haklı olarak o düzene savaş

1970'lerdeki kitlesel devrimcilik yıllarında devrimciler halk İslam'ının/kültürünün içinden çıkıp sosyalizm mücadelesine katılmıştır. O katılımı radikal bir kopuşma zorunlu değildi, ailelerinde görüp tanıdıkları İslam'la sosyalizmin ana prensipleri arasında yakınlık buluyorlardı zira.

açarken, Hristiyanlık özelinde dini de hedef aldı. Burjuvazinin laiklik bayraktarlığı bunun ifadelerinden biridir. Elbette o da kendi sınıf çıkarları için dine savaş açmış, laikliği öne çıkarmış ve fakat bir süre sonra kiliseyle barışarak bu kez yoksulları uyuşturmak için dinden faydalanmıştır. O mücadele dönemlerinde "dine karşı din" mantığı işlediği için bir kısım ruhban kiliseye karşı mücadelede yer alarak, genellikle İsa'nın yoksuldan yana sözlerini öne çıkararak halkı cesaretlendirebildi. Bu tanıdık bir hikayedir, Marks'ın analiz öğeleri arasında yer alır, ancak

hikayedeki din ile genel olarak Doğu'daki, özelde Türkiye'deki din(ler) bir ve aynı değildir. Benzer kodlar üzerinden okunduğunda oryantlizmden kaba materyalizme dek bir dolu arıza meydana gelir. Devrimcilerin-sosyalistlerin halk kitlelerinden uzağa düşmesi, marjinalizm riskinin zamanla hakikate dönüşmesi gibi sonuçlara yol açar.

İslam ilahiyatında kimi dinamikler farklı bir mekanizmaya sahiptir. Mesela Hristiyanlığın ilkesi olan ruhbanlık İslam'da külliyyen reddedilmiştir. İslam'da insan suçlu değildir, günah çıkarma gibi uygulamalar yoktur, her şey Allah ile kul arasındadır, tövbe ve yakarış onadır, onun dışında hiçbir mutlak otorite yoktur. "Mülk Allah'ındır" ifadesi ise bizzat Kur'an ayetidir.

Toprakta özel mülkiyet, İslam devrimi yaşarken yasaktı. Zekat gibi kimi uygulamalar bir tür sigorta işlevindeydi. Hemen her tarihsel devrim gibi İslam da tedrici ilerlemeyi öngören, köklü değişimlerden kaçınan, Hz. Muhammed liderliğinde bir hareketti ve peygamberin vefatı ardından esaslı bir kırılmaya uğrayarak devrimci özelliğini yitirdi. Halk ondan sonra, dine kendi özlemlerini içerd. Devrimin özü muhayyel bir karakter kazanırken, zaman zaman girişilen ve sonu genellikle kitlesel kıyıma varan zulümlerle yanıtlanan özgürlükçü isyanlar, merkezine devrimin kurucu unsurlarına atıfları aldı. Bazı isyanlarda bayraklara "Mülk Allah'ındır" yazıldı. Ancak o çizgi hakim olmadı.

İslam devrimi literatürdeki "siyasal devrim"le örtüşür. Bir tür küçük meta ekonomisi ideali vardır. Dar ölçekli, Medine gibi bir şehir devletinde model işlemiştir. Başlangıç

koşulları geride kalınca yapısal sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdı. Ganimet ve fey gelirleri nasıl bölüşülecek, "aslan payı" kimde olacaktı? Peygamber, kendisine düşen payı genel bir eğilim olarak halka dağıtıyor, bazı geceler aç yatıyordu, tamam ama bu tavır "kanun" değildi ve onun vefatından sonra başkaları, yağma ve talanı öngören politikaları da öne çıkararak mal biriktirmeyi seçti. Üstelik bu faaliyet teknik olarak yasaldı, dini müktesebatta yeri vardı. Ebu Zer Gıfari'nin Kur'an ve peygamberi refere ederek altına, gümüşe savaş açıldığını söylemesi bu nedenle işe yaramayacaktı. Yaramadı da, muhalefeti artırınca dövülüp Rebeze çölüne sürüldü, orada yalnızlık içinde öldü. Diğerleri ise iktidarlaşma yolunda emin adımlarla ilerledi.

Başka düzenlerde olduğu gibi orada da konu dönmüş dolaşmış "artı ürün"e, daha doğrusu bütün o servete kimin-kimlerin sahip olacağına gelmişti. Kureyş'in alt kabileleri kendi içlerinde hakimiyet savaşına tutuşmuştu. "Raşit Halifeler" olarak adlandırılan ilk dört halife zamanında belirip şiddetlenen mücadele, Ali ve taraftarlarının yenilgisi üzerine Emevi ailesinin iktidarıyla sonuçlandı. Tarihsel devrimi şu veya bu ölçüde sürdürmek isteyenler stratejik olarak yenilince, din Emevi-Abbasi gibi devletlerin elinde iktidar aparatına döndü. Buna karşın İslam içindeki isyanlar İslam karşıtlığı biçiminde değil, kuruluş esaslarına dönmek gibi romantik bir ideal etrafında gerçekleştirildi. Türklerin ve Kürtlerin İslam'ı kabul süreçleri ise kendi özgünlüklerini dine kattıkları bir genişleme yoluyla oldu. Bilindiği gibi kılıçla Müslüman edilmek is-

tendikleri sürece her iki savaşı halk topluluğu İslam'a direnmiş, daha sonra barışla din tebliğ edildiğinde İslam'ı benimsemişlerdir.

Batı'daki Hristiyanlık okumasının transplantasyonu yoluyla İslam'ı okumak, yeşil kuşak siyaseti, rejimin amaçlı faaliyeti ve TKP'nin dogma haline getirdiği modernizm nedeniyle devrimciler ve sosyalistlerle halk İslam'ı arasındaki mesafe açıldı. Örnek olsun: Pek çok konuşma ve yazıda Kur'an'da kadının erkeğin

Müslümanlık ve dindarlık arasında bir açı kurulabilir. Müslüman İslam kültür dairesinde bulunan ve referanslarını oradan alan herkesi kapsarken, dindarlık dinin kurallarını hayatında uygulamayı gerektirir. Herkes Müslüman olabilirken, herkes dindar olamaz ve zaten bu beklenmez.

kaburga kemiğinden yaratıldığından bahsedilir. Kur'an okunsa kadın ve erkeğin aynı özden yaratıldığına yazıldığına görülecek, kaburga kemiği mitolojisinin Tevrat'a geçtiği fark edilebilecektir oysa. İslam'da kadının miras hukukundaki konumu da böyledir. Bugünden bakılırsa erkekle bir tutulmadığı söylenebilir ve haklı olarak eleştirilebilir. Ancak İslam öncesi Arap-Kureyş geleneğinde kadının mirastan hiç pay almadığı bilinse, o görece iyileştirmenin tam da bir siyasal/tarihsel devrim uygu-

laması olduğu anlaşılabilir. Mesele şurada düğümleniyor: Modernist hücum silahlarıyla huruç mu ediliyor, eleştiri nesnesi olan konu önce etraflıca anlaşılmalı mı isteniyor? Tarihsel TKP geleneği ilkini seçmiş ve seçimiyle burjuva modernliğin yedeğine düşmüştür.

Kıvılcımlı tarihe bakarken deterministtir. Doğu'daki "Allah" inanç ve kavrayışını determinizm üzerinden ele alır. Mesela, en genel anlamıyla materyalist ekolde "determinizme" yüklenen işlev ne ise, dinde, bilhassa İslam'da "Allah"a yüklenen işlev odur. Bu gelişkin kavrayış nedeniyle soyut-genel-işlevsiz münazaradan uzak durur, "Allah var mı yok mu" gibi tartışmalara girmez. Allah ve determinizm eşleştirmesi üzerinden İslam tarihinin maddesine bakmaktır amacı. Kaldı ki, soru İslam düşüncesi içinde caridir, çokça tartışılmıştır ve sorunun ilhamı olan Antik Yunan'daki felsefecilerin önemli bir bölümü düşünsel eğitimlerini Mısır gibi "Doğu" ülkelerinde yapmışlardır. Modernist dogmatizmin sevdiği "ortaçağ karanlığı" kalıbı Avrupa bakımından geçerliydi. O yüzyıllarda Doğu'da, daha sonraki Avrupa aydınlanmasının temelini oluşturacak kapsamlı bilimsel-teorik-edebi aydınlanma yaşıyordu.

İçine doğulan kültür dünyası hava gibi, su gibidir. Referans noktaları o kültür içinden verilir. Üstelik bilerek değil, kendiliğinden, gayriihtiyari. Çünkü binlerce yıllık kültürel genetik insana bunları devrederek ilerler. Marks'a bakıldığında, yazılarındaki dinsel referansların çokluğu dikkat çekicidir. Bunlar "bilgi"den çok kültürel katkıyla edinilmiştir. Yine Marks'ta yer yer rastlanan ve eleştiri konusu olan

Yahudi aleyhtarlığı arasında böyle bir ilişki kurulabilir. İslam'a doğanlar bakımından da Müslümanlık bir kültürel ortamı ifade eder. Burada Müslümanlık ve dindarlık arasında bir açı kurulabilir. Müslüman İslam kültür dairesinde bulunan ve referanslarını oradan alan herkesi kapsarken, dindarlık dinin kurallarını hayatında uygulamayı gerektirir. Herkes Müslüman olabilirken, herkes dindar olamaz ve zaten bu beklenmez. Birincisi kapsayıcı-yatay düzlemde demokratik karakterli halk İslam'ının paydasını oluşturur. Burada Alevilik için de benzer kategoriler açılabilir. Mensupları ister İslam içinde saysınlar kendilerini, ister İslam dışında, zengin bir inanç birikimine sahip Alevilik, belli başlı unsurlarıyla sosyalizme pek çok inançtan daha yakındır, ancak bilindiği gibi, "köylülük", "eskilik" gibi niteliklemlerle o inanç değersizleştirilmeye çalışılmıştır.

Hristiyan kültürüne doğanlar bakımından da durum bu çerçevededir. Meşhur "komünist" Pablo Neruda bütün rahatlığıyla "Biz Hristiyanlar" diye söz alabilmişti. Kültüre,

semantik bağa, referans noktalarına, kontekse işaret eden bu gibi kullanımların skandallaştırılmasını duygusal-düşünsel darlıkla açıklayabiliriz. Namaz kılan, ezan okunduğunda toplantıya ara veren, cami avlusunda İslam'la sosyalizmi anlatan komünistlerden-sosyalistlerden geçip, bayram ya da cenaze namazı kılmayı bile kenara bırakalım, "selamünaleyküm" demekten sakınan sosyalistlere doğru gerilemek, üzerinde durulması gereken meseleler arasındadır.

Şöyle düşünelim: Hiçbir kişisel çıkar beklemeden yaşamlarını devrime adayan, ailelerinden ayrı ömürler geçiren, en ağır bedelleri ödeyen, halka-ezilenlere sevdalı devrimciler, içinden çıktıkları topluma neden ve nasıl yabancılaşabiliyorlar? Onları toplumsal kültürden, tarihten koparıp köksüzleştiren, bazen marjinal tartışmalarla sınırlayan nedir? Sadece inanç başlığıyla izah edilemeyecek darlaşmada inanç konusunun payı ne kadardır? Bu tür soruların peşinden gidilerek bile toplumsal sosyolojiyle buluşmanın bazı patikalarını oluşturmak mümkündür.

Burada devrimci sosyalistlerin mücadele tarihlerinde akıntıya karşı yaptıkları iki hamleye dikkat çekmek gerek. İdeolojik planda henüz savunma pozisyonunda oldukları 1990’larda dahi inanç dinamiğini fark ettiler. Türkiye tarihinde önemli izler bırakan Gazi ayaklanması o fark edişle doğrudan ilgilidir. Sonradan esnek, halkçı, kapsayıcı, öz örgütlenmeleri öne çıkaran politik hamlelerle içeri-klendirilemese bile, genel olarak inanç, özelde Alevi inanç kimliğinin devrimci dinamiğine işaret edilmiş olması ayırıcı bir özelliktir. Üstelik o yıllarda bu tutum, emekçi sol dünyada genellikle küçümsemeye karşılanmış, sınıf mücadelesinden sapma gibi klişelerle değersizleştirilmeye çalışılmıştır. Gerici-tutucu bir basınç

oluşturmayı amaçlayan o tür salvolar mezhepçilikle malul Türkiye devrimci ve sosyalist hareketinin külliye kopuşulması gereken hastalıklı yanlarından biridir. 2010’larda İslam’ın halkçı yorumları üzerine kafa yormak, “antikapitalist Müslümanlık” mantığıyla sınırlı olsa bile İslam’ın emekçi-halkçı yorumu üzerinde durmak da bir o kadar önemlidir. Gelmekte olan sezme becerisi, teorileştirme kısıtını aşabildiği oranda, genel perspektifi maddi bir güç haline getirebilir, o bilinçle donanan devrimci sosyalistler aracılığıyla işçi-emekçilere mal edilebilir. Gösterilen dikkati sıklet merkezi oluşturacak biçimde işlemek, üstelik bunu konjonktür kısıtlarının dışında gerçekleştirmek öncelikli ihtiyaçlardandır.

Emperyalist Küreselleşme Ve Ulusal Sorun

Metin Botan

Lenin önderliğindeki 3. Enternasyonal, Komünist Manifesto'nun "Dünyanın bütün işçileri, birleşin" şiarına "ezilen bütün halkları" vurgusunu ekledi. Böylelikle ulusal mücadeleyi sınıf mücadelesinin bir parçası haline getirdi. Yani ulusal mücadelenin de, burjuva demokrasisi sınırları içerisinde kısmi olarak çözülecek olsa bile, son tahlilde, ulusal önyargıların ve ulusal sömürünün, ulusal eşitsizliğin bir bütün olarak ve en tam çözümünün sosyalizmde olduğunu belirlemiş oldu.

Ulusal Soruna Tarihsel Bir Bakış

En genel hatlarıyla (dil birliği, ortak kader ve ruhsal şekillenme, coğrafi ortaklık ve diğerlerine ek olarak) ifade edecek olursak, ulus kapitalizmin bir ürünüdür, ona ait bir olgudur, sermayenin ihtiyacının zorunlu sonucudur. Başka bir biçimde ifade edecek olursak, paranın belirli bir coğrafyadaki varlığının, egemenliğinin ve güvencesinin ekonomik, sosyolojik, kültürel varlık halidir. Kapitalist sistemin ihtiyacı doğrultusunda sayısız özgünlükleri içinde barındıran insan topluluklarının örgütlenmiş biçimidir. İnsanlar arasındaki ve toplumlar arasındaki maddi ve kültürel ilişki biçiminin ürünü olarak ortaya çıkmış, belirli bir tarihsellik taşıyan, üretim biçimi-

nin ve üretim ilişkilerinin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak niteliği ve niceliği de değişen toplumsallıktır. Bundan dolayıdır ki ulus, her coğrafyada oluşum biçimi bakımından farklılıklar gösterse de, en genel hatlarıyla kapitalizm, kapitalizme ait üretim ilişkileri, sanayileşme, üretici güçler, ticaret, işbölümü, sermaye, burjuva hukuk, teknik ve teknolojik gelişimin sonucudur. Saydığımız bu olgular olmasaydı/gelişmeseydi toplumların uluslaşmasından, uluslaşma tarzında örgütlenmesinden bahsedemezdik. Bu anlamıyla ulus kapitalizmin ortaya çıkarttığı bir toplumsal olgudur.

Kapitalist üretim biçimi geliştikçe, ekonomik olarak egemen hale geldikçe, onu maddi güç haline getiren ekonomik altyapı, bu gücü oranın-

da siyasal olarak da egemenlik elde etmek istedi. Bu siyasal egemenlik sadece siyasal iktidardan pay alma veya iktidarın el değiştirmesi değildi. Toplumsal ilişkilerin bir bütün olarak köklü bir biçimde değiştirilmesi demektir. Bu aynı zamanda, devlet aygıtının da yine burjuvazinin ve kapitalizmin ihtiyaçları doğrultusunda altyapı ve üstyapı olarak kökten değiştirilmesi demektir. Her iktidar savaşında olduğu gibi kapitalist burjuvazinin aristokratik feodalizme karşı iktidar mücadelesi de siyasal, ekonomik, askeri, kültürel, dinsel ve toplumsal bütün alanlarda karşı karşıya geliş kapsadı ve bu da her boyutta, her biçimde şiddetli çatışma ve savaşlara sahne oldu. Egemen hale gelen kapitalizm feodalizmle girdiği savaşı kazandı ve bir bütün olarak onu yenilgiye uğrattı. Kapitalizmin bu evresinde onun temsilcisi olan burjuvazi hem kendi sınıfı adına, hem de feodalizmin ezdiği diğer toplumsal kesimler adına siyasal özgürlüklerin de temsilcisi oldu.

Sanayi ve ticaret sermayesi olarak büyüyen ve büyümesi maddi olarak engellenemez olan burjuvazi kendi iktidarını ve tarihsel egemenliğini ilan etti. Uluslaşmanın ilk dönemi bakımından kapitalizmin ve burjuvazinin maddi gelişkinlik düzeyi geliştirdiği ulus devletlerin sınırlarına sığmaz olmaya başlayınca dünyanın paylaşımı gündeme geldi. Burjuvazi, hem dünyanın paylaşımını gerçekleştirmeden, dünyayı sömürgeleştirmeden, hem de kendi karşıtını, proletaryayı sömürmeden var olamazdı. Azami kar, rekabet ve sömürü yasalarına göre hareket eden tekeller burjuvazi ve tekeller kapitalist sistem sınıfsal ve ulusal mücadeleyi de iç içe geçirdi. Bu anlamıyla da hem

sınıf mücadelesi, hem de ulusal mücadele kader birliğine girmiş oldu. Bu gerçekliği gören ve çözümlleyen Lenin önderliğindeki 3. Enternasyonal, Komünist Manifesto'nun "Dünyanın bütün işçileri, birleşin" şiarına "ezilen bütün halkları" vurgusunu ekledi. Böylelikle ulusal mücadeleyi sınıf mücadelesinin bir parçası haline getirdi. Yani ulusal mücadelenin de, burjuva demokrasisi sınırları içe-

Uluslaşmanın ilk dönemi bakımından kapitalizmin ve burjuvazinin maddi gelişkinlik düzeyi geliştirdiği ulus devletlerin sınırlarına sığmaz olmaya başlayınca dünyanın paylaşımı gündeme geldi. Burjuvazi, hem dünyanın paylaşımını gerçekleştirmeden, dünyayı sömürgeleştirmeden, hem de kendi karşıtını, proletaryayı sömürmeden var olamazdı.

risinde kısmi olarak çözülecek olsa bile, son tahlilde, ulusal önyargıların ve ulusal sömürünün, ulusal eşitsizliğin bir bütün olarak ve en tam çözümünün sosyalizmde olduğunu belirlemiş oldu.

Kapitalizm ve onun burjuva ideolojisi bir bütün olarak topluma, devlete, devletin tüm kurumlarına egemen oldu. Burjuvazi iktidarını sağlamlaştırır sağlamlaştırmaz, pro-

letarya başta olmak üzere sınıfsal çıkarına aykırı olan bütün toplumsal kesimlerle uzlaşmaz çelişkiler zeminine geçti, onlara karşı savaş açtı ve burjuva demokrasisinin sınırlarına geldi.

Sınıflar Üstü Bir Paradigma: Tüm Kötülüklerin Kaynağı Ulus Devlet

İster köleci, ister feodal, ister kapitalist, ister ulusal, isterse de çok uluslu olsun, hangi biçimde olursa olsun, devletin ortaya çıkması ve bu temelde devleti devlet yapan en temel özellikleri tariflemek için sözü fazla uzatmadan Lenin'e ve ardından Marks'a bırakalım: "Devlet, sınıf karşıtıklarının giderilemezliğinin bir ürünü ve bir ifadesidir. Devlet, sınıf karşıtlığının giderilmesinin nesnel olarak mümkün olmadığı yerde, anda ve ölçüde ortaya çıkar. Tersinden söylersek, devletin varlığı, sınıf karşıtıklarının giderilemez olduğunu kanıtlar"; "Eğer sınıfları uzlaştırmak mümkün olsaydı, devlet ne ortaya çıkabilir ne de varlığını sürdürebilirdi"; "Devlet, bir sınıfın egemenlik organıdır, bir sınıfın bir başkasını ezmesini sağlayan organ-

dır; sınıflar arasındaki çatışmayı yumuşatarak bu baskıyı yasallaştıran ve ona süreklilik kazandıran düzenin kurulmasıdır".

Engels'le devam edelim: "Öyleyse devlet, topluma dışardan dayatılmış bir güç değildir; Hegel'in ileri sürdüğü gibi, 'ahlak fikrinin gerçekliği', 'akılın imgesi ve gerçekliği' de değildir. Devlet, daha çok, toplumun, gelişmesinin belirli bir aşamasındaki bir üründür; bu, toplumun, önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır (...) görünüşte toplumun üstünde yer alan, çatışmayı hafifletmesi, 'düzen' sınırları içinde tutması gereken bir güç gereksinmesi kendini kabul ettirir; işte toplumdan doğan, ama onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç, devlettir"; "Devlet, sınıf karşıtıklarını frenleme gereksinmesinden doğduğuna, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, iktisadi bakımdan egemen olan, ve bunun sayesinde, siyasal bakımdan da egemen sınıf

durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir”.

Öyleyse devlet, tarihin belirli bir aşamasında ve belirli maddi koşullar içerisinde ortaya çıkmış, onu ortaya çıkartan maddi koşulların ortadan kalkmasıyla da varlığı son bulacak olan bir aygıttır. Nasıl ki toplumların belirli bir aşamasında devlet olgusu yok idiyse ve insanlar devlet gibi bir araca ihtiyaç duymadan yaşamlarını ve toplumsal ilişkilerini devam ettiriyor idiyse, maddi üretim ilişkileri değiştiğinde ve yeniden yeni biçimde (sınıfsız) örgütlendiğinde devlete de ihtiyaç kalmayacaktır. Bu da şu anlama gelir: devleti devlet yapan, sınıfların ortaya çıkışıdır; sınıflar sömürü ve egemenlik düzeni kurar, sömürü ve egemenlik düzeninin varlığı ve devamlılığı devlet aygıtıyla yürütülür. Sömürü ve buna dayalı egemenlik sistemine (günümüzde kapitalizm) son verildiğinde devlet aygıtını var eden koşullar da ortadan kaldırılmış ve böylece devletin de sönmelenmesinin yolu açılmış olur.

Devlet, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen, yöneten-yönetilen, mülklü-mülksüz ilişki biçimlerine dayalıdır. Egemen sınıfın siyasal iktidarı ordu, polis, hukuk, mahkeme, zindan, din, eğitim ve bütün bürokrasi aygıtlarıyla elinde bulundurmasıdır. Yani ekonomik ve siyasal iktidarı elinde bulunduran sınıfın aygıtıdır. İktidar ezilen sınıfların eline geçmediği ve sömürü sistemine son verilmediği sürece devlet, ifade ettiğimiz temel özelliklerini, adı ne olursa olsun, korur. Yani kötülüklerin, yoksulluğun, ırkçılığın, faşizmin, sömürünün, sömürgeciliğin, işgallerin, savaşların, erkek egemenliğinin, kadın düşman-

lığının, doğa ve canlı katliamlarının kaynağı kapitalist sistemdir, onun sınıf temsilcisi burjuvazidir ve iktidar aygıtı olarak ellerinde tuttukları, ezilen ve sömürülen bütün kesimlere karşı zor aygıtı olarak kullandıkları devlettir.

Siyasi ve ekonomik gücü elinde bulunduran burjuva sınıfı işçilerin ve ezilenlerin ekonomik, demokratik bütün taleplerini ve mücadelelerini elinde bulundurduğu zor aygıtıyla her türlü şiddeti uygulayarak bastırmayı hedefler. Kapitalist sistemin

Devlet, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen, yöneten-yönetilen, mülklü-mülksüz ilişki biçimlerine dayalıdır. Egemen sınıfın siyasal iktidarı ordu, polis, hukuk, mahkeme, zindan, din, eğitim ve bütün bürokrasi aygıtlarıyla elinde bulundurmasıdır. Yani ekonomik ve siyasal iktidarı elinde bulunduran sınıfın aygıtıdır.

ve burjuva sınıfının egemenliğinin korunmasının ve devamlılığının güvencesi burjuva devlet, zor aygıtlarını elinde bulundurmadan ve onu ezilenlere karşı kullanmadan burjuvazinin egemenliğini ve sömürü sistemini koruyamaz. Devlet, sınıflı toplumların bir ürünüdür, kapitalizmde ulusal karakterde bir yapıya dönüşmekle birlikte özünde bir değişiklik olmamıştır. Gelinen aşamada burjuvazi ulusal sınırlar içerisinde egemenliğini korumakla birlikte, uluslararası sermayenin de bir par-

çası olmuştur. Devlet, nasıl ki özünü kaybetmeden ulusal karakterde bir değişime uğradıysa, şimdi de yine özünü kaybetmeden sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda değişime uğramaktadır. Değişmeden kalan özel mülkiyete dayalı sömürü sistemidir.

Sınıfların varlığını koruduğu ve sömürü esaslı bir sosyo ekonomik yapıya dayanan herhangi bir devlet biçimi sadece ve sadece “ulus devlet” olduğu için kötülüklerin kaynağı olamaz. Ulus devleti ulus devlet yapan niteliklere bakmak ge-

Ulus devlet sınıfları ortaya çıkarmamıştır, tam tersine, ulus devlet sınıfların otaya çıkmasının belirli bir aşamasının ürünü olarak, ezen sınıfın egemenlik aracı olarak ortaya çıkmıştır. Sınıflı bir toplum sistemini doğrudan hedeflemeyen her görüş bir dönem ilerici rol oynasa bile son tahlilde reformizme savrulur.

rekir. Sömürü ve zulüm düzeninin varlığını koruduğu bir ulus devlet olabilir de, olmayabilir de. Bunu değerlendirmek için ulus devlet içerisindeki sınıfsal ilişkilere bakılır. “Ulus devlet” sınıfsal karakterinden yalıtıp sadece “ulus devlet” olması nedeniyle reddedilirse, işte bu reformizm olur. Devleti ortaya çıkaran sınıflar olduğuna göre, sınıf dışı bir devlet gerçekliği olamayacağı gibi, sınıflar üstü bir devlet gerçekliği de olamaz. Sömürü ve zulüm düzenine

karakterini veren devletin ulus devlet olması değildir, sınıflı bir toplum olmasıdır. Ulus devlet sınıfları ortaya çıkarmamıştır, tam tersine, ulus devlet sınıfların otaya çıkmasının belirli bir aşamasının ürünü olarak, ezen sınıfın egemenlik aracı olarak ortaya çıkmıştır. Sınıflı bir toplum sistemini doğrudan hedeflemeyen her görüş bir dönem ilerici rol oynasa bile son tahlilde reformizme savrulur. Sınıf sömürüsünün neden olduğu çelişkileri ve buna bağlı kötülükleri böylece görmezden gelmiş olur. Bütün kötülüklerin kaynağını ulusa ve ulusallığa yüklemiş olur. Oysa ulusa ve ulusallığa da karakterini veren o ulusun içinde bulunduğu mülkiyet ilişkilerinin biçimidir. Eğer özel mülkiyet ve buna dayalı bir toplumsal düzen ve devlet sistemi varsa (o devlet içerisindekiler ister tek bir ulus olsun, isterse birden çok), orada zaten sınıfsal, ulusal, dinsel, cinsel sömürü de var demektir.

Bir ulus diğer bir ulusu sadece ulus olduğu için egemenlik altına almaz, sömürmez, sömürgeleştirmez. Ezen ulus sınıflı topluma dayandığı için, sınıflı toplumun da sınıf temsilcileri olduğu için, bu sınıf temsilcileri ekonomik ve siyasi gücü ellerinde bulundurdukları için, sınıfsal çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yaparlar. Yani sömürdükleri toplumsal kesimlerin onlar için ancak ve ancak sınıfsal çıkarları gereği bir karşılığı vardır. Eğer böyle olmasaydı, ulus kapitalizme ait bir olgu olmaz, sadece sömürü sistemine ait bir olgu olurdu. Köleci ve feodal devlet biçimi böyleydi. Özel mülkiyete dayalı sömürü sistemi vardı, ama ulus ve ulusal devlet yoktu. Örneğin Kürt halkını sınıfsal çıkarları gereği sömürenler, Kürdistan’ı sınıfsal çıkarları gereği işgal ve ilhak

ederler, sömürgeleştirirler. Sınıfsal çıkarları gereği Türk ırkçılığını sömürünün, işgalin, sömürgeciliğin ideolojik mayası olarak kullanırlar. Irkçılık, faşizm, tıpkı ulus ve ulus devlet gibi, sömürü sisteminin, kapitalizmin bir ürünüdür. Böylece Türk burjuvazisi, bir yandan Kürdistan'ı maddi olarak sömürge olduğu için sömürür, diğer yandan Türk ve Türkiyeli emekçileri yedeklemenin bir aracı olarak faşist Türkçülük ideolojisi kullanılır. Kürt halkının dili, kültürü, varlığı yok sayılarak, yok edilerek, böylece ikili bir sömürü ağı/sistemi kurmuş olur. Diğer yandan da, örneğin Türk ve Türkiye halkını/emekçilerini sınıfsal anlamda sömürür. Bu sömürü sistemini kurmadan sermaye birikimi elde edemez. Kapitalizm de kapitalizm olmaktan çıkar bu durumda. Türk burjuvazisi Türkiyeli emekçileri sınıfsal olarak sömürürken, bir taraftan da onların bilincini çarpıtarak Kürt halkının ve emekçilerinin sömürülmesi için ulus ve ulusallık adına kendine yedekler. Oysa özünde Kürt halkı da, Türk

emekçileri de Türk burjuvazisi tarafından sömürülür.

Bu nedenle nesnellüğünden, gerçekliğinden, sınıfsallığından, dönemselliğinden kopartılan ulus devlete karşıtlık söylemi sınıfların varlığını ve sınıflar arası mücadeleyi de yadsır, onun üstünü örter, sınıf çelişkilerini görmezden gelir, uzlaştırır. Ulus devlet reddedilince, o ulus devleti elinde bulunduran sömürü ve zulüm düzeninin varlığını sürdürmek isteyen kapitalistlere karşı mücadele eden ezen ulusun proletaryasını ne yapacaksınız? Ezen ulusun proletaryası ve tüm emekçileri ulus devlet adı altında ezen ulusun burjuvazisiyle, sömürgecileriyle aynı kefeye konmuş olmuyor mu? Bu anlamıyla da "ulus devleti aşma paradigması" sınıflar üstü ve anti-marksist bir söylemdir. Kapitalizme karşı mücadeleyi zayıflatır, ezilen halkların ve onların emekçilerinin birliğinin, birleşik mücadelesinin önünde bir engele dönüşür. Ulus devlet söylemiyle sınıflar eşitlenmiş, sömüren-sömürülen, ezen-ezilen sınıflar ayrımı orta-

dan kalkmış olur. Sınıf mücadelesi böylece gereksizleştirilir. Ulus da devlet de sınıflar üstü bir kategoriye çıkartılmış olur. Ezen ulus ile ezilen ulusun sınıfsal karakteri ortadan kaldırılır. Kötülüklerin merkezi ve kaynağı sınıflar değil de uluslar olunca, ulus ve ulusal sınırlar zeminindeki sosyalizm mücadelesi de böylece reddedilmiş olur.

Ezilen ulus içinse, hem ulusal özgürlük hem de sınıfsal kurtuluş mücadelesi kaçınılmaz bir biçimde ortaklaşmıştır. Ezilen ulus olmasına rağmen örneğin Kürt halkı kendi içerisinde ezen bir sınıf çıkarmış, bu sınıf da Kürt halkının en büyük düşmanı, soykırımcısı ve katliamcısı ezen ulus burjuvazisiyle kader birliğine girişmiştir (KDP-Barzani). Emperyalist küreselleşme dönemindeki kapitalizmin geldiği düzey ve sınıf mücadelesinin niteliği (Başûr örneğinde olduğu gibi) ezilen ulusun burjuvazisi ile ezen ulusun burjuvazisini ittifak kurma noktasına getirmiştir. Bu durum programatik düzeyde değişikliklere neden olabilecek özgünlükler ve yeni olgular ortaya çıkarmaktadır.

Ulus devlet kapitalizmin bir ürünü olduğu için, toplum kapitalizmin çıkarları doğrultusunda kısa süreçler hariç hemen hemen her dönem burjuvazi tarafından devlet aygıtıyla prokrustes yatağına yatırılmıştır. Daha dün Balkanlar, Kafkaslar, Afrika emperyalist ve ırkçı, faşist ulus devletler tarafından kan gölüne çevrildi. Hala da gerici-faşist kapitalist sistemin ve onun burjuva sınıfının ulus devletleri çıkarları uğruna halkları birbirlerine kırdırmaktadırlar. Hitler Almanyası'nın soykırım yaptığı Yahudiler bugün İsrail siyonist ulus devleti biçiminde Filistinlilere (özel-

likle Gazze'de) soykırım uyguluyor, Lübnanlıları katlediyor. Tam da kapitalist ulus devlet ideolojisiyle bölge halklarına karşı vahşi, sömürgeci, işgalci bir savaş yürütüyor. Bunu sadece Yahudi ulus devleti olduğu için değil, aynı zamanda emperyalizmin, ABD'nin koç başı olduğu için de yapıyor. Bu anlamıyla ulus devlet sadece ve kendi başına kötülüğün merkezi değildir. Ulus devleti ulus devlet yapan kapitalizmdir. Ulus devleti kapitalizmden ayrı, ondan bağımsız, onun dışında bir olgu olarak kesinlikle ele almamak gerekir. Ulus devleti halk düşmanı yapan, emekçi düşmanı yapan, ırkçı ve şoven yapan, işgalci ve yayılmacı yapan, ulus devlete hakim olan, onun sahibi olan burjuvazidir. Yoksa ulus devleti kapitalizm olgusundan bağımsız ele alıp kötülüklerin merkezi haline getirmek, sınıf mücadelesini karatmak olur. Çünkü kapitalist ulus devlete karşı olmak, aynı zamanda kapitalizme, faşizme, emperyalizme karşı olmak demektir. Kuru kuruya bir ulus devlet karşıtlığı olmaz.

Örneğin yarın bir ulus devletteki işçiler, emekçiler kendi burjuvazilerine ve kapitalist sistemlerine karşı yürüttükleri sınıf savaşını kazandıklarında, orada burjuva iktidarına ve sömürü sistemine son verdiklerinde, sosyalist bir devlet kurduklarında ne olacak? Hala kahrolsun ulus devlet mi diyeceğiz? Yoksa o ulus devleti devlet yapan niteliğe mi bakacağız? Çünkü sınıf mücadelesi, ister istemez, Lenin'in ifadesiyle bir "ulusallık" taşır. Ulus devlet zemininde ve ulusal sınırlar içerisinde var olan proletarya kaçınılmaz bir şekilde sınıf mücadelesine de ulusal sınırlar içerisinde başlar. Koşullara bağlı olarak ulusal sınırlarda ya da böl-

gesel düzeyde kapitalizme ve onun iktidar aygıtına son vererek iktidarı alabilir. Bundan dolayı o nesnel olarak bir ulusallık taşır, fakat ulusallığı sadece bu kadardır. Kapitalizmin yeryüzüne yayılması, emperyalizm ve emperyalist küreselleşme aşaması burjuvaziyi dünyasal ölçekte birleştirdiği gibi, bu nesnellik proletaryayı da ulusallıktan çıkararak enternasyonalleştirir.

Sınıflar Üstü Bir Paradigma: Demokratik Ulus

Ulus ve onu var eden toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel koşullar göz ardı edilirse soyut, gökyüzünde bir demokratik ulus tasarlayabilirsiniz. Marksizm-leninizmin en büyük üstünlüğü bilimsel olması ve diyalektik materyalist yöntemi uygulamasıdır. Bu da her olguyu onu var eden maddi koşullar içerisinde ele almayı içerir. Yani genel geçer söylemlerden, teorilerden, programlardan, söylevlerden azadedir. Her olgu verili koşullar ve tarihsellik içerisinde ele alınır, incelenir, düne ve bugüne dair bütün bağıntıları ortaya çıkartılır ve gelecek en genel hatlarıyla öngörülür.

Hiçbir olguyu emperyalist küreselleşme döneminden bağımsız olarak ele alamayız. İster ulus devlet olsun, ister sınıf mücadelesi, ister sömür, sömürgecilik, savaş, kapitalizm, ister kadın, kültür, sanat, spor, eğitim, sağlık, doğa, ne olursa olsun, emperyalist küreselleşme döneminden ve onun ortaya çıkardığı olgulardan, yasalardan bağımsız ele alamayız.

Ulus olgusu da yine böyle bir içerik taşır. Ulusun ilk ortaya çıkış koşulları farklıdır, şimdiki özgünlükleri farklıdır. Bu farkı yaratan onu ilk ortaya çıkararak kapitalizmdir, yine on-

da değişikliklere neden olacak olan da kapitalizmdeki değişikliklerdir, onun eşitsiz gelişme yasasıdır. Yani maddi dünyada olan değişiklikler, içinde bulunan koşullar, bu koşulluları etkileyen faktörler, bu faktörler arasındaki iç ve dış mücadeleler, bu mücadelelerin ortaya çıkardığı yeni durumlar vardır ve olmaya da devam edecektir. Nesnel durumun incelenmesiyle, yeni soyutlamalar, çözümler, pratikler, değişiklikler, eskide kalanlar, yeni ortaya çıkanlar, çöpe gidenler, keşfedilenler mutlaka olacaktır. Bu anlamıyla ulus olgusu ne ilk ortaya çıktığı gibidir, ne de öyle kalacaktır. O zaman onu ortaya çıkaran düne ve onda farklılıkları ortaya çıkartan bugüne bakmak gerekir.

Dün burjuvazi ve kapitalist sistem feodalizme ve aristokraziye karşı savaşırken, doğal olarak onun karşısında olan toplumsal tabakaların özgürleşmesine kısmen zemini oluşturuyordu. Bu, burjuvazinin gerçek anlamda demokratik olmasından değildi, sınıfsal çıkarlarının onu buna zorlamasındandı. Feodalizme karşı zafer kazanmak için ezilen bütün toplumsal kesimleri yanına çekmekte buna ihtiyacı vardı. Bu da burjuva demokrasisini getirdi. Lenin'in ifadesiyle, "1914-1918 emperyalist savaşı, burjuva demokrasisinin, isterse en özgür cumhuriyetlerde, burjuva diktatörlüğünden başka bir şey olmadığını, hatta geri kalmış işçilere bile, kesin olarak gösterdi". Durumun özünü, içeriğini ve niteliğini aydınlatan tam da bu tariftir aslında. Burjuvazi bu anlamıyla tarihin hiçbir döneminde hiçbir zaman bütün toplumsal kesimlerin örgütlülüğü ve özgürlüğü önündeki engelleri tam olarak kaldırmamış ve bundan dolayı da demokratik olmamıştır. Sömürü sis-

teminin olduğu hiçbir toplumsal düzen gerçek anlamda demokratik olmaz. Olsa olsa burjuva demokrasisi dediğimiz şey olur. Burjuva demokrasisi de nihayetinde burjuvazinin sınıf çıkarlarının iktidar biçimlerinden birisi olduğuna göre, burjuvazinin çıkarları için bir demokrasidir.

Kapitalizm tekelci kapitalizme, emperyalizme evrildi, dünyanın her karış toprağını en küçük bir sınır tanımadan, en vahşi biçimde sömürme, yağmalama ve sömürgeleştirme dönemine girdi. Bu evre ona, insanlık tarihinin en kanlı, katliamcı, vahşi, acımasız iki emperyalist paylaşım savaşını çıkarttırdı. Birincisinde yaklaşık 20 milyon, ikincisinde 50 milyondan fazla insan öldü. Peki kapitalizm bu vahşiliğinden, barbarlığından, dünyayı yağmalamaktan, sömürgeleştirmekten vaz mı geçti? Tabii ki hayır! Üstelik bugün her ikisini aşabilecek bir emperyalist paylaşım savaşına hazırlanmakta.

Sosyalist devletlerin ve halk cumhuriyetlerinin çözülmesiyle birlikte dünyanın her karşı toprağı farklı nitelikte (ABD, Çin, Rus, İngiliz, Alman, Fransız, Japon) ve rakip emperyalist tekellerin sömürgesi haline getirildi. Sömürgeleştirilen ve sömürülen ülkelerin burjuvazisi emperyalist kapitalist sistemin parçası, uzantısı, taşeronu oldu. İrili ufaklı devletler, dünyanın hangi köşesinde olursa olsun, eğer kendisini kapitalizm karşıtı (kısmen Küba) konumlandırmıyorsa, emperyalist tekeller sisteminin parçası olmak zorunda bırakıldı. Bu anlamıyla ulusal burjuvazi, ulusu ulus yapan sınıf değildir artık. O, ulusal devlet ve ulusal sınırları korumakla birlikte, uluslararası sermayenin parçası olmuş, ulusal devleti de bu sermayenin hizmetine

sokmuş işbirlikçi burjuvazidir. İlki serbest rekabetçi kapitalist sistemin ulusal burjuvazisiydi, bundan dolayı kısmen burjuva demokratik karakter taşıyordu ve rol oynuyordu; oysa şimdi dünyanın her bir yanına el koyan merkezileşmiş, yoğunlaşmış, emperyalist kapitalist sistemin tekelcilerinin azami kara, sömürüye, zora ve rekabete dayalı sistemi geçerlilik kazanmış ve bunun tam egemenliği-

Kapitalizm tekelci kapitalizme, emperyalizme evrildi, dünyanın her karış toprağını en küçük bir sınır tanımadan, en vahşi biçimde sömürme, yağmalama ve sömürgeleştirme dönemine girdi. Bu evre ona, insanlık tarihinin en kanlı, katliamcı, vahşi, acımasız iki emperyalist paylaşım savaşını çıkarttırdı. Birincisinde yaklaşık 20 milyon, ikincisinde 50 milyondan fazla insan öldü.

nin sağlanmış olduğu bir dönem ve bu dönemin karakterini taşıyan bir burjuvazi var karşımızda. Bu ikisi bir ve aynı şey değildir ve olamaz. Doğal olarak, bunların ortaya çıkarıldığı toplumsal ilişki biçimleri, sınıflar, üretim ve bölüşüm ilişkilerinin biçimleri de bir ve aynı şey değildir. Bu anlamıyla, bugünkü ulus devletler de dünkü ulus devletler değildir.

Bu ulus devletler de emperyalist kapitalist sistemin ve onların tekel-lerinin parçası olmuş durumdadırlar. Yani emperyalist kapitalist sistemin karakterini, yapısını, davranışını, işleyişini, ideolojisini, kültürünü benimsemişlerdir. Her şeyleriyle emperyalist kapitalist sisteme ait olmuşlardır. Sermaye nasıl ki nitelik değiştirdi, emperyalizm çağında ve emperyalist küreselleşme evresinde onu var eden yapılar da nitelik değiştirdi, tıpkı devlet ya da ulus devlet gibi. Ulusal sınırlar içerisinde kendisini var eden burjuvaziden uluslararası düzeyde kendisini var eden “sınırlara” geçti. Sermayenin ulusal sınırlara geri dönme, kapanma, uluslararasılıktan vazgeçme şansı yoksa, ulus devletin de ilk ortaya çıktığı gibi kalma şansı yoktur. Her ne kadar bugün emperyalizmin küreselleşme evresi yaşansa da, sermayenin ulusa ve ulus devlet sınırlarına ihtiyacı vardır; bu evre tamamlanmadığı için ulus devletler de varlığını koruyacaktır, ama uluslararası sermayenin ihtiyaçlarına ve çıkarlarına göre davrandığı oranda. Ulus devlet kapitalizmin parçası olmaktan çıktığı oranda, yani sosyalist karakter kazandığı oranda, tam olarak nitelik değiştirecek ve gerçek anlamda ulusal devlet olgusu geride kalmaya başlayacaktır. Ulus ve ulusal devletin aşılması sosyalist devletler federasyonunun dünyasal ölçekte gerçekleşmesiyle olanaklı olacaktır.

Günümüzde kapitalist ulus devletlerin burjuva anlamda da olsa demokratik karakteri en geri sınırlarına kadar çekilmiştir. Tarihsel ve nesnel bakımdan burjuva demokrasisinin sonu gelmiştir. Emperyalist kapitalist sistemin tek demokrasi anlayışı kalmıştır, kendine demokrasi, ezi-

lenlere ve işçi sınıfına savaş. Ulus devleti kapitalizmden soyutlayarak, sınıfsal karakterini yok sayarak ele almak bilimsel olmadığı gibi, hem sınıflar üstüdür, hem de anti-marksisttir. Sınıfsal karakteri olmayan bir devlet daha gökyüzünden yeryüzüne inmedi. Devlet sınıfsal karakterini kaybettiği zaman zaten devlete de gerek kalmayacaktır. Ulus devletleri sınıfsız devlete en fazla yakınlaştıran ise sosyalizm ve sosyalist devlet teorisi ve pratiğidir. Ki sosyalist devlette de sınıflar bir bütün olarak ortadan kalkmaz. Bu da ancak komünizm evresinde gerçekleşecek bir şeydir. Sosyalizmde de egemen olan ve iktidarı elinde bulunduran sınıf olarak proletarya vardır. Proletaryanın öncülüğünde ve egemenliğinde küçük toprak sahibi köylülük, küçük burjuvazi vardır. Yani sınıflar nitelik olarak değişmiş olsa da varlığını korumaktadır.

Burjuva diktatörlüğünün egemenliğine son verilen proletarya diktatörlüğü deneyimlerinde ulus en demokratik karakterini kazanmıştır. Yani ulusların demokratikleşmesinden ve demokratik ulus olmasından ancak ve ancak onu demokratik yapacak olan maddi koşullar oluştuğunda söz edilebilir. Bu koşullar olgunlaşmadığında, oluşmadığında, üstelik burjuva egemenliğinde, sermaye iktidarında alabildiğine ırkçı, faşist, sömürücü, sömürgeci, kadın düşmanı, doğa düşmanı, insanlık düşmanı hale gelmiş bir kapitalist sistemin ve onun ulus devletinin demokratik olmasını, olabileceğini beklemek, buna inanmak ham hayalden başka bir şey değildir. Anti-sınıfsaldır, anti-marksisttir, anti-diyalektiktir, kısacası reformisttir, içeriği itibarıyla da sınıf işbirliğidir. Zira

sömürülen ulusların, ezilen halkların özgürlük arayışını burjuvazinin kollarına atmaktadır.

Kürtler için demokratik ulus arayışı bugünkü koşullarda, örneğin sömürgeci faşist Türk burjuva ulus devletinin yıkılmasından, parçalanmasından ve orada ezilenlerin devrimci iktidarından geçer. Yine Suriye’de, İran’da, Irak’ta da aynı şey geçerlidir. Bu devletlerde iktidar emekçiler ve ezilenler tarafından ele geçirilmeden, orada hangi biçimde olursa olsun bir demokrasi inşa edilemez. Günümüzde burjuvazinin ve kapitalist sistemin iktidarlarına ve egemenliğine son verilmeden demokratik ulus inşa etmek mümkün değildir. Üstelik Kürdistan bir bütün olarak, dört parçada özgürlüğünü kazansa bile, kapitalizm var olduğu sürece Kürdistan’da demokratik ulus inşa edilemez. Demokratik ulus ancak ve ancak burjuvazinin iktidarına, özel mülkiyete ve onun devlet aygıtına son verildiği koşullarda gelişebilir. Günümüzde sınıfsallığından kopartılarak herhangi bir konu ele alınamaz. Bu reformizm demektir. Kapitalizm koşullarında sorunların çözülebileceği, kapitalizmin iyileş-

tirilebileceği demektir. Ezilen bütün kesimler kapitalizmin ve onun emperyalist küreselleşme döneminin ortaya çıkardığı sınıfsal çelişkilerin uzlaşmaz niteliğini ve niceliğini göz ardı ederlerse, kapitalizme karşı bütün mücadeleler, ne kadar iyi niyetle yapılırsa yapılsın, yenilgiye mahkumdur. Kapitalizmi hedeflemeyen hiçbir mücadele nihai başarı elde edemez. Ezilenlerin kapitalizme karşı birbirinden kopuk mücadelelerinin (feminizm, ekolojizm vd.) nihai başarısı, kendi kulvarlarında sınıf mücadelesi ve iktidar perspektifinden yoksun kaldıkça, birleşik antifaşist, antikapitalist, antisömürgeci, cins özgürlükçü bir program ve örgüt olmadıkça mümkün değildir.

Rojava devriminde halkların birbirlerini boğazlaması kısmi ve dönemsel olarak sonlanmıştır. Oysa kapitalizm ve kapitalist yasalar devam etmektedir. Kapitalizm demek sınıflar demektir. Tekelci karakter kazanmamış olsa bile kapitalizmin yasaları işlemektedir. İşleyen kapitalizmin sermaye çıkarları gereği sınıfları ve halkları karşı karşıya getirmesi kaçınılmazdır. Bundan dolayı demokratik ulus paradigması geçici-

bir çözümdür. Boğulmakta olanı kurtaran cankurtaran gibidir. Sadece bu anlamıyla olumludur, yine de sınırlıdır, gelip geçicidir. Kalıcı bir rolü yoktur. Çünkü kalıcılığı sınıfların ortadan kaldırılması, kapitalizme ve özel mülkiyete son verilmesi ile mümkündür. Sınıf mücadelesini esas almayan, sınıfların ortaya çıkardığı sorunları da çözemez.

Bugün Rojava'da halklar göreceli olarak bir güven kazanmış olsa da, hem Kürt halkı içerisinde hem de Arap halkı içerisinde sınıfsal farklılık keskinleşmektedir. Sınıfsal farklılaşma demek sınıf mücadelesi demektir, onun maddi zemininin oluşması demektir. Sınıf mücadelesi demek özel mülkiyeti elinde bulunduran burjuvazinin çıkarları için ulus olgusunu kullanarak ulusları, halkları karşı karşıya getirmesi demektir. Doğal olarak, bir coğrafyada ister ulus devlet şeklinde örgütlensin ya da Rojava'daki gibi isterse özerklik, çok uluslu ve ulusal eşitlikçi şekilde örgütlensin, sosyalizm perspektifli ve sınıfları ortadan kaldırma hedefli mücadeleye girişmediğiniz ve nihai hedefinize sınıfların bir bütün olarak ortadan kaldırılmasını koymadığınız sürece, o toprak parçasını tam olarak demokratikleştiremezsiniz. İster tek ulusa dayansın ister çok ulusa, demokratik ulus projesinin nihai başarısı mümkün değildir. Çelişkilerin, hem de uzlaşmaz çelişkilerin ezilen sınıflar yararına çözülmediği, bunun programının olmadığı bir coğrafyada demokratik ulus da kulağa hoş gelen bir slogandan öteye gidemez. Rojava'daki gibi ancak ve ancak geçici bir süreliğine işe yarayabilir. Gerçek çözüm sınıf mücadelesi ve buna dayalı sınıfların ortadan kaldırılması ile mümkündür, bu da sosyalizm pers-

pektifli, marksist-leninist ideolojiye dayalı bir mücadele gerektirir. Sosyalizmde de ulusların ve ulusal toplulukların ve bunların birbirleriyle ilişkilerinin demokratik olması ancak ve ancak onları demokratik yapabilecek sınıfsal ayrıcalıklara son vermekle mümkün olabilir. Ezilen ilişki biçimi ortadan kalkmaya başladıkça, uluslar da, diğer toplumsal gruplar da birbirleriyle ilişkilerinde demokratik olacaklardır. Ezilen ilişkisi ulusal temelde geçici olarak kalksa bile toplumsal düzeyde devam ettiği müddetçe, ne uluslar demokratik olur, ne de toplumlar.

Sınıfsallığın korunduğu kapitalist sistem ve dünyada hem sınıf çelişkisi ve çatışması, hem de ulus ve ulusal topluluklar arasındaki çelişki ve çatışma yeni biçimde yeniden çıkmaktadır. İşte Balkanlar, Kafkaslar, Ortaasya, Ortadoğu, Avrupa, Afrika, kısaca dünyanın her tarafında farklı biçimde devam etmektedir. Yine dünyanın her tarafında, emperyalist ülkeler de dahil olmak üzere, ırkçı, şoven, neofaşist hareketlerin çıkması tesadüf müdür? Üstelik bu coğrafyalarda ulusallıktan kaynaklı bütün sorunların büyük oranda burjuva demokrasisi sınırları içerisinde çözüldüğü düşünülüyordu. Reformizm işte tam da burada başlıyor. Sınıf mücadelesini esas almayan hiçbir ideoloji toplumsal sorunları çözemez. Soluklanabilir ama çözemez. Geçici barışlar, ateşkesler yapılabilir, ama çözemez. Kapitalizm çelişki üretir, düşmanlık üretir, eşitsizlik üretir, yolsuzluk üretir, yozlaşma üretir, savaş üretir, bütün kötülükleri üretir. Bundan dolayı kapitalizme son verilmelidir. Burjuva demokrasisinin dönemi de geçmiştir. Keskinleşen çelişkiler kapitalistlerle ezilen

bütün toplumsal kesilmeleri de her zamankinden daha fazla karşı karşıya getirmektedir. Eğer kapitalizme karşı, emperyalizme, faşizme, erkek egemenliğine karşı sosyalizm temelli bir sınıf mücadelesi verilmezse, bu çelişiklerin kaçınılmaz sonucu emperyalist ve kapitalist devletler halkları birbirine boğazlatması olacaktır.

Günümüzün en moda politik yönelimlerinden birisi de her şeyi sınıfsallığından kopartarak ele alma eğilimidir. Bu eğilim anti-marksist olduğu gibi tasfiyeciliğe ve reformizme hizmet eder. Sömürgecilerin politikalarını sınırlı bir biçimde geriletebilecek söylemin ötesinde pratik bir değer ortaya çıkarmasının koşulu yoktur demokratik ulus paradigmasının. Örneğin Bakur'u ele alalım. Sömürgeci soykırımcı faşist Türk devleti varlığını koruduğu sürece, Kürt halkının ne kendi kaderini tayin ne de özerklik istemi karşılık bulacaktır. Ancak çok istisna olarak ve bölgesel düzeyde ortaya çıkabilecek özgün durumlar bunu mümkün kılabilir ve Kürt halkı Türkiye'den koparak özgürlüğünü elde edebilir. Ama Bakur Kürdistan Türkiye'deki faşist diktatörlük yıkılmadan onunla demokratik temelde bir ilişki geliştiremez. Diyelim ki Suriye sömürgeciliği yerli yerinde durduğu ve oradaki rejimin sömürgeci niteliği devam ettiği sürece nasıl bir demokratik ilişki kurulacak? Başûr örneği yeterince aydınlatıcı değil mi? Üstelik Başûr emperyalist ABD'nin onayıyla özerkliğini elde etmiş bir yapı. Buna rağmen Irak sömürgeciliği referandumu bahane ederek Başûrê Kurdistan'ın yarısını işgal etti.

Ulusal sorunun sınıfsal karakterini dışta bırakan biçimlerde demokrasi, demokratik ulus vb. arayışla-

rın bir karşılığı ve geleceği yoktur. Kürdistan ister her parçası ayrı ayrı ister bir bütün olarak özgürlüğünü elde etse bile burjuva sınıfın varlığına son verilmezse, özgürlüğünü ve bağımsızlığını elde eden Kürt halkı kendi içinde bile demokratik ulusu inşa edemez. Sosyalizm perspektifli ulusal kurtuluş mücadelelerinin istisnasız tümünde, ulusal kurtuluştan sonra sınıf çelişkileri devam ettiği için sınıf mücadelesi kaçınılmaz olmuş ve sınıf savaşımı başlamıştır. Bu anlamıyla bir ulusu demokratik yapmak, eğer orada burjuvazi ve proletarya varsa, sınıfları kaynaştırmak demektir. Demokratik devrimler olabilir, bu halklar arasındaki boğazlaşmayı durdurabilir. Ama bu devrimler bile ulusları demokratik yapmaya yetmez. Devrimler ancak burjuvazinin iktidarını ve kapitalist sistemi hedeflediklerinde ve bunlara son verdiklerinde, yeni bir toplum, işçiden, emekçiden, kadından, doğadan ve bütün ezilenden yana sınıfsal karakterli, devrimci, sosyalist bir toplum ve sistem kurduklarında, ulus ancak bu koşullarda demokratikleşebilir.

Kuşkusuz ulusal mücadeleler günümüze değin birçok yönden özgünlükler taşıdılar. Her dönemin tarihsel koşulları içerisinde ilerici veya gerici roller oynayarak tarih sahnesinde yer aldılar. Marks ve Engels kendi tarihsel koşulları içerisinde bazı ulusal mücadeleleri desteklediler, bazılarını desteklemediler. Örneğin Polonya, İrlanda ulusal mücadelelerini demokratik karakterde oldukları için desteklediler, ama Çek ulusal mücadelesini Rus çarlığının Avrupa'daki koçbaşı olduğu ve gericiliği temsil ettiği için desteklemediler. Yani her tarihsel dönemde ulusal mücadele-

nin niteliğine bakıldı, sınıf mücadelesi ve özgürlük perspektifinden ele alındı. Lenin ulusal sorunun marksist analizini daha da zenginleştirdi, genel geçer teorik soyutlamalardan çıkardı. Bütün ulusal sorunlara kendi somutlukları ve tarihsel koşulları içerisinde yaklaştı. Rusya'da ortaya çıkan ulusal sorunu ve bu temelde Bolşeviklerin ulusal soruna yaklaşımını, çözüm yöntem ve önerilerini Rusya ve onun sömürgeci koşullarına göre

Kapitalizm koşullarındaki devlet, imparatorluk ve feodal devlet tiplerinden ayrılarak, ulusallık temelinde kapitalizme özgü yeni tipte bir devlet olarak ortaya çıktı. Egemen sınıf olan burjuvazi, devleti dünden farklı olarak kendi sınıf çıkarları doğrultusunda baştan aşağı değiştirdi.

ele aldı, çözümleri de bu temelde geliştirdi. Rosa Luxemburg'un ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesine karşı çıkan yaklaşımıyla, hem Rusya'nın özgünlüğünü hem de ulusal mücadele ile sınıfsal mücadele ilişkisinin özünü kavramadığı için mücadeleye tutuştu. Yine aynı dönemde ulusal kültürel özerklik programına bürünen sosyal şoven, reformist ve anti-marksist akımlara karşı kararlılıkla mücadele etti. İnceleyebildiği oranda dünyadaki diğer ulusal sorunları ve onların ortaya çıkış koşullarını da kendi özgünlükleri

içerisinde değerlendirdi, çeşitli soyutlamalar yaptı ve sonuçlar çıkardı. Ama Rusya'daki ulusal sorunu hiçbir zaman yanı başındaki örneklerle, Avrupa ve Asya'daki diğer ulusal sorunlarla aynılaştırmadı. Marksizmin başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz ilkesine bağlı kalarak, ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından ve yine ezilen ulusların gönüllü birliğinden yana olan konumuna sıkı sıkıya bağlı kaldı. Bolşevik Parti bu ilkeler sayesinde Rusya'nın sömürgeleştirdiği halkların güvenini kazandı. Bu güven kapitalizme karşı halklarda yankısını bulan sınıf mücadelesinin de enternasyonal birleştirici temel mayalarında birisi oldu.

Günümüzde Kapitalizm Ve Ulus

Kapitalizm döneminde iyice siyasallaşan ekonomik ilişki biçimi onun kaçınılmaz bir biçimde üstyapısını da belirledi. Üstyapı (devlet, hukuk, yargı, eğitim, ordu, din vb.) ekonomik altyapıda egemenliği elinde bulunduran sınıfların ihtiyaç ve çıkarları doğrultusunda burjuvazinin hizmetine girdi. Daha doğrusu, zaten egemenlerin elinde olan üstyapı, kapitalizmle birlikte ulus çapında ve ulusal devlet adı altında örgütlendi ve merkezileşti. Kapitalizm koşullarındaki devlet, imparatorluk ve feodal devlet tiplerinden ayrılarak, ulusallık temelinde kapitalizme özgü yeni tipte bir devlet olarak ortaya çıktı. Egemen sınıf olan burjuvazi, devleti dünden farklı olarak kendi sınıf çıkarları doğrultusunda baştan aşağı değiştirdi. Üstyapıya ulusal formda egemen olan burjuvazi altyapının gelişiminin önündeki bütün engelleri kaldırdı. Altyapının gelişimi de üstyapıyı iyice merkezileştirdi, büyüttü, güçlendirdi ve dünyanın

her karış toprağını sömürme aygıtına dönüştürdü. Böylece üstyapı ve alt-yapının sınıfsal bağımlılığı ve birliği kapitalist devlet yapısının temel bir karakteristiği haline geldi.

Emperyalizm çağında ve emperyalist küreselleşme döneminde devletin bu yapısı toplumları ve sınıfları tekelci sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda kalın çizgilerle ayırdı ve uzlaşmaz bir biçimde karşı karşıya getirdi. Günümüzde toplumsal ve sınıfsal ilişki biçimlerine temel karakterini veren işte tekelci sermayenin bu gücüdür. Dünyanın neresinde olursa olsun, kapitalist dünyaya ait olarak konumlanan bütün kuvvetler bu ilişki ağının parçası olmak zorundadır. Dünyanın her yanını sınırsızca sömürgeleştiren tekelci sermaye ve onun sömürü düzeni, paylaşım alanlarının sınırlılığı ve rekabetin zorunluluğundan kaynaklı çelişkilerini bütün zor aygıtlarını kullanarak çözmeye çalışmaktadır. Bu da savaş ve barbarlık demektir. Yani emperyalist küreselleşme döneminde tekelci sermayenin, hangi düzeyde ve biçimde olursa olsun onun parçası olan bir yapının gerçekten demokratik karakterde kalma şansı yoktur. Ya bu vahşi sömürünün ve yağmanın içinde olacaksınız ya da dışında kalarak buna karşı mücadele edeceksiniz. Kapitalist ilişki içerisinde kalan bütün unsurlar kapitalizmin bu yasasına uymak zorundadır. İster ulus devlet temelinde olsun, isterse de başka biçimde, günümüzdeki kapitalist çarkın bir parçasıysanız, burjuva karakterdeki bu çarkın sınıfsal bir uzantısıdır demektir. Bu da şu anlama gelir ki, eğer ulusal kurtuluş mücadelesine burjuvazi önderlik ediyorsa, onun tekelci sermayeyle olan birleşikliğinden kaynaklı olarak, ile-

rici yanı yok denecek kadar az olur. Eğer sınıfları ortadan kaldırmayı hedefleyen sosyalizm eksenli bir mücadele değilse, ulusal sorunun eşitlikçi ve kalıcı bir temelde çözümünü zordur. Ulusal mücadeleler bakımından kısım yeni olan bu durum ulusal mücadelelerin sınıf mücadelesiyle çok daha fazla birleşik hareket etmesini ve önderliğinin de devrimci-sosyalist karakterde olmasını koşullar.

Kapitalizmin ürünü olarak ortaya çıkan ulus devlet diğer ulusları, ulusal toplulukları, ezilen bütün toplumsal kesimleri ve doğayı kapitalist sistemin sömürü nesnelere haline getirdi. Egemen güç haline gelmiş ve ulus devlet şeklinde örgütlenmiş burjuvazi, üretim ilişkileri ve üretici güçler bakımından daha az gelişmiş olan toplulukları, halkları, ulusları ve devletleri sömürme ve sömürgeleştirme girdabına soktu. Nispeten daha geri olan topluluklar, uluslar ve halklar, ulusal özgürlüklerini ve haklarını daha elde edemedi, kapitalist açıdan daha gelişmiş ulusların ve devletlerin sömürgeleri haline geldiler. Ulusal sorun ve ulusal kurtuluş mücadeleleri de böylece gündeme gelmiş oldu.

Kapitalizmin henüz egemen olmaya başladığı bu dönemde burjuvazinin önderliğinde ulus devlet inşası gerçekleştiği için, ezilen sınıfların feodalizme göre özneleşmesi ve özgürleşmesi sınıflar arası mücadeleyi ortadan kaldırmadı, tam tersine çok daha keskinleştirdi, yoğunlaştırdı ve şiddetlendirdi. Kapitalizm ulus devleti ortaya çıkardığı için, hiçbir döneminde ve hiçbir koşulda özel mülkiyete dayalı sömürü sisteminden azade olmadı. Ulus sınırları içerisinde başlayan sömürü sistemi dünyaya yayıldı ve bugünkü emperyalist kü-

reselleşme evresine kadar geldi. Kapitalizmin ürünü olarak ortaya çıkan ulus ve ulus devlet, bizzat bağrında taşıdığı sınıf çelişkilerini daha da derinleştirerek uzlaşmaz bir noktaya ulaştırdı. Bu anlamıyla, ezen ulus olgusu söz konusu olduğunda, ezen ulusun proletaryasının ve ezilen ulusun kaderleri nesnel olarak her zamankinden daha fazla ortaklaştı. Kaçınılmaz bir biçimde, proletarya, içinden çıktığı sınıflı toplumun yasaları gereği ulus bütünlüğünden ayrıştı. Ve böylece enternasyonalizm ve “proletaryanın vatanı yoktur” evresine geçti. Bu gerçeklik işçilerin bilincinde bir kuvvete dönüşmemiş olsa bile nesnel bir zemin kazandı.

Ezen ulusun burjuvazisi, hem ezen ulus hem de ezen sınıf olarak, işçi ve emekçilerin bilincinde tıpkı din olgusuyla yaptığı gibi kendi çıkarları

ve iktidarı için ulusal formda bütünlüşmüş bir üst kimlik oluşturduğu ve bunu koruduğu sürece burjuva egemenliği devam edecektir. Ne zaman ki ezilen sınıf kendi sınıf bilincine varır ve her türlü ulusal bütünlük bilincinden kurtulur, o zaman burjuvazinin egemenliği yıkılır ve sosyalist bir düzen kurulur. Ulusal ayrışma olgusundan kurtulmak ancak tam hak eşitliğinin kurulduğu koşullarda gerçekleşir. Bu olgunun tüm izlerinin ortadan kalktığı dönem ise komünizm dönemidir. İnsanın insana yabancılaşmasının tüm öğelerinden özgürleşmek ancak komünizmde mümkün olacaktır. Yani burjuva egemenliği ulus olgusu ortadan kalkmadan yıkılmaya başlar, ama onun bütün kalıntılarının ortadan kalkması tüm sınıfların ve sınıfsal ayrıcalıkların ortadan kalkmasını gerektirir.

Anti-troçkist nitelikli Proleter Devrimci Duruş ile Troçkist çizgideki Marksist Tutum 3. Dünya Savaşı sürüyor tespitinde ortaklaşabiliyor. 3. Dünya Savaşı sürüyor tezinin eleştirisini yapan kimi yazılara da yayınında yer vermekle beraber Umut Gazetesi editoryası, “3. savaş konjonktürü” kavramsallaştırması temelinde benzer analizler yapıyor. Birikim dergisinin yazarları arasında, Enis Batur’dan Halil Berktaş’a sol liberal entelektüeller safında, 3. Dünya Savaşı’nın yaşanmakta olduğu savunusunun çeşitli versiyonlarına sıklıkla rastlanıyor. 3. Dünya Savaşı yaşanıyor görüşlerinin yayılmasında Türkiye ve Kürdistan’daki en etkili kaynak, kuşkusuz ki, Abdullah Öcalan ve Kürt ulusal demokratik hareketi.